Հավելված N 4

ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

1. Զբաղվածության կարգավորման ամենամյա պետական ծրագրի (այսուհետ՝ ամենամյա ծրագիր) մշակման և իրականացման օրենսդրական հիմքը Հայաստանի Հանրապետության զբաղվածության 2013-2018 թվականների ռազմավարությունն է (այսուհետ՝ զբաղվածության ռազմավարություն) և «Զբաղվածության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագիծը:

Ծրագրի մշակման ընթացքում հաշվի են առնվել ՀՀ վարչապետի 2012 թվականի դեկտեմբերի 18-ի N1235-Ա որոշման պահանջները, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014-2016թթ. միջնաժամկետ ծախսային ծրագրով նախատեսված գերակայությունները, ինչպես նաև «Հայաստանի Հանրապետության 2013-2025թթ. հեռանկարային զարգացման ռազմավարական ծրագրի» նախագիծը (այսուհետ՝ Հեռանկարային զարգացման ծրագիր), որի հիմքում դրված չորս գերակայություններից որպես առաջին՝ մատնանշվում է զբաղվածության ընդլայնումը:

Մշակվել և ՀՀ կառավարության հաստատմանն է ներկայացվել «Զբաղվածության մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծը, որով կյանքի է կոչվելու զբաղվածության ռազմավարության մեջ սահմանված թիրախներին համահունչ զբաղվածության քաղաքականության նոր մոդելը, ինչը հնարավորություն կտա 2014 թվականին զբաղվածության ոլորտում իրականացնել ճկուն, արդյունավետ և իրավիճակից բխող՝ մարտահրավերներին արագ արձագանքող քաղաքականություն:

Զբաղվածության պետական քաղաքականությունը մշակում է ՀՀ կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմինը (այսուհետ՝ լիազոր մարմին) և իրականացնում ամենամյա ծրագրի միջոցով՝ համագործակցելով պետական կառավարման, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, սոցիալական գործընկերների, գործատուների, ոչ պետական կազմակերպությունների, շահագրգիռ այլ կազմակերպությունների և ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող անձանց հետ:

2. Ամենամյա ծրագրի նպատակն է՝

1) բնակչության կայուն զբաղվածության ապահովման համար պայմանների ստեղծմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը.

2) աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխան նոր աշխատատեղերի ստեղծմանն ու համալրմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը, աշխատաշուկայի կարիքներին արագ արձագանքումը.

3) ըստ նախապես սահմանված առաջնահերթությունների՝ աշխատաշուկայում անմրցունակ խմբերի կայուն զբաղվածության ապահովումը:

3. ՀՀ ԱՎԾ-ի տվյալներով 2008-2010թթ. բնակչության զբաղվածության, տնտեսական ակտիվության և իրական գործազրկության մակարդակների համեմատությունից պարզ է դառնում, որ տնտեսական ակտիվության մակարդակն աճել է, և քանի որ դիտարկվող ժամանակահատվածը ճգնաժամային էր, զբաղվածության մակարդակը գրեթե չի փոխվել, միաժամանակ աճել է գործազրկության մակարդակը (տես՝ գծապատկեր 1): 2011-2012թթ. տնտեսական ակտիվության մակարդակը նվազել է, սակայն զբաղվածության մակարդակն աճել է, և արդյունքում կրճատվել է գործազրկության մակարդակը:

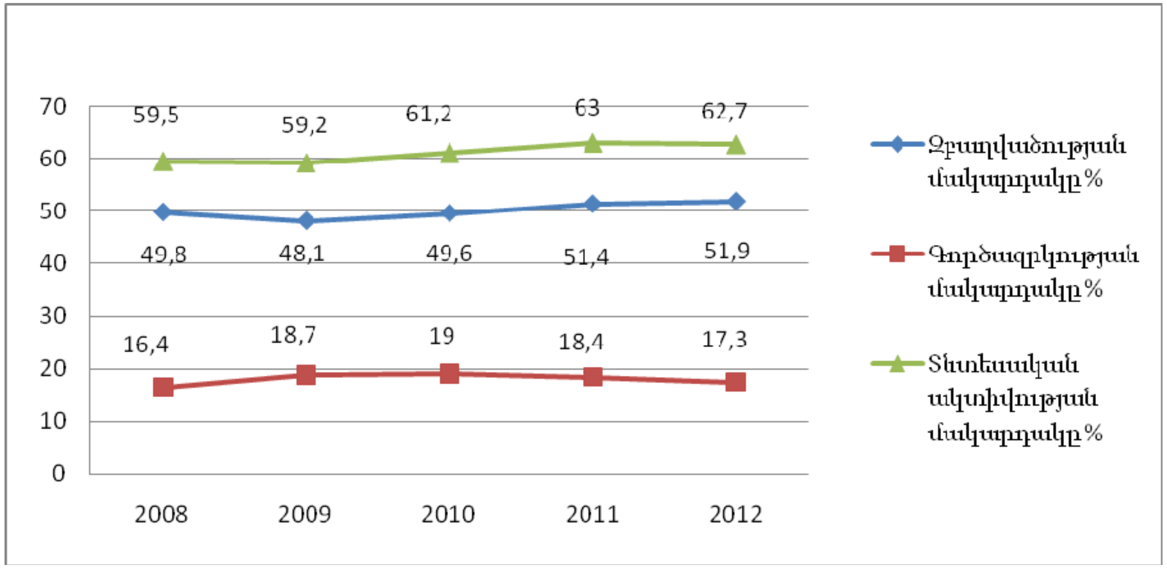

Գծապատկեր 1. Զբաղվածության, տնտեսական ակտիվության և գործազրկության մակարդակների համադրումը

Գործազուրկների ընդհանուր թիվը և բաշխումն ըստ սեռի և կրթական մակարդակի բերված են գծապատկերներ 2-ում և 3-ում:

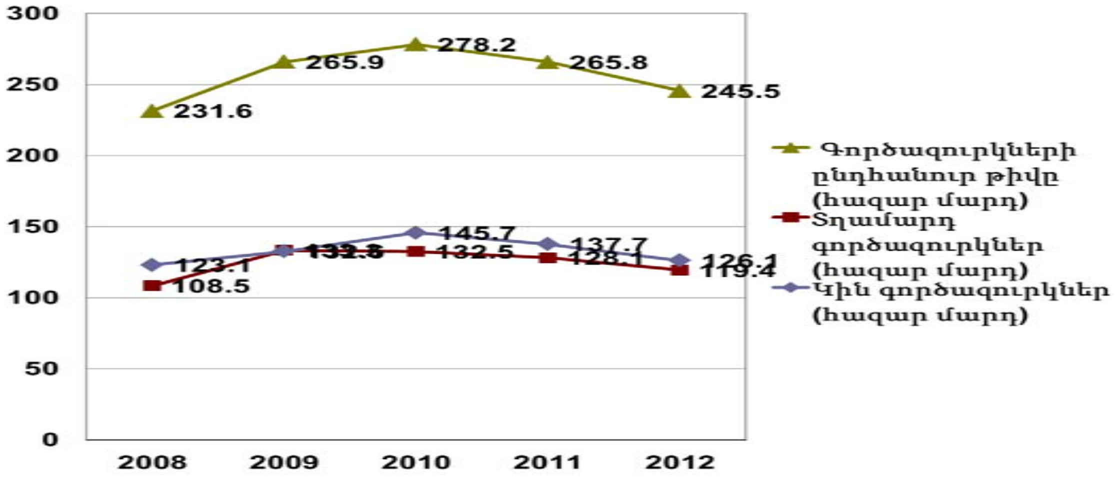

։խումն ըստ սեռի

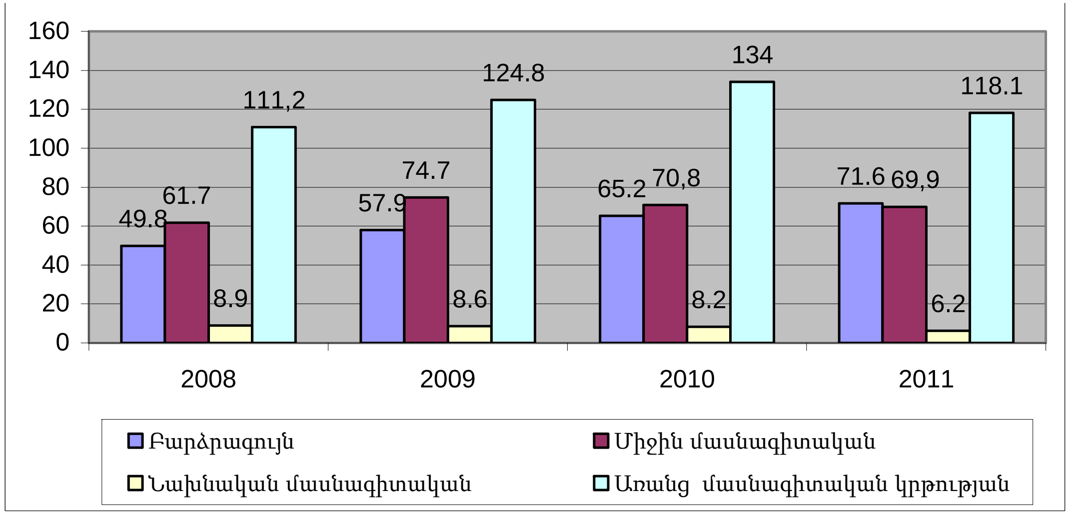

Գծապատկեր 3. Գործազուրկների կրթական մակարդակը (հազար մարդ)

Գործազուրկների ընդհանուր թիվը 2008-2010թթ. աճել է 20.1%-ով, իսկ հաջորդ երկու տարիներին 2010թ.-ի համեմատ նվազել է 11.7%-ով, սակայն 2012թ. ցուցանիշը շարունակում է բարձր մնալ 2008թ. համեմատ՝ 6,2%-ով:

Գործազուրկների բաշխվածությունն ըստ սեռի ունի հետևյալ պատկերը. տղամարդկանց շրջանում գործազուրկների թիվը 2008-2010թթ. աճել է 22.1%-ով, իսկ հաջորդ երկու տարում նվազել է մոտ 10%-ով, իսկ կին գործազուրկների թիվը 2008-2010թթ. աճել է 18.3%-ով և միայն վերջին երկու տարում գրանցվել է նվազման միտում՝ մոտ 13.5%-ով (2010թ.-ի նկատմամբ): Ինչպես երևում է գծապատկեր 2-ից, կանանց շրջանում գործազրկությունը գործնականում շարունակում է բարձր մնալ միջինը 7.2 %-ով:

Գործազուրկների շրջանում առավել մեծ տեսակարար կշիռ են կազմում մասնագիտություն չունեցողները, որոնց թիվը նշված ժամանակահատվածի առաջին երեք տարիներին աճել է 20.5%-ով, իսկ վերջին տարում նվազել 11.9%-ով (2010թ.-ի համեմատ), սակայն շարունակում է գերազանցել 2008թ. ցուցանիշը 6.2%-ով: Մտահոգիչ է նաև այն փաստը, որ չորս տարիների ընթացքում գործազուրկների մեջ բարձրագույն կրթություն ունեցողների տեսակարար կշիռը շարունակաբար աճել է՝ տարեկան միջինը 11%-ով և 2011թ. բացարձակ արժեքով բարձրագույն կրթություն ունեցող գործազուրկները զիջում են միայն կրթություն չունեցողներին:

Գործազուրկների շրջանում առավել մեծ թիվ է կազմում 31-45 տարիքային խումբը, որը, թեկուզ նշված չորս տարիներին անընդհատ նվազել է միջինը՝ տարեկան 9.6%-ով, շարունակում է մեծաթիվ մնալ մյուս տարիքային խմբերից:

Գծապատկեր 4-ից պարզ է դառնում, որ 2009-2012թթ. նպաստ ստացող գործազուրկների թիվն անընդհատ նվազել է, տարեկան միջինը 5.4%-ով:

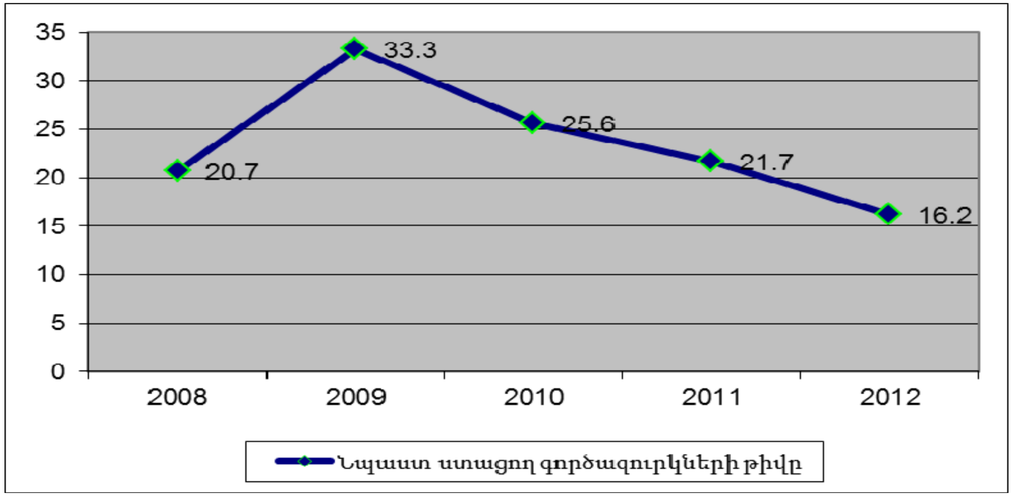

Գծապատկեր 4. Նպաստ ստացող գործազուրկների թվի փոփոխությունը (հազար մարդ)

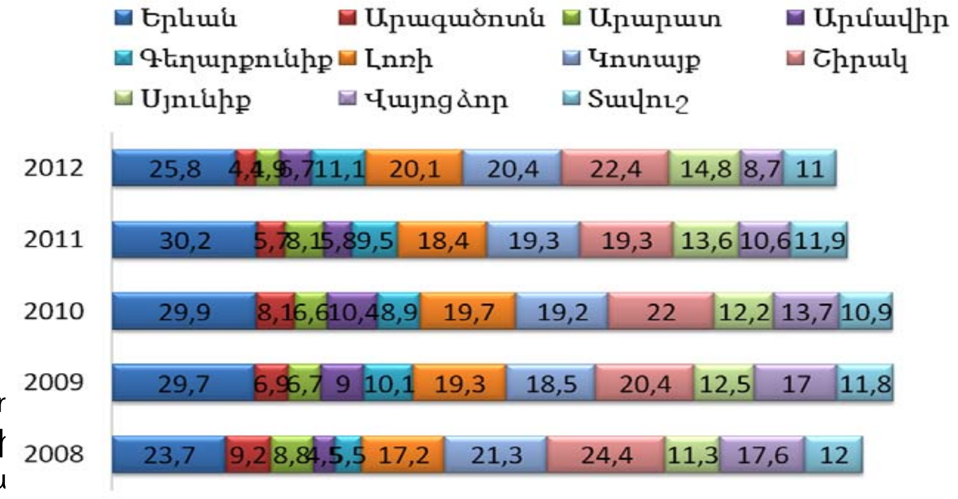

մարզերում և Երևան քաղաքում (%)

ւկարդակն աճի միտում է դրսևորել ՀՀ

Գեr ... յին կետով: Գործազրկության մակարդակի աճ ... վ, իսկ ամենամեծ կրճատման դինամիկան գրս ... մենաբարձր գործազրկության մակարդակը շարունակում է մնալ Երևանում (չնայած վերջին տարիներին գործազրկության մակարդակի 3.9% կրճատմանը), ինչպես նաև ՀՀ Շիրակի, Կոտայքի և Լոռու մարզերում, որտեղ գործազրկության մակարդակի աճի տեմպերը վերջին տարիներին կազմել են համապատասխանաբար՝ 2%, 1.9% և 0.8%: Ըստ այս ցուցանիշի՝ վիճակն առավել բարենպաստ է ՀՀ Արագածոտնի, Արարատի և Արմավիրի մարզերում, որտեղ գործազրկության մակարդակը մշտապես դրսևորում է կրճատման միտում (միջինը՝ 2.3%-ով), ինչպես նաև բացարձակ արժեքով ցածր է 7%-ից:

«Զբաղվածության պետական ծառայություն» գործակալության (այսուհետ՝ գործակալություն) հետ համագործակցող գործատուների թիվը 2008-2012թթ. աճել է 41%-ով (տես՝ գծապատկեր 6):

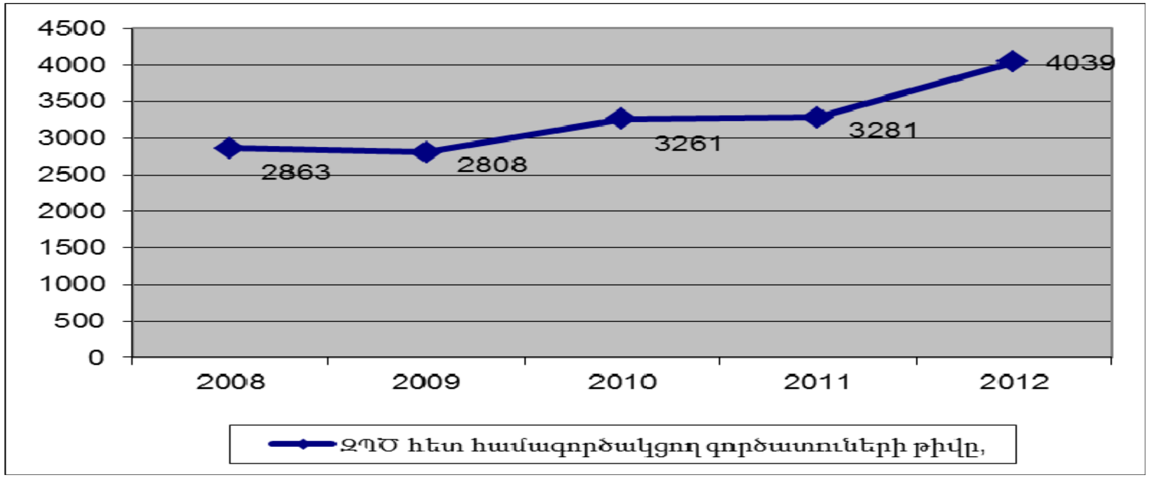

Գծապատկեր 6. Գործակալության հետ համագործակցող գործատուների թվի փոփոխությունը

Գործակալության գործունեության, այդ թվում՝ գործատուների հետ համագործակցության արդյունավետությունը բնութագրող որոշ ցուցանիշներ բերված են գծապատկեր 7-ում:

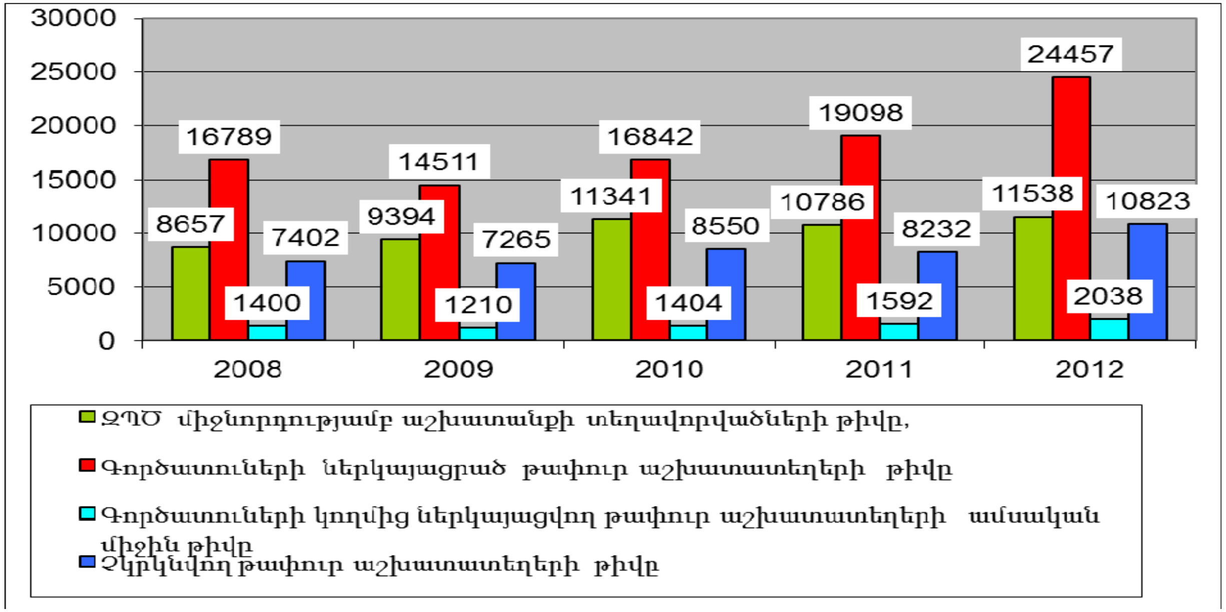

Գծապատկեր 7. Գործատուների և գործակալության համագործակցությունը բնութագրող ցուցանիշներ

Գործակալության միջնորդությամբ աշխատանքի տեղավորվածների թիվը 2008-2012թթ. աճել է 33.3%-ով, այն դեպքում, երբ գործատուների կողմից ներկայացված թափուր աշխատատեղերի թիվն աճել է 68.4%-ով:

Հատկանշական է, որ գործատուների կողմից առաջարկված թափուր աշխատատեղերի թիվը գերազանցել է աշխատանքի տեղավորվածների թիվը՝ միջինը տարեկան 77.2%-ով: Նշված ժամանակահատվածում զգալիորեն աճել է նաև գործատուների կողմից ներկայացվող թափուր աշխատատեղերի ամսական միջին թիվը՝ 68.4%-ով և չկրկնվող թափուր աշխատատեղերի թիվը՝ մոտ 49.7%-ով:

Մյուս կողմից, 2013թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ զբաղվածության պետական ծրագրերում ընդգրկվել են 11571 աշխատանք փնտրող անձինք՝ աշխատանք փնտրողների 16.7%-ը: Սակայն ծրագրերը պլանավորվել են 17727 անձանց համար: Փաստացի և պլանավորված ընդգրկման ցուցանիշների տարբերությունը հիմնականում պայմանավորված է նպաստառու գործազուրկների ամսական միջին թվի նվազմամբ՝ 6095-ով, որը կարելի է հիմնավորել տնտեսության մեջ զբաղվածների թվի աճով, ինչպես նաև

օրենքով նախատեսված գործիքների (գործազրկության նպաստի կասեցում, դադարեցում) առավել արդյունավետ և նպատակային կիրառմամբ: Զբաղվածության ակտիվ ծրագրերում ընդգրկված անձանց թիվը 2013թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ կազմել է 1013 (պլանավորվածի նկատմամբ՝ 96.7%):

Այս իմաստով հատկանշական է նաև, որ 2013թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ.

1) աշխատանքի են տեղավորվել գործակալությունում հաշվառված՝

ա. 5956 աշխատանք փնտրողներ,

բ. երիտասարդների 8.3%-ը,

գ. աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց 4.1%-ը,

2) գործակալությունը համագործակցել է 10973 գործատուների հետ, իսկ գործատուներից ստացված և հավաքագրված թափուր աշխատատեղերի թիվը կազմել է 6737:

4. Հաշվի առնելով ամենամյա ծրագրի 3-րդ կետում բերված զբաղվածության իրավիճակային վերլուծության ամփոփ արդյունքները, ինչպես նաև հիմք ընդունելով Հեռանկարային զարգացման ծրագրում և զբաղվածության ռազմավարության մեջ սահմանված նպատակներն ու թիրախները՝ 2014 թվականին զբաղվածության պետական կարգավորման ոլորտի համար առանձնացվում են հետևյալ հիմնախնդիրները և դրանց համապատասխան լուծումները.

1) Հայաստանի աշխատաշուկայում առաջարկի և պահանջարկի քրոնիկ անհամապատասխանությունը, առանձին մասնագիտությունների գծով թափուր աշխատատեղերի լրացման խոչընդոտները, գործազրկության բարձր մակարդակը

Աշխատուժի առաջարկի և պահանջարկի անհամապատասխանությունը դեռևս կրում է քանակական, որակական և տարածքային բնույթ՝ չնայած այն հանգամանքին, որ տնտեսական ակտիվության ցուցանիշը վերջին տարիներին անընդհատ աճել է:

Բերված հիմնախնդիրների լուծմանն են միտված ամենամյա ծրագրում ներառված բոլոր ծրագրերն ու ծառայությունները:

2) Աշխատաշուկայի տարածքային անհամամասնություններով պայմանավորված առանձին տարածաշրջաններում գործազրկության մակարդակների էական տարբերությունների առկայությունը, գյուղական համայնքներում բնակչության թերզբաղվածությունը, ինչպես նաև ոչ գյուղատնտեսական զբաղվածության ցածր մակարդակը

Տնտեսական ակտիվության և գործազրկության տեսանկյունից մարզերում և Երևան քաղաքում շարունակում է խնդիր մնալ անհավասարաչափ բաշխումը:

Մարզերի տնտեսական զարգացման անհամաչափությունների զսպման և հետ մնացող տարածքների առաջանցիկ զարգացման նպատակներից ելնելով, ինչպես նաև մարզերից դեպի մայրաքաղաք կամ արտերկիր աշխատուժի արտահոսքը մեղմելու նպատակով՝ ամենամյա ծրագրով նախատեսված են կոնկրետ ծրագրեր, ներառյալ Հայաստանում առաջին անգամ փորձարկվող ծրագրեր:

Այս շրջանակներում կարելի է դրականորեն առանձնացնել «Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսության աջակցություն» ծրագիրը, որն արդեն իսկ իրականացվել է 2013թ. ՀՀ Արմավիրի մարզի կարկտահարությունից տուժած՝ գյուղացիական տնտեսությունների համար:

3) Աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց զբաղվածության ապահովման դժվարությունները

Բերված հիմնախնդիրների լուծմանն են միտված ամենամյա ծրագրում ներառված բոլոր ծրագրերն ու ծառայությունները:

4) Կանանց շրջանում գործազրկության միջին հանրապետական ցուցանիշից բարձր մակարդակը

Հիմնախնդրի լուծմանն են ուղղված «Ինքնազբաղվածության խթանման նպատակով փոքր ձեռնարկատիրության աջակցություն», «Մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում» ծրագրերը:

5) Առաջին անգամ աշխատաշուկա մուտք գործող երիտասարդների աշխատանքի տեղավորման հնարավորությունների ցածր մակարդակը

Երիտասարդների մուտքը աշխատաշուկա դյուրինացնելու նպատակով կիրականացվեն՝ «Մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող անձանց աշխատանքային պրակտիկայի կազմակերպում», «Մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում» ծրագրերը, «Հարմար աշխատանքի տեղավորման նպատակով գործատուներին այցելության ծախսերի փոխհատուցում» նոր ծրագիրը, իսկ ձեռնարկատիրական գործունեության ջիղ ունեցող երիտասարդներին կօգնի «Ինքնազբաղվածության խթանման նպատակով փոքր ձեռնարկատիրության աջակցություն» ծրագիրը:

6) Պետական-մասնավոր հատվածների միջև, այդ թվում՝ աշխատանքի տեղավորման ծառայություններ մատուցող ոչ պետական կազմակերպությունների հետ գործակալության գործընկերային և փոխշահավետ համագործակցության բացակայությունը

Նշված հիմնախնդրի լուծմանն են ուղղված հետևյալ ծառայությունները՝ գործակալության կողմից գործատուներին և աշխատանք փնտրող անձանց նոր, այդ թվում՝ էլեկտրոնային ծառայությունների տրամադրումը, իսկ աշխատանքի տեղավորման ծառայություններ մատուցող ոչ պետական կազմակերպություններին մեթոդական աջակցության ու խորհրդատվության, առկա թափուր աշխատատեղերի և հաշվառված աշխատանքային ռեսուրսների վերաբերյալ անհրաժեշտ տեղեկատվության տրամադրումը, ինչպես նաև «Աշխատանքի տեղավորման ծառայություններից օգտվելու ծախսերի մասնակի փոխհատուցում ոչ պետական կազմակերպությանը» ծրագիրը:

5. Ամենամյա ծրագրում ներառված են գործող և փորձարկվող ստորև ներկայացված ծրագրերը և ծառայությունները:

5.1 Գործող ծրագրերը

1) Մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում

ա. ծրագրի նպատակը աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխան մասնագետների պատրաստման և աշխատաշուկայում նրանց մրցունակության բարձրացման միջոցով կայուն զբաղվածության ապահովումն է.

բ. ծրագրի շահառուներն են՝ գործազուրկները, աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող աշխատանք փնտրող չզբաղված անձինք, աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձինք, գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր հանդիսացող անձինք.

գ. «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված կարգով հայտարարված մրցույթի արդյունքում ընտրված կազմակերպության կողմից շահառուների համար կազմակերպվում է մասնագիտական պատրաստում մինչև 6 ամիս տևողությամբ, վերամասնագիտացում և որակավորման բարձրացում՝ մինչև 3 ամիս տևողությամբ.

դ. մասնագիտական ուսուցման դասընթացներում ընդգրկված աշխատանք փնտրող չզբաղված անձին ուսուցման ամբողջ ընթացքում յուրաքանչյուր ամիս վճարվում է կրթաթոշակ.

ե. ակնկալվում է, որ ծրագրում ընդգրկվողների առնվազն 70%-ը պետք է լինեն գործազուրկներ, 10%-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձինք.

զ. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 17.5%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. ուսուցումն ավարտելուց հետո 3 ամսվա ընթացքում աշխատանքի տեղավորված և 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատված անձանց թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկվածների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

2) Աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում գործատուին

ա. ծրագրի նպատակը աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքի տեղավորման դեպքում աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցման միջոցով կայուն զբաղվածության ապահովումն է.

բ. ծրագրի շահառուներն աշխատաշուկայում անմրցունակ անձինք են.

գ. վեց ամիս ժամկետով աշխատանքի տեղավորված յուրաքանչյուր շահառուի համար գործատուին տրվում է փոխհատուցում՝ գործատուի կողմից սահմանված աշխատավարձի 50%-ի չափով, բայց ոչ ավելի, քան «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափը.

դ. ակնկալվում է, որ ծրագրում ընդգրկվողների առնվազն 30%-ը պետք է լինեն գործազուրկներ, իսկ 50%-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձինք.

ե. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 85%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. ծրագիրն ավարտելուց հետո ծրագրում ներառվածների և 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատվածների թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկված շահառուների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

3) Մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող անձանց աշխատանքային պրակտիկայի կազմակերպում

ա. ծրագրի նպատակը մասնագիտություն ունեցող, սակայն մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող երիտասարդին՝ իր մասնագիտական որակավորմանը համապատասխան աշխատանքային փորձ ձեռք բերելու, աշխատաշուկայում առավել մրցունակ դառնալու և հարմար աշխատանքի տեղավորվելու աջակցության միջոցով կայուն զբաղվածության ապահովումն է.

բ. ծրագրի շահառուներն են՝ գործազուրկները, աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձինք, գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր հանդիսացող անձինք.

գ. աշխատանքային պրակտիկայի ամբողջ ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներից պրակտիկանտին վճարվում է աշխատավարձ՝ «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված գումարի չափով, պրակտիկան անցկացնող անձին վճարվում է նրա նախորդ տարվա միջին ամսական աշխատավարձի 20%-ի չափով, բայց ոչ ավելի, քան «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափը, իսկ գործատուին տրամադրվում է գումար՝ պրակտիկանտի աշխատավարձից հաշվարկվող եկամտային հարկը փոխհատուցելու համար.

դ. ծրագրի տևողությունը 3 ամիս է.

ե. ակնկալվում է, որ ծրագրում ընդգրկվողների առնվազն 80%-ը պետք է լինեն գործազուրկներ.

զ. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 18%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. պրակտիկան ավարտելուց հետո 3 ամսվա ընթացքում աշխատանքի տեղավորված և 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատված անձանց թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկվածների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

4) Աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպում

ա. ծրագրի նպատակը գործատուի և աշխատանք փնտրողի անմիջական հաղորդակցման միջոցով մի կողմից՝ աշխատանք փնտրողի կայուն զբաղվածության ապահովումն է, իսկ մյուս կողմից՝ գործատուի մոտ առկա թափուր աշխատատեղի արդյունավետ համալրման ապահովումը.

բ. ծրագրի շահառուներն են աշխատանք փնտրողները և գործատուները.

գ. ծրագիրը մեկօրյա միջոցառում է, որն իրականացվում է «Գնումների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված կարգով ընտրված ծառայություններ մատուցող կազմակերպության միջոցով.

դ. ակնկալվում է, որ աշխատանքի տոնավաճառների արդյունքում աշխատանքի կտեղավորվեն առնվազն 586 աշխատանք փնտրողներ և աշխատանքի տոնավաճառին մասնակցած աշխատանք փնտրողներից առնվազն 1750 անձինք կհաշվառվեն գործակալության համապատասխան մարզային կամ տարածքային կենտրոնում.

ե. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 10.1%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպումից հետո 3 ամսվա ընթացքում աշխատանքի տեղավորված և 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատված անձանց թվի տարբերությունը բաժանվում է աշխատանքի տոնավաճառին մասնակցած աշխատանք փնտրող անձանց ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

5) Աշխատաշուկայի հետազոտման աշխատանքների կազմակերպում

ա. ծրագրի նպատակը տնտեսության մեջ և աշխատաշուկայում տեղի ունեցող զարգացումների գնահատումն ու միտումների բացահայտումը, ինչպես նաև աշխատուժի պահանջարկի կանխատեսումն է.

բ. ակնկալվող արդյունքը աշխատաշուկայի իրավիճակի բազմակողմանի պատկերը, գնահատված միտումները և պահանջարկի օբյեկտիվ կանխատեսումն է, ինչը հիմք կհանդիսանա հաջորդ տարվա՝ իրավիճակից բխող ամենամյա ծրագրի պլանավորման համար:

6) Այլ վայր աշխատանքի տեղավորման աջակցություն

ա. ծրագրի նպատակը աշխատուժի ներքին տեղաշարժի կարգավորման միջոցով մարզերում չլրացվող թափուր աշխատատեղերի լրացումն ու կայուն զբաղվածության ապահովումն է.

բ. ծրագրի իրականացումը պայմանավորված է հանրապետության գյուղական բնակավայրերում և սահմանամերձ տարածաշրջաններում որոշ մասնագիտություններով թափուր աշխատատեղերի (բժիշկներ, ուսուցիչներ, ծրագրավորողներ, կոունկավարներ, հաշվապահներ և այլն) շարունակաբար չլրացվող պահանջարկի առկայությամբ.

գ. ծրագրի շահառուներն են՝ գործազուրկները և աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձինք.

դ. ծրագրի շրջանակներում շահառուներին փոխհատուցվում են հետևյալ ծախսերը.

շահառուի և իր ընտանիքի անդամների տեղափոխման տրանսպորտային ծախսը,

շահառուի և իր ընտանիքի անդամների անհրաժեշտ գույքի տեղափոխման տրանսպորտային ծախսը,

մեկ տարվա ընթացքում 4 անգամ մշտական բնակավայր այցելելու համար տրանսպորտային ծախսը,

միանվագ ֆինանսական աջակցություն՝ նվազագույն ամսական աշխատավարձի եռապատիկի չափով,

30 կիլոմետրից ավելի հեռավորությամբ այլ վայր աշխատանքի մեկնելու դեպքում՝ շահառուների և իրենց ընտանիքների անդամների օրապահիկը՝ յուրաքանչյուրին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2005 թվականի դեկտեմբերի 29-ի

«Ծառայողական գործուղման մեկնած աշխատողների գործուղման ծախսերի հատուցման համար կատարվող վճարումների նվազագույն և առավելագույն չափերն ու վճարման կարգը սահմանելու մասին» N 2335-Ն որոշմամբ սահմանված չափով,

ամսական գումար բնակարանային վարձի և կոմունալ ծախսերի համար՝ «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի չափով,

աշխատավարձի հավելում՝ «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված նվազագույն ամսական աշխատավարձի 50%-ից մինչև կրկնապատիկի չափով՝ հաշվի առնելով թափուր աշխատատեղերի՝ ըստ մասնագիտությունների (բժիշկներ, ուսուցիչներ) լրացման առաջնահերթությունները.

ե. ակնկալվում է, որ ծրագրում ընդգրկվածների առնվազն 90%-ը պետք է լինեն գործազուրկներ, 10%-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող անձինք.

զ. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 85%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. ծրագիրն ավարտելուց հետո աշխատանքի տեղավորվածների և 1 տարվա ընթացքում ազատվածների թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկված շահառուների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

7) Միանվագ փոխհատուցում գործատուին՝ աշխատաշուկայում անմրցունակ անձի աշխատանքի տեղավորման համար

ա. ծրագրում ներառված են հետևյալ 3 ենթածրագրերը՝

աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքային ունակությունների և կարողությունների ձեռք բերման համար միանվագ փոխհատուցում գործատուին,

աշխատաշուկայում անմրցունակ հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց աշխատատեղի հարմարեցման համար միանվագ փոխհատուցում գործատուին,

աշխատաշուկայում անմրցունակ հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց աշխատանքային ունակությունների ու կարողությունների ձեռք բերման և աշխատատեղի հարմարեցման համար միանվագ փոխհատուցում գործատուին.

բ. աշխատաշուկայում անմրցունակ տեսողության խնդիրներ ունեցող 1-ին խմբի հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց աշխատատեղի հարմարեցման շրջանակներում, այդ անձանց, ըստ գնահատված անհրաժեշտության՝ տրամադրվում է համապատասխան համակարգչային տեխնիկա: Աշխատաշուկայում անմրցունակ տեսողության խնդիրներ ունեցող 1-ին խմբի հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց տրամադրվում է ուղեկցող, որի կողմից մատուցվող ծառայությունների վճարման համար տրվում է աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում, բայց ոչ ավելի, քան «Նվազագույն ամսական աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված գումարի չափով,

գ. ծրագրի նպատակը աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց աշխատանքային ունակությունների և կարողությունների՝ աշխատանքի վայրում ձեռքբերման հնարավորությունների ընձեռման միջոցով կայուն զբաղվածության

ապահովումն է, ինչպես նաև աշխատատեղի հարմարեցման աջակցության միջոցով՝ հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց կայուն զբաղվածության ապահովումը.

դ. ծրագրի շահառուներն աշխատաշուկայում անմրցունակ անձինք են.

ե. ակնկալվում է, որ ծրագրում ընդգրկվող՝ աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանցից առնվազն 50%-ը պետք է լինեն գործազուրկներ, իսկ 30%-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձինք.

զ. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 85%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. գործատուին միանվագ փոխհատուցումը տրամադրելուց հետո աշխատանքի ընդունված անձանց և այդ անձանցից՝ 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատվածների թվի տարբերությունը բաժանվում է աշխատանքի ընդունված անձանց թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

8) Գործազրկության նպաստի վճարում

ա. գործազրկության նպաստի վճարման նվազագույն տևողությունը սահմանվում է 6 ամիս: Առնվազն մեկ տարվա ապահովագրական ստաժ ունեցող անձանց գործազրկության նպաստի վճարման ժամկետները երկարաձգվում են յուրաքանչյուր երեք տարվա համար մեկ ամսով: Գործազուրկի կարգավիճակում գտնվելու յուրաքանչյուր ժամանակահատվածում գործազրկության նպաստի ստացման առավելագույն տևողությունը սահմանվում է 12 ամիս,

բ. 2013թ.-2014թ. գործազրկության նպաստի ստացման իրավունքը շարունակողներ /միջին տարեկան 3285 գործազուրկ/,

գ. ծրագրում ընդգրկվում են այն գործազուրկները, որոնց անվամբ կատարվել է առնվազն մեկ տարվա սոցվճար կամ աշխատավարձից հաշվարկվել է եկամտային հարկ: Ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 1 տոկոս,

դ. զբաղվածության կարգավորման պետական ծրագրերի շրջանակում անձի ստացած ֆինանսական միջոցները ենթակա են վերադարձման, եթե անձը ծրագրում ընդգրկվելու պահին կամ ընթացքում եղել է զբաղված «Զբաղվածության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածով նախատեսված գործունեության որևէ տեսակով, ներկայացրել է ոչ հավաստի տվյալներ կամ խախտել է համապատասխան պայմանագրային պարտավորությունները:

9) Մասնագիտական կողմնորոշման համակարգի մեթոդաբանության ապահովում և կադրերի վերապատրաստում, հանրային իրազեկում

ա. ծրագրի նպատակը հանրակրթության ոլորտում, մասնագիտական ուսումնական հաստատություններում սովորողների մասնագիտական կողմնորոշման, անձի ինքնագնահատման, կարիերայի պլանավորման, ձեռներեցությամբ սեփական զբաղվածությունն ապահովելու և աշխատաշուկա մուտք գործելու համար հիմնական կարողությունների զարգացմանն ուղղված մեթոդաբանության, ուսումնական ծրագրերի մշակման, ինչպես նաև մասնագիտական կողմնորոշման համակարգի կադրերի վերապատրաստման, հանրային իրազեկման ապահովումն է.

բ. ծրագրի շահառուները են՝ ՀՀ հանրակրթական, մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների, ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների համապատասխան մասնագետները:

10) Գործակալությունը զբաղվածության պետական կարգավորման շրջանակներում տրամադրում է նաև հետևյալ հիմնական ծառայությունները՝

ա. աշխատանք փնտրող անձին անհրաժեշտ տեղեկատվության ու խորհրդատվության տրամադրում և հաշվառում, կայուն զբաղվածության ապահովման նպատակով՝ կարիքների գնահատում և անհատական ծրագրի կազմում.

բ. գործատուներին անհրաժեշտ խորհրդատվության և տեղեկատվության տրամադրում.

գ. գործատուներից թափուր աշխատատեղերի վերաբերյալ տեղեկատվության ստացում և հավաքագրում.

դ. աշխատանք փնտրող անձանց մասնագիտական կողմնորոշման տրամադրում.

ե. աշխատանք փնտրող անձանց աշխատանքի տեղավորման միջնորդություն.

զ. աշխատանք փնտրող անձանց, թափուր աշխատատեղերի, գործակալության հետ համագործակցող գործատուների վերաբերյալ տեղեկատվական շտեմարանների վարում.

է. աշխատանքի տեղավորման ծառայություններ մատուցող ոչ պետական կազմակերպություններին անհրաժեշտ տեղեկատվության և մասնագիտական խորհրդատվության, ինչպես նաև մեթոդական աջակցության տրամադրում.

ը. զբաղվածության պետական ծրագրերի և ծառայությունների հանրային իրազեկում:

5.2 Փորձարկվող ծրագրերը

11) Ինքնազբաղվածության խթանման նպատակով փոքր ձեռնարկատիրության աջակցություն

ա. ծրագրի նպատակը փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության աջակցության ճանապարհով կայուն զբաղվածության ապահովումն է.

բ. ծրագրի շահառուներն են՝ աշխատաշուկայում անմրցունակ անձինք, աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամները.

գ. աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց և աշխատաշուկայում անմրցունակ անձանց փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացման և ինքնազբաղվածության խթանման համար տրամադրվում է աջակցություն: Ծրագրի շահառուներին ընտրում է զբաղվածության պետական ծառայությունը՝ ըստ ծրագրով նախատեսված առաջնահերթությունների և համամասնությունների:

Զբաղվածության պետական ծառայությունը կնքում է պայմանագիր ՓՄՁ ԶԱԿ-ի հետ ըստ որի՝

ա/ ՓՄՁ ԶԱԿ-ը տրամադրում է զբաղվածության պետական ծառայության կողմից ուղեգրված շահառուների՝ ծրագրի շրջանակներում ակնկալվող ձեռնարկատիրական գործունեության մեկնարկի և իրականացման համար անհրաժեշտ պետական աջակցությունը,

բ/ ՓՄՁ ԶԱԿ-ը ամսական պարբերականությամբ ծրագրի կատարողականի վերաբերյալ էլեկտրոնային հաշվետվություններ է ներկայացնում զբաղվածության պետական ծառայությանը:

Աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց և գործազուրկների փոքր ձեռնարկատիրական գործունեության իրականացման և ինքնազբաղվածության խթանման համար տրամադրվում է աջակցություն, ըստ որի փոխհատուցվում է՝

ա/ տարածքի վարձավճարի 25%-ը մեկ տարի ժամկետով,

բ/ սարքավորումների արժեքի 50%-ը,

գ/ ձեռնարկատիրական գործունեության շրջանակներում, որպես վարձու աշխատողներ՝ ընդգրկված անձանց աշխատավարձի 50%-ը, բայց ոչ ավելի, քան «Նվազագույն աշխատավարձի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 1-ին հոդվածով սահմանված չափը:

Մեկ ծրագրի շրջանակներում տրամադրվող աջակցության առավելագույն արժեքը 1 մլն դրամ է:

զ. ակնկալվում է, որ ծրագրում ընդգրկվողների առնվազն 50%-ը պետք է լինեն գործազուրկներ, իսկ 30%-ը՝ հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձինք.

է. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 90%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. ծրագրի շրջանակներում տրամադրվող աջակցությամբ ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնողների և նրանցից՝ 1 տարվա ընթացքում ձեռնարկատիրական գործունեությունը դադարեցրածների թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկված շահառուների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

12) Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսության աջակցություն

ա. ծրագրի նպատակը սեզոնային զբաղվածության ապահովման միջոցով հանրապետության առավել խոցելի և աղքատ գյուղական բնակավայրերի բնակչության սոցիալական լարվածության մեղմումն է, նրանց կայուն զբաղվածության ապահովման

համար պայմանների ստեղծումը, իրավիճակից բխող մարտահրավերներին արագ արձագանքող գործիքներով՝ գյուղացիական տնտեսություններին աջակցելը.

բ. ծրագրի շահառուներն են գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր կամ վարձակալ կամ անհատույց օգտագործող հանդիսացող այն անձինք, որոնք կհանդիսանան նաև աշխատաշուկայում անմրցունակ.

գ. սեզոնային զբաղվածության ապահովման ծրագրերի իրականացման միջոցով հնարավորություն է տրվում մեղմելու հանրապետության առավել խոցելի և աղքատ մարզերի բնակչության սոցիալական լարվածությունը, նպաստելու նրանց աղքատության հաղթահարմանը և ստեղծելու պայմաններ ծրագրում ընդգրկված անձանց աշխատաշուկա մուտք գործելու համար.

դ. ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող գյուղատնտեսական աշխատանքներում, որպես վարձու սեզոնային աշխատողներ՝ կարող են առաջնահերթության կարգով ներգրավվել նաև անապահովության գնահատման համակարգում ընդգրկված սոցիալապես անապահով ընտանիքների անդամները, ուսանողները՝ ամառային արձակուրդների ընթացքում, աշխատանք փնտրող այլ անձինք.

ե. ակնկալվող արդյունքը շուրջ 1800 գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր կամ վարձակալ կամ անհատույց օգտագործող հանդիսացող անձանց սեզոնային զբաղվածության ապահովումը, ինչպես նաև սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով՝ գյուղացիական տնտեսության զարգացման աջակցությունն է:

13) Աջակցություն աշխատանքի տեղավորման ոչ պետական կազմակերպության ծառայություններից օգտվելու համար

ա. ծրագրի նպատակը գործազուրկների, ինչպես նաև աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց աշխատանքի տեղավորման լրացուցիչ հնարավորությունների ընձեռման միջոցով կայուն զբաղվածության ապահովումն է.

բ. ծրագրի շահառուներն են գործազուրկները, հատկապես՝ երիտասարդներն ու կանայք, ինչպես նաև աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձինք.

գ. աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց, որոնց գործակալությունը առնվազն երեք ամսվա ընթացքում չի տեղավորում հարմար աշխատանքի, կարող է տրամադրել մասնակի փոխհատուցում համապատասխան հավաստագրով (վաուչեր)՝ աշխատանքի տեղավորման մասնավոր կազմակերպությունների օժանդակությամբ կայուն զբաղվածության ապահովման նպատակով: Մասնակի փոխհատուցումը տրամադրվում է աշխատանքի տեղավորման ծառայություններ մատուցող այն ոչ պետական կազմակերպություններին, որոնք լիազորված մարմնի հետ համագործակցելու նպատակով ստորագրել են համագործակցության հուշագիր, հաշվառված և ներառված են լիազորված մարմնի պաշտոնական ինտերնետային կայքում հրապարակված ցանկում:

Աշխատանքի տեղավորված մեկ անձի համար առավելագույնը փոխանցվում է 100.0 հազար դրամ: Ոչ պետական կազմակերպությանը վճարումը կատարվում է փուլերով՝

ա/ գումարի ընդհանուր արժեքի 5%-ը փոխանցվում է ոչ պետական կազմակերպության, աշխատանք փնտրողի և լիազորված մարմնի միջև ծառայությունների մատուցման եռակողմ պայմանագիր կնքելուց հետո,

բ/ ոչ պետական կազմակերպության կողմից շահառուին աշխատանքի տեղավորելուց հետո փոխանցվում է՝ 25%-ը,

գ/ գումարի մնացած 70%-ը փոխանցվում է աշխատանքի տեղավորվելուց 1 տարի հետո, եթե այդ ընթացքում շահառուն շարունակում է աշխատել ոչ պետական կազմակերպության միջնորդությամբ աշխատանքի վերցրած գործատուի մոտ.

դ. ակնկալվում է, որ ծրագրում ներառված անձանց առնվազն 30%-ը պետք է լինեն երիտասարդներ և կանայք.

ե. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 17%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. համապատասխան հավաստագրով մասնակի փոխհատուցման առաջին մասնաբաժինը ստանալուց հետո երեք ամսվա ընթացքում աշխատանքի տեղավորվածների և աշխատանքի տեղավորվելուց հետո 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատվածների թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկված շահառուների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

14) Հարմար աշխատանքի տեղավորման նպատակով, գործատուներին այցելության ծախսերի փոխհատուցում

ա. ծրագրի նպատակն է աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց աշխատաշուկայում ակտիվացումը, ինքնուրույն աշխատանքի տեղավորվելուն նպաստելը և այդ ճանապարհով՝ կայուն զբաղվածության ապահովումը.

բ. ծրագրի շահառուներն են՝ գործազուրկները, աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձինք,

գ. ծրագրում ընդգրկվողների առնվազն 20%-ը պետք է լինեն աշխատանք փնտրող հաշմանդամություն ունեցող անձինք.

դ. գործատուի մոտ յուրաքանչյուր այցելության համար շահառուին տրամադրվում է՝ տրանսպորտային ծախս, ինքնակենսագրական կազմելու համար գումար, գործատուին պատշաճ մակարդակով ներկայանալու համար որոշակի փոխհատուցում: Ամսական կտրվածքով շահառուին տրամադրվող գումարը չի կարող գերազանցել 18000 դրամը: Փոխհատուցում տրամադրվում է նաև «Այլ վայր աշխատանքի տեղավորման աջակցություն» ծրագրի նախապատրաստական փուլում այլ վայր գործուղման ենթակա անձին՝ գործատուին այցելելու և թափուր աշխատատեղին, աշխատանքային պայմաններին, նոր բնակավայրին ծանոթանալու նպատակով.

ե. ծրագրում ընդգրկված անձանց կայուն զբաղվածության միջին հանրապետական գործակիցը կկազմի 17.2%, որը հաշվարկվում է հետևյալ ձևով. գործատուին այցելությունների արդյունքում աշխատանքի տեղավորված և նրանցից՝ 1 տարվա ընթացքում աշխատանքից ազատված անձանց թվի տարբերությունը բաժանվում է ծրագրում ընդգրկվածների ընդհանուր թվի վրա և արտահայտվում է տոկոսով:

7. Ամենամյա ծրագրի իրականացման արդյունքում ակնկալվում է՝

1) աշխատաշուկայի պետական կարգավորման ծրագրերում ներառվող անձանց թվաքանակի աճ առնվազն 5%-ով՝ նախորդ տարվա համեմատ.

2) ծրագրերում ներառված հաշմանդամություն ունեցող անձանց աշխատանքի տեղավորման աճ առնվազն 50%-ով՝ նախորդ տարվա համեմատ.

3) գործակալության տարածքային և մարզային կենտրոններում հաշվառված երիտասարդների առնվազն 18%-ի աշխատանքի տեղավորում.

4) կայուն զբաղվածության գործակցի ապահովում՝ առնվազն 21.3%.

5) գործատուներից ստացված և հավաքագրված չկրկնվող թափուր աշխատատեղերի թվի աճ առնվազն 10%-ով՝ նախորդ տարվա համեմատ.

6) գործակալության մարզային և տարածքային կենտրոնների հետ համագործակցող գործատուների թվի աճ առնվազն 5%-ով՝ նախորդ տարվա համեմատ:

ՑԱՆԿ
ԶԲԱՂՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ*

հ/հ	*Միջոցառման անվանումը*	*Ակնկալվող արդյունքները*	*Ֆինանսավորման աղբյուրը*
1.	Աշխատանք փնտրող անձանց խորհրդատվության տրամադրում	1. Տարվա ընթացքում շուրջ 250000 աշխատանք փնտրող անձանց տրամադրվել է խորհրդատվություն 2. 25000 անձինք հաշվառվել են զբաղվածության պետական ծառայությունում	ֆինանսավորում չի պահանջում
2.	Աշխատանք փնտրող անձանց աշխատանքի տեղավորման միջնորդություն	11500 աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց աշխատանքի տեղավորման միջնորդություն	ֆինանսավորում չի պահանջում

3.	Աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց մասնագիտական կողմնորոշման խորհրդատվության տրամադրում	5000 շահառուների մասնագիտական կողմնորոշման խորհրդատվության տրամադրում, այդ թվում՝ առաջին անգամ աշխատաշուկա մուտք գործող անձանց	ֆինանսավորում չի պահանջում
4.	Ծրագրերի արդյունավետության մոնիթորինգ և գնահատում, տեղեկատվական բազաների տվյալների համադրում	Զբաղվածության ծրագրերի նպատակայնության և հասցեականության թիրախավորված բարձրացում	ֆինանսավորում չի պահանջում
5.	Գործատուների հետ համագործակցություն	Ամսական կտրվածքով 1200-1500 թափուր աշխատատեղերի վերաբերյալ տեղեկատվություն՝ գործատուներից ստացված կամ հավաքագրված	ֆինանսավորում չի պահանջում
6.	Զբաղվածության պետական ծրագրերի հանրային իրազեկում	Յուրաքանչյուր ամիս և անհրաժեշտությունից ելնելով՝ համակարգում իրականացվող ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվության տրամադրում շահագրգիռ անձանց և լայն հասարակության ներկայացուցիչներին	ֆինանսավորում չի պահանջում
7.	Մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում, այդ թվում՝ հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	Կազմակերպել 1590 գործազուրկների, աշխատանքից ազատման ռիսկ ունեցող աշխատանք փնտրողների և գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր հանդիսացող անձանց մասնագիտական ուսուցում, ինչպես նաև 173 հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված, այդ թվում՝ տեսողության խնդիրներ ունեցող 23 անձանց աշխատանքային ունակությունների վերականգնում և մասնագիտական ուսուցում: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 17.5%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 270,300.0 հազար դրամ, միջազգային դոնոր կազմակերպությունների միջոցներ

8.	Այլ վայր աշխատանքի տեղավորման աջակցություն	Կազմակերպել այլ վայր աշխատանքի գործուղման կապակցությամբ 42 գործազուրկների և հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց նյութական ծախսերի հատուցում: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 85%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 39,405.0 հազար դրամ
9.	Ինքնազբաղվածության խթանման նպատակով փոքր ձեռնարկատիրության աջակցություն	Կազմակերպել ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու նպատակով 75 գործազուրկների և հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց ֆինանսական աջակցության տրամադրում: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 90%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 75,000.0 հազար դրամ
10.	Աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում գործատուին	Կազմակերպել աշխատաշուկայում անմրցունակ 330 անձանց աշխատանքի ընդունելու դեպքում գործատուին աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 85%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 188,100.0 հազար դրամ
11.	Աշխատաշուկայի հետազոտման աշխատանքների կազմակերպում	Իրականացնել մեկ հետազոտություն աշխատաշուկայի կանխատեսման նպատակով	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 5,000.0 հազար դրամ
12.	Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսության աջակցություն	Աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց ապահովել սեզոնային աշխատանքով և խթանել գյուղացիական տնտեսությունը: Նախատեսվում է թվով 1800 ծրագրերի իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 630,000.0 հազար դրամ, միջազգային դոնոր կազմակերպությունների միջոցներ

13.	Սեզոնային զբաղվածության խթանման միջոցով գյուղացիական տնտեսության աջակցության իրականացման ապահովում		Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 9,450.0 հազար դրամ
14.	Աշխատանքի տոնավաճառի կազմակերպում	Կազմակերպել 11 աշխատանքի տոնավաճառ: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 10.1%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 7,700.0 հազար դրամ
15.	Մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող անձանց աշխատանքային պրակտիկայի կազմակերպում	Կազմակերպել մասնագիտություն ունեցող, սակայն մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող 350 գործազուրկների և գյուղատնտեսական նշանակության հողի սեփականատեր հանդիսացող անձանց, ինչպես նաև աշխատանք փնտրող չզբաղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց աշխատանքային պրակտիկան գործատուի մոտ: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 18%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 106,950.0 հազար դրամ
16.	Միանվագ փոխհատուցում գործատուին՝ աշխատաշուկայում անմրցունակ անձի աշխատանքի տեղավորման համար	Կազմակերպել աշխատաշուկայում անմրցունակ 410 անձանց աշխատանքի ընդունելու ու աշխատանքային ունակություններ և կարողություններ ձեռք բերելու համար միանվագ դրամական փոխհատուցում գործատուին, ինչպես նաև հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված 73 անձանց աշխատատեղի հարմարեցում և տեսողության խնդիրներ ունեցող 50 առաջին խմբի հաշմանդամություն ունեցող չզբաղված անձանց ուսուցում ու համակարգչային տեխնիկայի տրամադրում: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 18%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 153,500.0 հազար դրամ

17.	Գործազրկության նպաստի վճարում	Վճարել 2013թ.-ին գործազրկության նպաստի իրավունք ունեցող անձանց գործազրկության նպաստը: 2014թ.-ին նրանց միջին տարեկան թիվը կկազմի 3285:	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 709,560.0 հազար դրամ
18.	Գործազրկության նպաստի վճարման ծառայություն		Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 9,224.3 հազար դրամ
19.	Աշխատանքի ակումբների աշխատանքների կազմակերպում և համակարգում	Զբաղվածության կենտրոններում ստեղծված 11 աշխատանքային ակումբներից յուրաքանչյուրում տարվա ընթացքում խմբային աշխատանքներում կընդգրկվի միջինը 230 աշխատանք փնտրող չզբաղված անձ	միջազգային դոնոր կազմակերպությունների միջոցներ
20.	Աջակցություն աշխատանքի տեղավորման ոչ պետական կազմակերպության ծառայություններից օգտվելու համար	Կազմակերպել աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց աշխատանքի տեղավորում ոչ պետական կազմակերպությունների միջոցով՝ ընդգրկելով 100 անձ: Ծրագրի կայուն զբաղվածության գործակիցը՝ 17%	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 10,000.0 հազար դրամ
21.	Հարմար աշխատանքի տեղավորման նպատակով, գործատուներին այցելության ծախսերի փոխհատուցում	Փոխհատուցել աշխատաշուկայում անմրցունակ և հաշմանդամություն ունեցող 2301 չզբաղված անձանց գործատուներին այցելության ծախսերը:	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 124,252.0 հազար դրամ
22.	Մասնագիտական կողմնորոշման համակարգի մեթոդաբանության ապահովում և կադրերի վերապատրաստում	3 մեթոդաբանական ձեռնարկի մշակում, 250 շահառուի վերապատրաստում, հանրային իրազեկում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 27,081.6 հազար դրամ

*Միջոցառումների ցանկում նշված փորձարկվող ծրագրերի հաջող իրականացման և կատարողականի դրական, ինչպես նաև շարունակականության տեսանկյունից նպատակահարմար գնահատվելու դեպքում լրացուցիչ ֆինանսական միջոցների հատկացման հնարավորության հարցը կքննարկվի ՀՀ պետական բյուջեի կատարման ընթացքում:

Միջոցառումների ցանկում ներառված չէ «Աշխատանք փնտրող հաշմանդամների աշխատանքային վերականգնման մասնագիտական վերապատրաստման և խորհրդատվության ծառայություններ» միջոցառումը, որը մատուցվում է Գյումրու ՊՈԱԿ-ի կողմից (2014 թ. ֆինանսական միջոցների չափը՝ 17,649.6 հազար դրամ):

Հավելված N 5

ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

I . ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

<Երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2014 թվականի տարեկան ծրագիրը> (այսուհետ՝ ծրագիր) մշակվել է <<Երեխայի իրավունքների մասին>> Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 33 և 34 հոդվածների պահանջներին համապատասխան:

Ծրագիրը կազմելիս հաշվի են առնվել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի դեկտեմբերի 27-ի N 1694-Ն որոշմամբ հաստատված <<Հայաստանի Հանրապետությունում երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016 թվականների ռազմավարական ծրագրի միջոցառումների ժամանակացույցը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 18-ի N 1745-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» թիվ 1694-Ն որոշմամբ>> հաստատված քաղաքականության հիմնական ուղղություններն ու նպատակները:

Ծրագիրը համահունչ է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2008 թվականի հոկտեմբերի 30-ի N 1207-Ն որոշմամբ հաստատված <<Կայուն զարգացման ծրագրի>> դրույթներին, համապատասխանում է երեխայի իրավունքների պաշտպանության ոլորտում ստանձնած միջազգային պարտավորություններին և ուղղված է կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխաների սոցիալական պաշտպանության հիմնախնդիրների լուծմանը:

<u>II. Տարեկան ծրագրի նպատակը և խնդիրները</u>

<u>Ծրագրի նպատակն է՝</u>

1. **սոցիալական պաշտպանության ոլորում՝** կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխայի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովումը, այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացումը, երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատությունների բարելավումը, նշված հաստատություններում խնամվող երեխաների կյանքի որակի բարելավումը, նրանց ինտեգրումը հասարակությանը,

2. **առողջապահության ոլորտում՝** երեխաների բժշկական օգնության որակյալ և մատչելի ծառայությունների ապահովումը, ինչպես նաև հիվանդությունների կանխարգելման միջոցառումների իրականացումը՝ ուղղված մանկական մահացության և հիվանդացության ցուցանիշների նվազեցմանը,

3. **կրթության ոլորտում՝** կրթության համակարգի պահպանումը և շարունակական զարգացումը, միջազգային ասպարեզում նրա մրցունակության ապահովումը, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների որակյալ հիմնական կրթության ապահովումը, հանրակրթական դպրոցներում ներառական կրթության հնարավորության ապահովումը, սովորողների հետաքրքրությունների և նախասիրությունների բավարարումը,

4. **մշակույթի ոլորտում՝** երեխայի գեղագիտական, ֆիզիկական ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը, գեղագի-տական դաստիարակությունը, ինչպես նաև մշակութային արժեքների ճանաչումն ապահովելը,

5. **անչափահասների արդարադատության ոլորտում՝** իրավախախտումներ կատարած անչափահասների վերականգնողական կենտրոնների ցանցի ընդլայնումը, անչափահաս դատապարտյալների զբաղվածության ապահովումը:

<u>Ծրագրի խնդիրն է՝</u>

սոցիալական պաշտպանության ոլորտում՝ առանց ծնողական խնամքի մնացած, ծնողների խնամքից զրկվելու վտանգի տակ գտնվող, ինչպես նաև աճի և զարգացման համար անբարենպաստ և վտանգավոր կենսապայմաններում հայտնված երեխաների, նրանց ընտանիքների հիմնախնդիրների վերհանումը, սոցիալմանկավարժական, սոցիալհոգեբանական գործնական աջակցության ցուցաբերումը, Երեխաների իրավունքների պաշտպանության եռաստիճան համակարգի հզորացումը, սոցիալական պաշտպանության ոլորտի այլընտրանքային համակարգի ընդլայնումը և հզորացումը,

առողջապահության ոլորտում՝ ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության ապահովումը, հիվանդանոցային բուժօգնության ապահովումը, վերականգնողական-առողջարանային բուժման ապահովումը,

կրթության ոլորտում՝ նախադպրոցական կրթության ծառայությունների որակի ու մատչելիության ապահովումը, կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների վկայագրման չափորոշիչների և կիրառվող գործիքների կատարելագործումը, ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ցանցի ընդլայնումը,

մշակույթի ոլորտում՝ գեղարվեստական կրթության մատչելիության ապահովումը, գեղարվեստական կրթական հաստատությունների բնականոն գործունեության ապահովումը, ուսուցման մատչելիության ապահովում արտադպրոցական գեղարվեստական դաստիարա-կության շրջանակներում՝ մասնավորապես սահմանափակ կարողություններ ունեցող, սոցիալապես անապահով, առանց ծնողական խնամքի մնացած և իրավախախտում կատարած անչափահաս երեխաների մշակութային կրթության ապահովմամբ,

անչափահասների արդարադատության ոլորտում՝ ինչպես անչափահասների կողմից, այնպես էլ նրանց նկատմամբ կատարվող հանցագործությունների և այլ իրավախախտումների կանխարգելման և բացահայտման ուղղությամբ տարվող աշխատանքների իրականացումը:

<u>Երեխաների սոցիալական պաշտպանության ոլորտում</u>

Երեխաների սոցիալական պաշտպանության ոլորտում ՀՀ կառավարության կողմից վերջին տարիների իրականացված քաղաքականության հիմնական նպատակը կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների կյանքի որակի բարելավումն է:

Ծրագրի նպատակն է՝

Երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանությունը, սոցիալական պաշտպանվածության ապահովումը, այդ թվում՝

-կյանքի դժվարին իրավիճակներում գտնվող երեխայի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովումը, այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացումը, երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատությունների բարելավումը, նշված հաստատություններում խնամվող երեխաների ինտեգրումը հասարակությանը, երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանությունը, սոցիալական պաշտպանության իրավունքի ապահովումը, այդ թվում՝ մինչև 18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական և մտավոր զարգացման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծումը, անհրաժեշտ պահանջմունքների բավարարումը, սոցիալհոգեբանական և բժշկական վերականգնման իրականացումը:

-մանկատանը խնամվող առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների ընտանիքում ապրելու իրավունքի ապահովումը:

երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություններում և մանկատներում խնամվող մինչև 18 տարեկան երեխաների ընտանիք վերադարձի ապահովումը, հաստատություններում տեղավորման ռիսկի ենթակա երեխաների մուտքի կանխարգելումը հաստատություններ:

- մանկատների շրջանավարտների սոցիալական պաշտպանությունը, նրանց հետագա ինքնուրույն կյանքի կազմակերպումը և հասարակությանը ինտեգրման գործընթացի համակարգումը:

-6-18 տարեկան առանց ծնողական խնամքի մնացած, ծնողների խնամքից զրկվելու վտանգի տակ գտնվող, ինչպես նաև աճի և զարգացման համար անբարենպաստ և վտանգավոր կենսապայմաններում հայտնված երեխաների, նրանց ընտանիքների հիմնախնդիրների վերհանումը, սոցիալմանկավարժական, սոցիալհոգեբանական գործնական աջակցության ցուցաբերումը:

-առանց ծնողական խնամքի մնացած մանկատան սաների խնամքի և դաստիարակության, ֆիզիկական և մտավոր զարգացման, կրթության գործընթացի ապահովումը, սոցիալական որբության երևույթի կանխարգելումը՝ խնամատար ընտանիքում խնամվող երեխայի խնամքի և դաստիարակության ապահովման շնորհիվ:

-այլընտրանքային ծառայությունների ընդլայնման միջոցով երեխաների հոսքի նվազեցումը մանկատներ, և հատուկ հանրակրթական հաստատություններ, 6-18 տարեկան երեխաների սոցիալական վերականգնումը, շուրջօրյա խնամքն ու դաստիարակությունը:

-հասարակական կյանքի բոլոր ոլորտներում բոլոր քաղաքացիների համար հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների ապահովումը՝ անկախ սեռից:

-հանրապետությունում թրաֆիքինգի և բռնության երևույթի կանխարգելումը:

Հաշվի առնելով խնդրի շարունակական բնույթը, առաջիկա տարիներին անհրաժեշտ է աշխատանքներն ուղղել մի շարք խնդիրների լուծմանը, մասնավորապես.

Ծրագրի խնդիրն է՝

Կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների հիմնախնդիրների վերհանում, իրավիճակի բարելավում՝

- առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին բնակելի տարածքով ապահովվելու աջակցություն,
- մանկատներում չափորոշիչներին համապատասխան ծառայությունների մատուցում՝ խնամքի որակի շարունակական բարելավմամբ
- կենսաբանական ընտանիքներ երեխայի վերադարձի ապահովում
- ռիսկի գոտում գտնվող երեխաների մուտքի կանխարգելում մանկատուն և գիշերօթիկ հաստատություն՝ այլընտրանքային հաստատությունների ստեղծման և ծառայությունների զարգացման միջոցով
- հանրապետության բոլոր մարզերում բեռնաթափման ծրագրերի իրականացում
- ՀՀ մանկատների շրջանավարտների աջակցության բավարար հնարավորությունների ապահովում
- երեխաներին ուղղված պետական սոցիալական քաղաքականության իրականացման համար անհրաժեշտ իրավական մեխանիզմների ներդրում:

III. Ներկա իրավիճակը

Կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների աջակցության քաղաքականությունն ուղղված է այդ երեխաների սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովմանը, նրանց մատուցվող այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացմանը, ինչպես նաև երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում մատուցվող ծառայությունների որակի բարելավմանը, նրանցում խնամվող երեխաների խնամքի, դաստիարակության, ուսման, ֆիզիկական զարգացման և հասարակությանն ինտեգրման համար նպաստավոր պայմանների ստեղծմանը:

Հանրապետությունում ձևավորվել և գործում է երեխաների պաշտպանության եռաստիճան համակարգ՝ ազգային, մարզային և համայնքային մակարդակներում, որի նպատակը՝ երեխաների պաշտպանության միասնական և համակարգված քաղաքականության իրականացման ապահովումն է:

ՀՀ Վարչապետի որոշմամբ ստեղծվել և 2005 թվականից գործում է երեխաների պաշտպանության ազգային հանձնաժողովը, որի գործունեությունը հիմնականում ուղղված է երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանության երաշխիքների ապահովման միասնական պետական քաղաքականության իրականացմանը, ինչպես նաև երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանությունն իրականացնող պետական կառավարման մարմինների, հասարակական, քաղաքական, գիտական և այլ կազմակերպությունների համագործակցության համակարգմանը:

2006 թվականից գործում են Երևանի քաղաքապետարանի երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինը և մարզպետարանների ընտանիքի, կանանց և երեխաների իրավունքների պաշտպանության բաժինները, որոնց խնդիրն է մարզերում և Երևան քաղաքում ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված երեխաների պաշտպանությանն ուղղված քաղաքականության իրականացումը, կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխայի իրավունքների պաշտպանության ապահովումը և նպատակային ծրագրերի մշակումը և իրագործումը:

Ընտանեկան օրենսգրքով ամրագրված՝ խնամակալության և հոգաբարձության մարմինները հանդիսանում են երեխաների իրավունքների պաշտպանության առաջին մակարդակը, որոնք համագործակցելով մարզպետարանների համապատասխան բաժինների հետ, իրականացնում են երեխաների իրավունքների պաշտպանությունը համայնքներում:

Երեխաների իրավունքների պաշտպանության տարեկան ծրագրի շրջանակում իրականացվում են հետևյալ միջոցառումները.

1. ***<u>«Երեխաների շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ»</u>*** միջոցառման շրջանակում համաձայն կառավարության 2006 թվականի նոյեմբերի 9-ի «Երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում /մանկատուն, գիշերօթիկ/ երեխաների տեղավորման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1735-Ն և ՀՀ կառավարության 2004թ. օգոստոսի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմին ճանաչելու և երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում երեխաների խնամքի և դաստիարակության համար անհրաժեշտ պետական սոցիալական նվազագույն

չափորոշիչները հաստատելու մասին» N 1324-Ն և ՀՀ կառավարության 2007թ. մայիսի 31-ի «Մանկատանը (անկախ դրա կազմակերպական-իրավական ձևից) խնամվող երեխայի խնամքի և սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» N 815-Ն որոշումների՝ շուրջ 740 առանց ծնողական խնամքի մնացած 0-18 տարեկան երեխա խնամվում է նախարարության համակարգում գործող երեխաների շուրջօրյա խնամքի թվով 6 հաստատություններում (այսուհետ՝ մանկատուն), որտեղ իրականացվում է նրանց շուրջօրյա խնամքն ու դաստիարակությունը՝ սոցիալհոգեբանական վերականգնման աշխատանքները, իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը, սնունդով, հագուստով և կենցաղային իրերով ապահովումը, ուսուցման և բժշկական օգնության կազմակերպումը: Վերը նշված 6 մանկատնից 3-ը ընդհանուր տիպի է, 3-ը՝ մասնագիտացված մանկատներ են, որտեղ իրականացվում են կենտրոնական նյարդային համակարգի ախտահարումներով, բնածին և ձեռքբերովի ֆիզիկական և մտավոր արատներ ունեցող երեխաների շուրջօրյա խնամքն ու դաստիարակությունը:

2. **<u>«Երեխաների գիշերօթիկ խնամքի և պաշտպանության ծառայություններ»</u>** միջոցառման շրջանակում համաձայն ՀՀ կառավարության 2006 թվականի նոյեմբերի 9-ի «Երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում /մանկատուն, գիշերօթիկ/ երեխաների տեղավորման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1735-Ն և ՀՀ կառավարության 2004թ. օգոստոսի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմին ճանաչելու և երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում երեխաների խնամքի և դաստիարակության համար անհրաժեշտ պետական սոցիալական նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» N 1324-Ն և ՀՀ կառավարության 2007թ. մայիսի 31-ի «Մանկատանը (անկախ դրա կազմակերպական-իրավական ձևից) խնամվող երեխայի խնամքի և սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» N 815-Ն որոշումների՝ սոցիալապես անապահով, ընտանիքների անապահովության համակարգում հաշվառված ընտանիքների 6-18 տարեկան 800 երեխա խնամվում է երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ 8 հաստատությունում, որտեղ երեխաների խնամքը տարանջատվում է կրթությունից և կազմակերպվում է հանրակրթական դպրոցներում՝ երեխային հասարակությանն ինտեգրելու նպատակով:

3. **<u>«Ռիսկի գոտում հայտնված երեխաներին սոցիալական հոգածության ծառայություններ»</u>** միջոցառման շրջանակներում համաձայն ՀՀ կառավարության 2006 թվականի դեկտեմբերի 7-ի «Երեխաներին ցերեկային խնամք տրամադրելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1877-Ն որոշման՝ նախարարության համակարգի երեխաների սոցիալական հոգածության 3 կենտրոնի կողմից ծառայություններ են տրամադրվում ռիսկի ենթակա 6-18 տարեկան թվով 300 երեխայի և նրանց ընտանիքներին:

«<u>Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության մանկկատների շրջանավարտներին</u>» միջոցառումն իրականացվում է համաձայն նախարարության և «Հայ Օգնության Միություն» հասարակական կազմակերպության հետ համատեղ

սոցիալական գործընկերության շրջանակներում կնքված պայմանագրի: Միջոցառումն իրականացվում է 2003 թվականից և մինչև 2013թ. ընդգրկվել է մանկատան 1991-2012 թվականների 433 շրջանավարտ:

ՄԻջոցառումն ունի երկու բաղադրիչ.

- **«Հայաստանի Հանրապետության մանկատների շրջանավարտներին աջակցություն և խորհրդատվություն»**, որի շրջանակում մանկատների շրջանավարտների համար նախատեսվում է բնակելի տարածքով ապահովում, մասնագիտական կողմնորոշում, ուսուցում, վերապատրաստում. հիմնական կարիքները բավարարող եկամուտի ապահովում, բժշկական օգնության անվճար տրամադրում, իրավաբանական օգնության տրամադրում: Բնակելի տարածքով ապահովվում են այն շրջանավարտները /առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների թվին պատկանող 18-23 տարեկան անձինք/, ովքեր չունեն սեփականության կամ օգտագործման իրավունքով իրենց պատկանող բնակելի տարածություն և վերջին 5 տարվա ընթացքում չեն օտարել սեփականության իրավունքով իրենց պատկանող բնակելի տարածությունը: 2003-2008թթ. բնակարաններ են տրամադրվել 163 շրջանավարտի: 2009, 2010, 2011 և 2012 թթ. նախատեսված բնակարանները չեն գնվել՝ համապատասխան ֆինանսական միջոցների բացակայության պատճառով: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը, համաձայն ՀՀ կառավարության 2011թ. մարտի 31-ի «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանն իրավասություն վերապահելու մասին» թիվ 341-Ն որոշման, ՀՀ Շիրակի մարզի Գյումրի քաղաքի «Մուշ-2» թաղամասում հատկացրել է 6 բնակարան՝ ՀՀ կառավարության 2003 թվականի հուլիսի 23-ի «Առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին բնակարան տրամադրելու կարգը հաստատելու մասին» թիվ 983-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով: Համաձայն ՀՀ Վարչապետի 2010 թվականի օգոստոսի 24-ի «Մարալիկում սոցիալական բնակարանների համալիրի կազմակերպման և կառավարման գործընթացը համակարգող միջգերատեսչական հանձնաժողով ստեղծելու, դրա գործունեության կարգն ու Հայաստանի Հանրապետությունում անօթևան միայնակ տարեցների և բնակարանի կարիք ունեցող այլ սոցիալական խմբերին պատկանող անձանց համար սոցիալական բնակարանների համալիրի ստեղծման հայեցակարգի կիրարկումն ապահովող՝ 2010-2012 թվականներին իրականացվելիք միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույցը հաստատելու մասին» թիվ 370-Ն որոշմամբ հաստատված 2-րդ կետի 2-րդ ենթակետով հաստատված ծրագիր-ժամանակացույցի 9-րդ և 13-րդ կետի՝ մանկատան 27 շրջանավարտի տրամադրվել է սոցիալական բնակարաններ ՀՀ Շիրակի մարզի Մարալիկ քաղաքում:

Մինչև 2013թ. միջոցառումն ընդգրկել է մանկատան 1991-2012 թվականների 433 շրջանավարտի:

- **«Հայաստանի Հանրապետության մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին կրթաթոշակի և միանվագ դրամական օգնության տրամադրում» միջոցառումը.**

Համաձայն ՀՀ Կառավարության 2003թ. հոկտեմբերի 30-ի N 1419-Ն որոշմամբ հաստատված «Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության մանկական խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին» ծրագրի 20-րդ և 2004թ, օգոստոսի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմին ճանաչելու և մանկատներում երեխաների խնամքի ու դաստիարակության համար պետական սոցիալական նվազագույն չափորոշիչները

հաստատելու մասին» N 1324-Ն որոշմամբ հաստատված հավելվածի 49-րդ կետերի, նախատեսվել է յուրաքանչյուր տարի ՀՀ մանկատների շրջանավարտներին տրամադրել կրթաթոշակ՝ յուրաքանչյուրին 12.0 հազ. դրամի չափով և միանվագ դրամական օգնություն՝ յուրաքանչյուրին 50.0 հազ. դրամի չափով:

2014թ. նախատեսվում է միջոցառումն իրականացնել Վանաձոր և Գավառ քաղաքներում, համապատասխանաբար, «Վանաձորի մանկատուն» և «Գավառի մանկատուն» ՊՈԱԿ-ների 18-23 տարեկան շրջանավարտների համար, որի շրջանակում մանկատան շրջանավարտների համար կիրականացվեն. ուսումնասիրություն, անհատական ծրագրերի կազմում, մասնագիտական կողմնորոշում, ուսուցում, վերապատրաստում, բժշկական օգնության, իրավաբանական աջակցության տրամադրում, շահառուների սոցիալական պատրոնաժ, շահառուներին ամենամսյա դրամական աջակցության տրամադրում, ժամանակավոր կացարանով ապահովում, որի շրջանակում կկատարվեն ծառայության իրականացման գործընթացի ապահովման և համակարգման աշխատանքներ: Ծառայության իրականացման գործընթացի ապահովման և համակարգման աշխատանքները կիրականացվեն Վանաձոր և Գավառ քաղաքներում երկու ՀԿ-ների կողմից ձևավորված մասնագիտական թիմով՝ յուրաքանչյուրում մեկ ծրագրի ղեկավար, մեկ հաշվապահ, մեկ սոցիալական աշխատող, մեկ մանկավարժ, մեկ իրավաբան:

Մատուցվող ծառայություններն են.

Շրջանավարտների հիմնահարցերի ուսումնասիրություն, կարիքների գնահատում և դրանց հիման վրա անհատական ծրագրերի կազմում.

Վերոհիշյալ ծառայությունների արդյունքում ընտրվում են միջոցառման շահառուները, որոնցից յուրաքանչյուրի համար կազմվում է անհատական ծրագիր:

Շրջանավարտների մասնագիտական կողմնորոշում, ուսուցում, վերապատրաստում.

Ելնելով աշխատանքի շուկայի պահանջներից, ինչպես նաև հաշվի առնելով շրջանավարտների նախասիրությունները, նախատեսվում է ապահովել շրջանավարտներին կրթություն՝ համապատասխան մասնագիտական վերապատրաստում ստանալու հնարավորությամբ.

ա) առաջնային մասնագիտական ուսուցում,

բ) մասնագիտացման վերապատրաստում,

գ) միջին մասնագիտական կրթության ապահովում,

դ) բարձրագույն մասնագիտական կրթության ապահովում:

Կներկայացվեն համապատասխան հայտեր՝ գործատուների մոտ նախնական մասնագիտական ուսուցման դասընթացներում սաներին ներգրավելու վերաբերյալ:

Շրջանավարտներին բժշկական աջակցության տրամադրում.

նախատեսվում է միջոցառման բոլոր շահառուներին ընդգրկել ամենամյա պետական առողջապահական նպատակային ծրագրերում:

Շրջանավարտներին իրավաբանական աջակցության տրամադրում.

շրջանավարտների ուսումնասիրությունից հետո, անհրաժեշտության դեպքում, նախատեսվում է իրականացնել նրանց գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքների պաշտպանություն, իրավաբանական խորհրդատվության տրամադրում:

Սոցիալական պատրոնաժ.

նախատեսվում է ընտրված շահառուներին ընդգրկել հետագա կյանքի պայմանների վերահսկողության փուլում՝ մինչև 23 տարին լրանալը շահառուները կլինեն իրականացնող հասարակական կազմակերպության մասնագետների ուշադրության կենտրոնում:

Մանկատան շրջանավարտներին ժամանակավոր կացարանով ապահովում.

Սույն ծառայության իրականացման համար յուրաքանչյուր տարի նախատեսվում է վարձակալել կամ սոցիալական բնակարանային ֆոնդի առկայության դեպքում տրամադրել բնակարաններ Վանաձոր և Գավառ քաղաքներում՝ մինչև օրենսդրությամբ սահմանված կարգով նրանց բնակարանի տրամադրումը:

- **«Հայաստանի Հանրապետության մանկատների շրջանավարտներին կրթաթոշակի և միանվագ դրամական օգնության տրամադրում»**, որի շրջանակում 35 շահառուի յուրաքանչյուր տարի տրամադրվում է կրթաթոշակ /15 շահառու/ և միանվագ դրամական օգնություն /20 շահառու/:

4. **<u>«Երեխաների խնամքի ցերեկային կենտրոնների կողմից դժվար իրավիճակներում գտնվող երեխաների սոցիալական հոգածության ծառայություններ»</u>** միջոցառման շրջանակում ծառայություններ են մատուցվում «Հույսի կամուրջ» հասարակական կազմակերպության երեխաների խնամքի 4 ցերեկային կենտրոնի /Դիլիջան, Իջևան, Նոյեմբերյան, Բերդ/ դժվար իրավիճակներում գտնվող 250 երեխայի: Նշված կենտրոնները, ինչպես նախորդ տարիներում, աջակցություն են ստանում ՀՀ պետական բյուջեից՝ 84 աշխատակցի տրամադրվում է աշխատավարձ:

5. **<u>«Հայաստանի Հանրապետության երեխաների շուրջօրյա խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաներին ընտանիքներ վերադարձնելու ծառայություններ»</u>** միջոցառումն ունի 2 բաղադրիչ.

- նախարարության և «Առավոտ» հասարակական կազմակերպության հետ կնքված պայմանագրի համաձայն ՀՀ Լոռու մարզում իրականացվող միջոցառումը, որը նախատեսում է մանկատնից և երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ

հաստատություններից, հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատություններից երեխաներին վերադարձնել կենսաբանական ընտանիքներ, ինչպես նաև կանխարգելել նրանց մուտքը վերոնշյալ հաստատություններ: Միջոցառման շրջանակում հաստատություններից յուրաքանչյուր տարի կենսաբանական ընտանիք է վերադառնում և կանխարգելվում է 50 երեխայի մուտքը հաստատություններ:

- **<u>«Կենսաբանական ընտանիքներ տեղափոխված երեխաների ընտանիքներին դրամական օժանդակության փաթեթի տրամադրում»</u>** ծառայությունը, որի շրջանակներում յուրաքանչյուր տարի 50 երեխայի ընտանիքների տրամադրվում է աջակցություն՝ սննդի զամբյուղ, գրենական պիտույքներ և դասագրքեր, էներգետիկ ծառայությունների փոխհատուցում:

Կարևորելով այն հանգամանքը, որ կանխարգելման միջոցով պահպանվում է երեխա-ընտանիք-հասարակություն կապը, իսկ հաստատություններում չի ավելանում խնամվող երեխաների թիվը՝ <<**ՀՀ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաններին ընտանիքներ վերադարձնելու (բեռնաթափում) և հաստատություններ երեխաների մուտքը կանխարգելելու ծառայություններ**>> ծրագրի շրջանակում պահպանելով երեխաների ընդհանուր թվաքանակը՝ 50, ծրագրում կավելանա կանխարգելման միջոցով ընտանիքներում խնամք ստացող երեխաների թիվը: 2014թ. կընտրվի 20 երեխա՝ կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու նպատակով /բեռնաթափում/, ինչպես նաև 30 երեխա՝ նրանց մուտքը հաստատություններ կանխարգելելու նպատակով:

2015 և 2016թթ. նախատեսվում է յուրաքանչյուր տարի 10 երեխայի վերադարձնել կենսաբանական ընտանիք, կանխարգելել 40 երեխայի մուտքը հաստատություններ:

2014 թվականից նախատեսվում է ընդլայնել ծրագրի շրջանակները և ընդգրկել ՀՀ Շիրակի մարզը՝ խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում գտնվող երեխաների խնամքն ու դաստիարակությունը կենսաբանական ընտանիքներում իրականացնելու նպատակով:

Սույն միջոցառումը պայմանավորված է 2006 թվականից ՀՀ Լոռու մարզում երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաններին ընտանիքներ վերադարձնելու (բեռնաթափում) և հաստատություններ երեխաների մուտքը կանխարգելելու միջոցառումների իրականացման արձանագրված հաջողությամբ, որի արդյունքում հաստատություններից կենսաբանական ընտանիք է վերադարձել 260 երեխա և կանխարգելվել է 90 երեխայի մուտքը հաստատություններ (ընդամենը՝ 350 շահառու): Ակնառու է, որ համանման նախաձեռնության իրականացումը ՀՀ Շիրակի մարզում նույնպես զգալիորեն կնվազեցնի երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամքի տրամադրման բեռը:

Նախաձեռնությունն ունի 2 բաղադրիչ.

1. հաստատություններից երեխաների բեռնաթափմանը և կանխարգելմանն ուղղված ուսումնասիրություն, երեխայի կարիքի գնահատում և շահառուների ընտրություն,

2. ընտրված շահառուների ընտանիքներին սոցիալական փաթեթի տրամադրում, որը ներառում է սնունդ, հագուստ, կոշիկ, գրենական պիտույքներ, ինչպես նաև էներգիայի ծախսի մասնակի փոխհատուցում:

1-ին բաղադրիչ	2014թ.	2015թ.	2016թ.
Բեռնաթափում	30	30	30
Կանխարգելում	20	20	20
2-րդ բաղադրիչ			
Սոցիալական փաթ տրամադրում	50	50	50

Ծրագրի բյուջեի սահմանում տարեկան մեկ անգամ ընտանիքին կարող է տրամադրվել աջակցություն՝ ըստ ընտանիքի գնահատված կարիքի:

Սույն նախաձեռնությունը պայմանավորված է երեխաների պաշտպանության համակարգում իրականացվող բարեփոխումներով և ՀՀ Կառավարության 27 դեկտեմբերի 2012 թվականի N 1694-Ն որոշման հավելված 2-ի 2-րդ կետի պահանջով:

Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության որդեգրած քաղաքականության հիմնական գաղափարախոսությունը երեխայի խնամքն ու դաստիարակությունն ընտանիքում ապահովելն է՝ մանկատներում և երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություններում երեխաների թվի նվազեցման և այդ հաստատություններ երեխաների հոսքի կանխարգելման միջոցով:

Երեխաների կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելու նպատակով 2006 թվականից Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի միջոցներով իրականացվում է «Հայաստանի Հանրապետության երեխաների շուրջօրյա խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաներին ընտանիքներ վերադարձնելու ծառայություններ (բեռնաթափում) միջոցառումը՝ նախարարության և «Առավոտ» հասարակական կազմակերպության հետ կնքված պայմանագրի համաձայն, որը նախատեսում է ՀՀ Լոռու մարզի մանկատնից և երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություններից երեխաներին վերադարձնել կենսաբանական ընտանիքներ, ինչպես նաև կանխարգելել նրանց մուտքը հաստատություններ: Միջոցառման շրջանակներում հաստատություններից յուրաքանչյուր տարի կենսաբանական ընտանիք է վերադառնում և կանխարգելվում է 50 երեխայի մուտքը հաստատություններ:

Նոր նախաձեռնության նպատակը՝ ՀՀ Շիրակի մարզի խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում գտնվող երեխաների խնամքն ու դաստիարակությունը կենսաբանական ընտանիքներում իրականացնելն է:

Նախաձեռնությունը բաղկացած է 2 միջոցառումից.

- ՀՀ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաններին ընտանիքներ վերադարձնելու (բեռնաթափում) և հաստատություններ երեխաների մուտքը կանխարգելելու ծառայություններ> միջոցառումը,
- Կենսաբանական ընտանիք տեղափոխված և հաստատություններ մուտքի կանխարգելման նպատակով երեխաների ընտանիքներին դրամական օժանդակության փաթեթի տրամադրում> միջոցառումը, որի շրջանակներում յուրաքանչյուր տարի 50 երեխայի ընտանիքների տրամադրվում է աջակցություն՝ սննդի զամբյուղ, գրենական պիտույքներ և դասագրքեր, էներգետիկ ծառայությունների փոխհատուցում:

Մարզում մեծ է նաև երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատությունների թիվը: Յոթ հաստատությունում /մանկատուն, երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն, երեխաների հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատություն/, ներկայում խնամվում և դաստիարակվում է շուրջ 560 երեխա:

Նախաձեռնությունը նախատեսում է Շիրակի մարզի երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում (<Գյումրու երեխաների տուն> մասնագիտացված մանկատուն, <<Գյումրու Ֆ. Նանսենի անվան> երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն>>, <<Գյումրու թիվ 1 երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն>>, <Տիրամայր Հայաստանի կենտրոն> բարեգործական մանկատուն, <Ծռչունյան տուն> երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն> <Գյումրու մտավոր թերզարգացում ունեցող երեխաների թիվ 3 հատուկ /օժանդակ/ դպրոց>, <Արթիկի թիվ 1 հատուկ դպրոց>) խնամվող երեխաներին վերադարձնել կենսաբանական ընտանիքներ, ինչպես նաև կանխարգելել ռիսկի ենթակա երեխաների մուտքն այդ հաստատություններ:

2010 թվականից <Վորլդ Վիժըն Հայաստան> միջազգային կազմակերպության կողմից իրականացվել է երեխաների շուրջօրյա խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում գտնվող երեխաների ընտանիքների ուսումնասիրություն, որի հիմնական նպատակն է երեխային վերադարձնել կենսաբանական ընտանիք: Ուսումնասիրությունների արդյունքները վկայում են հաստատությունների սաների ընտանիքների սոցիալտնտեսական ծանր վիճակի մասին՝ ընտանիքի շարունակական աղքատացում, աշխատաշուկայի բացակայություն, հետևաբար, մշտական եկամուտի բացակայություն, ծնողների առողջական խնդիրներ, վատթար բնակարանային պայմաններ:

«Հայաստանի Հանրապետությունում խնամատար ընտանիքի ինստիտուտի ներդրման ծառայություններ» միջոցառման շրջանակում համաձայն ՀՀ կառավարության 2008 թվականի մայիսի 8-ի «Երեխային խնամատար ընտանիք հանձնելու կարգը,

յուրաքանչյուր երեխայի պահելու համար խնամատար ընտանիքին ամսական վճարվող դրամական միջոցների և երեխայի խնամքի և դաստիարակության համար խնամատար ընտանիք երեխային դաստիարակության հանձնելու մասին պայմանագրի ձևը հաստատելու մասին» թիվ 459-Ն որոշման՝ յուրաքանչյուր տարի առանց ծնողական խնամքի մնացած 25 երեխա խնամվում է խնամատար ընտանիքներում՝ մինչև նրանց 18 տարին լրանալը:

6. **«Մանկատներում խնամվող դպրոցական տարիքի երեխաներին դրամական աջակցության տրամադրում»** միջոցառման շրջանակներում համաձայն ՀՀ կառավարության 2004թ. օգոստոսի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության լիազորած պետական կառավարման մարմին ճանաչելու և երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում երեխաների խնամքի և դաստիարակության համար անհրաժեշտ պետական սոցիալական նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» N 1324-Ն որոշման՝ մանկատներում խնամվող 7-18 տարեկան դպրոցահասակ երեխաներին տրամադրվում է մանր ծախսերի համար նախատեսված գումար՝ /գրպանի ծախս/:

7. **«Անօթևան երեխաների համար ժամանակավոր օթևանի տրամադրման ծառայություններ»** միջոցառման շրջանակում համաձայն ՀՀ կառավարության 2012 թվականի դեկտեմբերի 20-ի «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական ապահովության նախարարության «Երևանի «Զատիկ» մանկատուն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը վերանվանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի հունվարի 23-ի N 209-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» N 1659-Ն որոշման՝ «Երևանի երեխաների «Զատիկ» սոցիալական աջակցության կենտրոնի կողմից յուրաքանչյուր տարի կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող 3-18 տարեկան թվով 20 երեխայի տրամադրվում է մինչև 6 ամիս ժամկետով շուրջօրյա խնամք, մինչև նրան կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելը, մանկատուն կամ երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատությունում տեղավորելը:

Երեխաների սոցիալական պաշտպանության ոլորտի հիմնական խնդիրներից է կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների պետական հոգածության ապահովումը:

2010-2012թթ. շարունակվել է իրականացվել ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում (մանկատներում) երեխաների խնամքի և դաստիարակության ապահովումը:

2010 թվականին շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում խնամվել է 791 երեխա, այդ թվում 405-ը՝ մասնագիտացված մանկատներում, 2011 թվականին՝ 794 երեխա, այդ թվում 414-ը՝ մասնագիտացված մանկատներում, 2012 թվականին՝ 747 երեխա, այդ թվում 419-ը՝ մասնագիտացված մանկատներում: 2013 թվականի առաջին կիսամյակում համակարգի մանկատներում խնամվել է 746 երեխա, այդ թվում 498-ը՝ մասնագիտացված մանկատներում:

Վերջին երեք տարիների ընթացքում բեռնաթափման գործընթացի իրականացմամբ պայմանավորված՝ կրճատվել են մանկատներում խնամվող երեխաների պլանային թվերը, ինչպես նաև նվազել են մանկատներում խնամվող երեխաների փաստացի թվերը: Այսպես, ՀՀ կառավարության կողմից 2011 թվականի համար հաստատված 860 երեխայի փոխարեն մանկատներում փաստացի

խնամվել է 794 երեխա՝ հաստատված թվի 92.3%-ը, 2012 թվականի համար հաստատված 790 երեխայի փոխարեն մանկատներում ընդհանուր առմամբ խնամվել է 747 երեխա՝ հաստատված թվի 94,6%-ը: Միաժամանակ աճել է խնամվողների թիվը մասնագիտացված մանկատներում:

Թեև մանկատներում շարունակվում է նվազել խնամվող երեխաների թիվը, այնուհանդերձ հանրապետությունում առկա է առողջական խնդիրներ ունեցող երեխաների թվի ավելացման միտում, ինչի մասին փաստում է հիվանդության պատճառով ծնողների կողմից հրաժարված երեխաներին մասնագիտացված մանկատուն հանձնելու մասին տրվող եզրակացությունների թիվը:

Խնդրի կարգավորման նպատակով ՀՀ կառավարության կողմից 2012 թվականի հունիսի 7-ին ընդունվել է «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի հունվարի 23-ի N 210-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ 716-Ն որոշումը, համաձայն որի Մարի Իզմիրլյանի անվան ընդհանուր տիպի մանկատունը փոխել է իր տիպը՝ դառնալով մասնագիտացված մանկատուն: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2013 թվականի հունվարի 31-ին հաստատվել է «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2007 թվականի հուլիսի 30-ի թիվ 98-Ա/1 հրամանն ուժը կորցրած ճանաչելու և Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Մարի Իզմիրլյանի անվան մանկատուն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կանոնադրությունը հաստատելու մասին» թիվ 16-Ա/1 հրամանը:

Մանկատներից կենսաբանական ընտանիք է տեղափոխվել 2010 թվականին՝ 40 երեխա, 2011 թվականին՝ 44 երեխա, 2012 թվականին՝ 35 երեխա, 2013 թվականի առաջին կիսամյակում՝ 40 երեխա:

Խնամատար ընտանիքներում 2010 թվականին խնամվել է 24 երեխա, 2011 թվականին՝ 24 երեխա, 2012 թվականին՝ 23 երեխա: 2013 թվականի առաջին կիսամյակում խնամատար ընտանիքներում խնամվել է 20 երեխա:

2010 թվականին որդեգրվել է 138 երեխա, հաշվառվել է որդեգրման ենթակա 187 երեխա, 394 որդեգրել ցանկացող անձ: 2011 թվականին որդեգրվել է 123 երեխա, հաշվառվել է որդեգրման ենթակա 165 երեխա, 334 որդեգրել ցանկացող անձ: 2012 թվականին որդեգրվել է 73 երեխա, հաշվառվել է որդեգրման ենթակա 103 երեխա, 346 որդեգրել ցանկացող անձ: 2013 թվականի առաջին կիսամյակում հաշվառվել է որդեգրման ենթակա 67 երեխա, 62 որդեգրել ցանկացող անձ, որդեգրվել է 27 երեխա:

Հայաստանի Հանրապետությունում իրականացվում է մանկության պաշտպանության համակարգի բարեփոխումների ռազմավարություն, որը ենթադրում է ռիսկի ենթակա երեխաների խնամքի և սոցիալական հոգածության ենթահամակարգի ապակենտրոնացում, երեխաների իրավունքների պաշտպանության համակարգի հզորացում, ինչը պայմանավորված է երեխայի ընտանիքում ապրելու իրավունքի իրականացմամբ: Խնդրի լուծման նպատակով ընդունվել է ՀՀ Կառավարության 2011 թվականի հունիսի 2-ի N 804–Ն «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության «Հայաստանի հանրապետությունում երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատությունների տիպերի ցանկը, դրանցում երեխաների տեղավորման չափանիշները հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2002 թվականի դեկտեմբերի 26-ի N 2179-Ն որոշման մեջ լրացում

և փոփոխություններ կատարելու մասին» 2005 թվականի մարտի 24-ի N 381-Ն և 2006 թվականի նոյեմբերի 9-ի N 1735-Ն որոշումներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին>> ՀՀ կառավարության որոշումը:

Կարևորելով այն հանգամանքը, որ կանխարգելման միջոցով պահպանվում է երեխա-ընտանիք-հասարակություն կապը, և մանկատներում չի ավելանում խնամվող երեխաների թիվը, ՀՀ կառավարության կողմից 2012 թվականի դեկտեմբերի 20-ին ընդունվել է «Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական ապահովության նախարարության «Երևանի «Զատիկ» մանկատուն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը վերանվանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի հունվարի 23-ի N 209-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին» N 1659-Ն որոշումը: Համաձայն այդ որոշման, Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության «Երևանի «Զատիկ» երեխաներին աջակցության կենտրոն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունն իրականացնում է կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխաների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալիոգեբանական վերականգնողական աշխատանքներ, երեխայի նյութական ու կենցաղային պահանջների բավարարում, կրթությանն ու դաստիարակությանն օժանդակություն, ինչպես նաև առաջին բժշկական օգնության ծառայության տրամադրում:

2013 թվականի հունվարի 1-ից Երևանի «Զատիկ մանկատունը» դադարել է գործել որպես մանկատուն: ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի 2013 թվականի փետրվարի 1-ի հրամանով հաստատվել է «Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության <<Երևանի <<Զատիկ>> երեխաների աջակցության կենտրոն>> պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կանոնադրությունը /նոր խմբագրությամբ/ հաստատելու մասին N20-Ա/1 հրամանը, համաձայն որի ՀՀ 2013 թվականի պետական բյուջեով նախատեսվել է ցերեկային խնամք տրամադրել կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող 100 երեխայի և կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող 3-18 տարեկան 20 երեխայի տրամադրել մինչև 6 ամիս ժամկետով շուրջօրյա խնամք:

Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական Միության միջև ստորագրվել է «Հայաստան-պարենային ապահովության ծրագիր 2010» ծրագրի ֆինանսավորման Համաձայնագիր, որը ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի դեկտեմբերի 28-ին: 2012 թվականին ըստ Համաձայնագրի նախապայմանների՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունն իրականացրել է մի շարք աշխատանքներ, մասնավորապես, մշակվել և ՀՀ կառավարության կողմից 2012 թվականի դեկտեմբերի 27-ին հաստատվել է ՀՀ կառավարության «Հայաստանի Հանրապետությունում երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016 թվականների ռազմավարական ծրագիրը և երեխայի իրավունքների պաշտպանության 2013-2016 թվականների ռազմավարական ծրագրի միջոցառումների ժամանակացույցը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի դեկտեմբերի 18-ի N 1745-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» N 1694-Ն որոշումը, որը բխում է Համաձայնագրի հավելում 2-ի հատուկ պայման 2-ի կատարման և ՀՀ կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 4-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012

թվականի գործունեության միջոցառումների ծրագիրը և գերակա խնդիրները հաստատելու մասին» N 1055–Ն որոշման հավելված 2-ի կետ 60-ի պահանջից:

2012 թվականին հանրապետությունում երեխաների խնամքի միասնական մոտեցումներ ամրագրելու նպատակով ՀՀ կրթության և գիտության և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարների համատեղ հրամանով ստեղծված աշխատանքային խմբի կողմից իրականացվել է հանրապետության հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների ուսումնասիրություն և վերլուծություն, որի արդյունքների հիման վրա հաստատվել է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի (2012 թվականի հուլիսի 20-ի N 726-Ա) և ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարար (2012 թվականի հուլիսի 20-ի N 67-Ա/1) «Հատուկ կարիքներ ունեցող երեխաների համար հատուկ ուսումնական հաստատություններում միասնական կառավարում և սոցիալական պաշտպանություն ապահովելու գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին» համատեղ հրամանը: Վերը նշված աշխատանքները քննարկվել են Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ազգային հանձնաժողովում:

Հայաստանում երեխաների պաշտպանության համակարգը կառավարելու և համակարգելու գործառույթներն ուժեղացնելու նպատակով ընդունվել է ՀՀ «Երեխայի իրավունքների պաշտպանության ազգային հանձնաժողով ստեղծելու, հանձնաժողովի կանոնադրությունը և անհատական կազմը հաստատելու, Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 2005 թվականի հոկտեմբերի 28-ի N 835-Ն որոշումն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» ՀՀ Վարչապետի որոշումը:

Առողջապահության ոլորտում մոր և մանկան առողջության պահպանման խնդիրները կարևորված են ազգային մակարդակում և որպես գերակայություն արտացոլված են Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության մեջ, ռազմավարական և ծրագրային մի շարք փաստաթղթերում:

<u>Առողջապահության ոլորտում Տարեկան ծրագրի նպատակը և խնդիրները</u>

Ծրագրի նպատակն է՝

- Երեխաների և դեռահասների առողջության և սնուցման կարգավիճակի բարելավում, առողջ աճի և զարգացման ապահովում, պատվաստումներով ընդգրկվածության բարձր մակարդակի պահպանում և հիվանդությունների կանխարգելում, երեխաների հիվանդացության և մահացության ցուցանիշների նվազեցում, հաշմանդամության կանխարգելում:

- «Մոր և մանկան առողջության պահպանման 2003-2015 թվականների ռազմավարությունը հաստատելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի օգոստոսի 8-ի N1000-Ն որոշման և ՀՀ կառավարության 10.09.2009թ.N37 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած «Երեխաների և դեռահասների առողջության ու զարգացման

ազգային ռազմավարության ներդրման 2010-2015թթ. գործողությունների ծրագրի» շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից 2014թ. համար բյուջեով նախատեսված ծրագրերի ներդրման ապահովումը:

Ծրագրի խնդիրն է՝

1. Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության գծով՝

ա/ Երեխաների ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բուժօգնության կազմակերպումը լրիվ ծավալով: Այն իր մեջ ներառում է՝

տեղամասային մանկաբույժների, ընտանեկան բժիշկների կողմից մինչև 18 տարեկան երեխաների զարգացման և առողջության հսկողությունն ու բուժօգնության իրականացումը, այդ թվում՝

- առողջ երեխայի հսկողությունը՝ աճի և զարգացման գնահատմամբ,
- հիվանդությունների կանխարգելման միջոցառումները՝ ներառյալ պատվաստումների իրականացումը, հիվանդությունների վաղ հայտնաբերումը և հիվանդ երեխայի բժշկական օգնությունը.
- ծնողների հետ տարվող առողջապահական կրթման և քարոզչական աշխատանքների իրականացումը՝ երեխայի խնամքի, սնուցման և հիվանդությունների կանխարգելման վերաբերյալ գիտելիքների մակարդակը բարձրացնելու նպատակով:

բ/ Երեխաների նեղ մասնագիտական բուժօգնության իրականացումը և լաբորատոր-գործիքային ախտորոշիչ հետազոտությունների անցկացումը:

գ/ Ամբուլատոր-պոլիկլինիկական օղակում, ըստ անհրաժեշտության, երեխաների անհետաձգելի բժշկական օգնության ապահովումը՝ անկախ տարիքից և սոցիալական կարգավիճակից:

դ/ Բուժքույրերի կողմից դպրոցներում երեխաների բժշկական օգնության և սպասարկման ապահովումը՝ տարածքային սպասարկման պոլիկլինիկայի ղեկավարության և պատասխանատվության ներքո:

ե/ Երեխաների բերանի խոռոչի հիգիենայի ծրագրի իրականացումը և ստոմատոլոգիական օգնության կազմակերպումը՝ համաձայն Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից սահմանված կարգի և ծավալների:

զ/ 15 տարեկան աղջիկների վերարտադրողական առողջության հետազոտումը, ըստ անհրաժեշտության՝ բուժօգնության կազմակերպումը:

է/ 14-15 տարեկան արական սեռի անձանց նախազորակոչային տարիքի պատանիների առողջական վիճակի գնահատումը և բուժօգնության կազմակերպումը լրիվ ծավալով:

ը/ Դիսպանսերային հսկողության և բուժման իրականացումը՝ պոլիկլինիկաների համապատասխան մասնագիտական կաբինետների և մասնագիտացված բժշկական հիվանդանոցների, կենտրոնների, միավորումների, համալիրների դիսպանսերային ստորաբաժանումների կողմից:

թ/ Արտահիվանդանոցային պայմաններում վերականգնողական բուժական ծառայությունների մատուցումը համապատասխան պայմաններ ունեցող վերականգնողական կենտրոններում (ստորաբաժանումներում):

2. Հիվանդանոցային բուժօգնության գծով՝

- երեխայի առողջության պետական հավաստագրի ծրագրի շարունակական իրականցումը, ներառյալ մինչև 7 տարեկան երեխաների հիվանդանոցային բժշկական օգնության իրականացումը
- սոցիալապես անապահով և հատուկ (առանձին) խմբերում ընդգրկված երեխաների հիվանդանոցային բժշկական օգնության իրականացումը՝ անկախ հիվանդության ախտորոշումից
- սոցիալական կախվածություն և հատուկ նշանակություն ունեցող առանձին հիվանդություններով (հոգեկան խանգարումներ, դիաբետ, չարորակ նորագոյացություններ, սեռավարակներ, տուբերկուլյոզ, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ, ինֆեկցիոն հիվանդություններ և այլն) տառապող երեխաների հիվանդանոցային բժշկական օգնության ապահովումը՝ սոցիալական հատուկ նշանակություն ունեցող հիվանդությունների դեմ պայքարի նպատակային ծրագրին համապատասխան,
- մինչև 18 տարեկան երեխաների հիվանդանոցային բժշկական օգնություն պահանջող անհետաձգելի վիճակների և սուր հիվանդությունների դեպքերում (որոնց ցանկերը հաստատվում է Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից) բուժօգնության ապահովումը հիվանդանոցային բուժկազմակերպություններում,
- նորածնային սկրինինգների իրականացումը (ֆենիլկետոնուրիայի, բնածին հիպոթիրեոզի, լսողության և անհասության ռեթինոպաթիայի սկրինինգ)
- երեխաների արտագնա հիվանդանոցային անհետաձգելի բուժօնության ծառայությունների կազմակերպումը:

3. Վերականգնողական-առողջարանային բուժման գծով՝

- սոցիալապես անապահով և հատուկ (առանձին) խմբերում ընդգրկված երեխաների (անկախ տարիքից) և մինչև 7 տարեկան խրոնիկ հիվանդ երեխաների (անկախ սոցիալական կարգավիճակից) վերականգնողական-առողջարանային բուժման ապահովումը համապատասխան բուժկազմակերպություններում՝ Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարության կողմից հաստատված ծավալներով:

Ըստ ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի հաշվարկային ցուցանիշի, տարածաշրջանում մանկական մահացությունների միտումների վերլուծությունը փաստում է, որ Հայաստանին հաջողվել է վերջին 15 տարվա ընթացքում 46 տոկոսով կրճատել մանկական մահացության ցուցանիշը:

Ըստ միջազգային փորձագիտական գնահատականների, 2005 թվականից Հայաստանը ճանաչված է որպես ԱՊՀ այն եզակի երկրներից մեկը, որին կհաջողվի շարունակաբար իջեցնել երեխաների մահացությունը և հասնել 2015 թվականի համար սահմանված հազարամյակի նպատակներին (ՄՄՑ իջեցում 2/3-ով), եթե այդ ոլորտում հետագայում ապահովվեն շարունակական զարգացումների նույն միտումները: Սակայն միտումների հետագա զարգացումների գնահատականը փաստում է, որ իրավիճակը մանկական

մահացության անկման առումով վատացել է: Մինչև 2015 թվականը հարկ կլինի այն նվազեցնել ևս 43%-ով,ինչը ենթադրում է, որ 2015 թվականի համար սահմանված նպատակը դժվար հասանելի է և այն հնարավոր է միայն առկա ռեսուրսների համախմբման և այդ ոլորտում լրացուցիչ ներդրումների իրականացման պայմաններում:

Ըստ ԱՎԾ նախնական տվյալների, 2012թ. մանկական մահացության ցուցանիշը կազմել է 10,7‰, ինչը նախորդ տարվա ցուցանիշի համեմատ ցածր է շուրջ 10 տոկոսով:

Այս ոլորտի ազգային ռազմավարությունը պետք է ուղղվի ունեցած հաջողությունների պահպանմանը և հետագա ներդրումների և զարգացումների ապահովմանը՝ որպես երեխաների առողջության բարելավման գրավական:

2011թ.-ին հունվարի 1-ից Հայաստանի Հանրապետությունում ներդրվեց և 2012թ. շարունակվում է իրականացվել երեխայի առողջության պետական հավաստագրի համակարգը, որի ներդրման երաշխիք հանդիսացավ երեխայի հիվանդանոցային բուժօգնության ծրագրի ֆինանսավորմանն ուղղվող բյուջետային միջոցների կրկնակի ավելացումը: Արդյունքում, հիվանդանոցային ծառայությունների իրականին մոտ արժեքի փոխհատուցման և բուժաշխատողների աշխատավարձի շուրջ 2 անգամ բարձրացման միջոցով հնարավորություն ստեղծվեց բարելավել երեխաների հիվանդանոցային օգնության մատչելիությունը և որակը, նվազեցնել համակարգում տեղ գտած ոչ պաշտոնական վճարումների գործելակերպը, իսկ վերջնական արդյունքում ակնկալել մանկական հիվանդանոցային մահաբերության կրճատում:

Ծրագրի ներդրման արդյունավետության այլընտրանքային գնահատման արդյունքները վկայում են ոչ պաշտոնական վճարների ավելի քան 4-5 անգամ կրճատման մասին: Հարցմանը մասնակից և հավաստագրերից օգտված մայրերի 79% Երևանում և 91% մարզերում նշել են, որ գոհ են մատուցված ծառայություններից, քանի որ ստացել են անվճար բուժօգնություն:

Երեխայի հավաստագրի ծրագրի ներդրման արդյունքում բարձրացել է երեխաների հիվանդանոցային բուժօգնության որակն ու մատչելիությունը, ինչի ապացույցն է հիվանդանոցային դիմելիության զգալի աճը և հոսպիտալացման դեպքերի ավելացումը շուրջ 18%-ով:

Արագ արձագանքման արտագնա ծառայության միջոցով 2011թ.-ի ընթացքում անհետաձգելի բուժօգնություն է տրամադրվել մարզերի բուժհաստատություններին, կատարելով 285 կանչի սպասարկում (այդ թվում նորածնային), ինչը որոշակիորեն նպաստել է մանկական մահացության դեպքերի կրճատմանը:

Հանրապետության մարզերում ընդլայնվել են Երեխայի զարգացման գնահատման և վերականգնողական ծառայությունները, 2012թ. ընթացքում բացվել է ևս 2 մարզային կենտրոն՝ Կապանի ԲԿ-ում և Երևանի քաղաքապետարանի N9 մանկական պոլիկլինիկայում:

Շարունակում են իրականացվել երեխաների մահացության, հիվանդացության և հաշմանդամության կանխարգելմանն ուղղված մի շարք ծրագրեր, այդ թվում ֆենիլկետոնուրիայի, հիպոթիրեոզի, անհասության ռետինոպաթիայի և լսողության նորածնային սկրինինգի

իրականացման ծրագրերը, որոնք թույլ են տալիս դեռ վաղ հասակից ձեռնարկել միջոցառումներ այս երեխաների բուժման ուղղությամբ և կանխարգելել դրանցով պայմանավորված հաշմանդամությունը:

Ընդլայնվել են բնածին ախտաբանությունների վաղ հայտնաբերմանն ուղղված նորածնային սկրինինգ ծրագրերը, ընդ որում 2012թ. հունվարի 1-ից մինչև նոյեմբերի 30-ը իրականացվել է

_ բնածին հիպոթիրեոզ՝ 35144 հետազոտություն, հայտնաբերվել հիվանդ 14 երեխա, որոնք ստանում են անվճար բուժօգնության

_ Ֆենիլկետոնուրիա՝ 20 006 հետազոտություն, հայտնաբերվել է հիվանդ 5 երեխա, որոնք ստանում են անվճար բուժօգնություն և հատուկ սնունդ

_ Լսողության սկրինինգ՝ 8147 հետազոտություն, հայտնաբերվել է նեյրասենսոր ծանրալսությամբ 12 երեխա, որոնց կիրականացվի լսողության պրոթեզավորում կամ ականջի խխունջի պատվաստում

_ Անհասության ռետինոպաթիայի սկրինինգ՝ հետազոտվել է 654 անհաս երեխա, կուրության կանխարգելման նպատակով հայտնաբերված 7 երեխային կատարվել է լազերային վիրահատություն, 13-ին՝ դեղորայքային բուժում:

2013 թվականի ընթացքում շարունակաբար իրականացվում են ծրագրեր՝ երեխաների ստոմատոլոգիական խնդիրների առաջնային կանխարգելման, աղջիկների վերարտադրողական առողջության գնահատման ու բուժման ուղղությամբ: Խրոնիկ հիվանդ և հաշմանդամ երեխաների վերականգնողական բուժման շրջանակներում հաշմանդամ երեխաները ստացել և շարունակում են ստանալ առողջարանային վերականգնողական բուժում «Արարատ» մանկական առողջարանում, «Ապարան» առողջարարական կենտրոնում և «Օշական» առողջարանային-վերականգնողական կենտրոնում:

Շարունակաբար իրականացվում է «Իմունականխարգելման ազգային ծրագիրը», նախապատրաստական աշխատանքներ են իրականացվում հանրապետությունում նոր պատվաստանյութի ներդրման ուղղությամբ:

Մայրական մահացության իրավիճակը

Զգալի աշխատանք է կատարվել ծնունդների և մանկական մահացության գրանցման գործընթացի բարելավման ուղղությամբ:

Վերջինիս միջին եռամյա ցուցանիշների համեմատությունը վկայում է, որ Հայաստանում վերջին 15 տարվա ընթացքում մայրական մահացության մակարդակը շարունակաբար իջել է: Մայրական մահացության Հայաստանի ցուցանիշն ավելի ցածր է ԱՊՀ և տարածաշրջանի երկրների միջին մակարդակից, սակայն 4 անգամ բարձր է եվրոպական երկրների համանուն ցուցանիշի միջին մակարդակից: Կատարվել են աշխատանքներ՝ ծննդօգնության բուժհաստատությունների ըստ մակարդակների դասակարգման, ուղեգրման համակարգի բարելավման, բարձր ռիսկի խմբի հղիների նախածննդյան խնամքի և ծննդօգնության ծառայությունների որակի, մատչելիության ապահովման ուղղությամբ, ինչը միտված է նվազեցնել մայրական մահացության դեպքերը:

2011թ.ընթացքում արձանագրվել է մայրական մահացության 4 դեպք: 2006-2008թթ.մայրական մահվան միջին եռամյա ցուցանիշը կազմել է 28,2/100 000 կենդանածնության հաշվով, իսկ 2009-2011թթ.համանուն ցուցանիշը կազմել է 15,7, այսինքն կրճատվել է մոտ 1,7անգամ:

Համաձայն ժողովրդագրության և առողջության հարցերի 2010թ.կատարած հետազոտության նախնական զեկույցի տվյալների նախածննդյան գոնե մեկ այց կատարած հղիների ցուցանիշը աճել է 6%-ով և դարձել է 99%, իսկ ստացիոնար ծննդաբերությունների ցուցանիշը դարձել է 99.4%:

2013 թվականի անցած ամիսների ընթացքում շարունակաբար մշտադիտարկման է ենթարկվել ծննդօգնության և երեխայի պետական հավաստագրի ծրագրերով իրականացման աշխատանքները, որոնք ուղղված են երեխաների և կանանց համար առավել մատչելի և իրապես անվճար ծառայությունների մատուցմանը:

Երեխայի իրավունքների հիմնական բաղկացուցիչներից է կրթությունը:

Կրթությունը հանդիսանում է պետական քաղաքականության հիմնական գերակայություններից մեկը: Կրթության ոլորտում պետական քաղաքականության հիմնական նպատակն է ապահովել յուրաքանչյուր քաղաքացու՝ իր հակումներին և ընդունակություններին համապատասխան որակյալ կրթությունը՝ հասարակության և հանրապետության տնտեսության արդի կարիք-ներին ու պահանջներին համապատասխան:

<u>Տարեկան ծրագրի նպատակներն ու խնդիրները</u>

Ծրագրի նպատակն է՝

- բարելավել նախադպրոցական կրթության ծառայությունների որակն ու մատչելիությունը՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով նախադպրոցական կրթության մեջ սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների ընդգրկման ավելացմանը,
- ընդլայնել դպրոցահասակ երեխաների, ներառյալ՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների, որակյալ հիմնական կրթություն ստանալու հնարավորությունները՝ ստեղծելով ներառական կրթության հնարավորություններ հանրակրթական դպրոցներում,
- նպաստել սովորողների հետաքրքրությունների և նախասիրությունների բավարարմանը, գեղագիտական, ֆիզիկական ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը:

Ծրագրի խնդիրն է՝

- մեծացնել երեխաների ընդգրկվածությունը նախադպրոցական ծառայություններում և ապահովել մատչելիություն՝ հատկապես սոցիալապես անապահով ընտանիքների համար,

- ապահովել արտակարգ ընդունակություններ դրսևորած աշակերտների (խմբերի) մասնակցությունը միջազգային օլիմպիադաներին, ստուգատեսներին, մրցույթներին և այլ միջոցառումներին,
- ստեղծել նպաստավոր պայմաններ շնորհալի երեխաների ստեղծագործական կարողությունների զարգացման համար,
- ընդլայնել ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցների ցանցը:

Կրթության ոլորտում օրենսդրական դաշտի կատարելագործման նպատակով ընդունվել է «Կրթության զարգացման 2011-2015թթ. պետական ծրագիր» ՀՀ օրենքը, որի հիմքում դրվել են նաև ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված կրթության առանձին ոլորտների ռազմավարական ծրագրերը և զարգացման հայեցակարգերը:

Հայաստանն այսօր որդեգրել է միջազգային կրթական համակարգին ինտեգրվելու քաղաքականություն, որը ենթադրում է կրթության կառուցվածքի և բովանդակության համապատասխանեցում ժողովրդավարական հասարակության ու շուկայական տնտեսության պահանջներին: Հատկապես ընդգրկուն է համագործակցությունը հանրակրթության ոլորտում, ուր իրականացվող բարեփոխումների արդյունքում անցում է կատարվում 12-ամյա միջնակարգ կրթակարգին: Հաստատվել է հանրակրթության նոր չափորոշիչը, մշակվել են նոր առարկայական չափորոշիչներ ու ուսումնական ծրագրեր: Ձևավորվել է առանձին գործող ավագ դպրոցների ցանցը, որում ներառված է 105 ավագ դպրոց: Ներդրվել է սովորողների գիտելիքների գնահատման նոր համակարգը, բոլոր առարկաների գծով անցկացվում են ավարտական և բուհի ընդունելության միասնական քննություններ: Շարունակվել են դպրոցները համակարգչային սարքավորումներով համալրման աշխատանքները, ստեղծվել են համակարգչային հայալեզու էլեկտրոնային ծրագրեր, դասագրքեր, ուսուցողական նյութեր և այլն:

ՄԱԿ-ի Պարենի համաշխարհային ծրագիրը ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության հետ 2010 թվականի հոկտեմբերի 1-ից սկսել է «Դպրոցական սնունդ» եռամյա ծրագիրը: Ծրագրով նպատակադրված է աջակցել ՀՀ 6 մարզի հանրակրթական ուսումնական հաստատություններին՝ ուսումնական տարվա ընթացքում տարրական դպրոցում սովորողների համար կազմակերպելու մեկանգամյա սնունդ: 2012 թվականին ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ ծախսերի 50%-ը հոգացել է ՀՀ կառավարությունը, իսկ 2013 թվականից ծրագիրը ՀՀ կառավարությանն է փոխանցվել ամբողջությամբ՝ այդ նպատակով ՀՀ պետական բյուջեից կատարելով համապատասխան հատկացումներ:

Առաջընթաց է նկատվում կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներին ընդհանուր հանրակրթական դպրոցներում ներգրավելու գործում: 2013 թվականին ներառական կրթություն իրականացվելու է հանրապետության 101 հանրակրթական դպրոցներում: Միաժամանակ ներառական կրթության փորձնական ծրագիր է իրականացվում Տավուշի մարզի բոլոր հանրակրթական դպրոցներում: Նախարարության ռազմավարությունն այս բնագավառում ուղղված է մի կողմից հաստատություններում երեխաների կրթության և խնամքի որակի բարելավմանը, մյուս կողմից՝ այլընտրանքային ծառայությունների ձևավորմանը, ինչը հնարավորություն կտա աստիճանաբար բեռնաթափել հատուկ դպրոցները: Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար առավել բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու նպատակով կընդլայնվեն հանրակրթական դպրոցներում և

համայնքներում հատուկ մանկավարժական, սոցիալական, հոգեբանական ծառայությունները: Ոլորտում իրականացվող քաղաքականության արդյունքում նախատեսվում է ընդլայնել կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների, որակյալ հիմնական կրթություն ստանալու հնարավորությունները՝ ստեղծելով ներառական կրթության հնարավորություններ բոլոր հանրակրթական դպրոցներում:

Նախադպրոցական կրթության ոլորտում ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության քաղաքականությունն ուղղված է առկա ներուժի պահպանմանը, դրանց զարգացման նախադրյալների ստեղծմանը և գործունեության ընդլայնմանը: Համակարգի գործունեության և զարգացման իրավական, կազմակերպական և ֆինանսական հիմքերը կարգավորելու նպատակով ՀՀ կառավարության հավանությանն է արժանացել ՀՀ-ում նախադպրոցական կրթության բարեփոխումների 2008-2015 թվականների ռազմավարական ծրագիրը, որի հիման վրա էլ ՀՀ կառավարության կողմից 2010 թվականի նոյեմբերի 4-ին հաստատվել է «Ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության կազմակերպման ծախսերը ֆինանսավորելու մասին» N1427-Ն որոշումը: Նշված իրավական ակտերով ՀՀ կառավարությունը, որպես ռազմավարական նպատակ, որդեգրել է ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների համընդհանուր կրթության ապահովման պետական քաղաքականությունը: Նախատեսվում է այդ խմբի երեխաների ընդգրկվածությունը 2015 թվականին հասցնել 90 տոկոսի, որին հասնելու համար անհրաժեշտ է տարեկան մոտավորապես 7 տոկոսի չափով ընդգրկվածության մակարդակի աճ:

Նախադպրոցական հաստատությունները հիմնականում գործել են համայնքային ենթակայությամբ, և նշված ոլորտում մինչ 2011 թվականը Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի հաշվին ծառայություններ չեն մատուցվել, այլ դրանք իրականացվել են համայնքային հատկացումներից, ծնողական վճարներից, երբեմն նաև՝ միջազգային կազմակերպությունների կողմից հատկացված աջակցություններից:

Ոլորտին աջակցելու և ՀՀ տարբեր տարածքներում նախադպրոցական կրթական ծառայությունների մատչելիությունն ապահովելու նպատակով հատկացվել են միջոցներ՝ ծախսարդյունավետ մոդելների կիրառմամբ փորձնական ծրագիր իրականացնելու համար: «Կրթության որակ և համապատասխանություն» երկրորդ վարկային ծրագրի շրջանակներում կշարունակվեն ծախսարդյունավետ նախադպրոցական ծառայությունների ներդրման միկրոծրագրերը՝ դպրոցին երեխաների պատրաստվածության մակարդակի բարձրացման և կրթության հավասար մեկնարկային հնարավորությունների ապահովման ուղղությամբ, մասնավորապես՝ 2013 թվականին կիրականացվի 82 միկրոծրագիր: Նախադպրոցական ծրագրերի (բացառությամբ Երևանում իրականացվելիք ծրագրերի) շարունակականության ապահովման համար հետագա տարիներին ընթացիկ ծախսերը կիրականացվեն ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին՝ ելնելով ըստ աշակերտների թվի ֆինանսավորման բանաձևով մեկ սովորողին ընկնող տարեկան գումարի չափից: Սկսած 2011 թվականից ՀՀ պետական բյուջեում նախատեսվել են միջոցներ ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների մեկամյա կրթության կազմակերպման համար: 2011 թվականին ՀՀ պետական բյուջեից նախադպրոցական կրթության գծով համապատասխան միջոցներ հատկացվել են 4, 2012 թվականին՝ 8, իսկ 2013 թվականին՝ 9 մարզի:

Անշուշտ կարևորվում է նաև դաստիարակության համակարգի զարգացումը, ուսուցման ու դաստիարակության միասնականության ապահովումը: Այստեղ առանձնահատուկ շեշտադրում է արվել սովորողների համար՝ ըստ հետաքրքրությունների գործունեություն ծավալելու հնարավորությունների ընձեռմանը և լրացուցիչ կրթության ապահովմանը:

Անցկացվել են դպրոցականների հանրապետական օլիմպիադաներ հանրակրթական 16 առարկայից, իսկ միջազգային օլիմպիադաներին Հայաստանը թիմային մասնակցություն է ունեցել «Մաթեմատիկա», «Ֆիզիկա», «Քիմիա», «Ինֆորմատիկա», «Աստղագիտություն» և «Կենսաբանություն» առարկաներից:

Հանրակրթական դպրոցի 8-11-րդ դասարաններում իրականացվել է «Առողջ ապրելակերպ» դասընթացի ուսուցում, սովորողները ձեռք են բերել առողջ ապրելակերպի գիտելիքներ ու կյանքի հմտություններ:

Ամառային ճամբարներում ու հանգստյան տներում կազմակերպվել է սոցիալապես անապահով ընտանիքների շուրջ 4500 երեխայի ամառային հանգիստը:

Հանրակրթական դպրոցների շուրջ 72500 աշակերտների համար անցկացվել են ամենամյա հանրապետական սպորտային խաղեր՝ 7 մարզաձևերից: Մարզական խաղերի միջմարզային և հանրապետական փուլերին մասնակցել է շուրջ 2750 աշակերտ:

Հանրապետության տարբեր մարզերում կազմակերպվել են դպրոցականների գեղագիտական ստեղծագործության մրցույթ-փառատոներ, ինչպես նաև նկարչական հանրապետական մրցույթներ, իսկ լավագույնները մասնակցել են նաև միջազգային մրցույթների:

Նշված բոլոր ուղղություններով աշխատանքները կշարունակվեն նաև 2014 թվականին:

Երեխայի իրավունքների բաղկացուցիչ մաս է կազմում նրա գեղագիտական, ֆիզիկական ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը, գեղագիտական դաստիարակությունը, ինչպես նաև մշակութային արժեքների ճանաչումը:

«Մշակույթի ոլորտում երեխայի իրավունքների բաղկացուցիչ մաս է կազմում նրա գեղագիտական, ֆիզիկական ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը, գեղագիտական դաստիարակությունը, ինչպես նաև մշակութային արժեքների ճանաչումը:

ՀՀ մշակույթի նախարարությունը երեխաների գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության բնագավառում միասնական քաղաքականություն իրականացնելու նպատակով մշակել և ՀՀ կառավարության հաստատմանն է ներկայացրել «Գեղարվեստական կրթության հայեցակարգը»: Այն հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2004 թ. նոյեմբերի 18-ի N 47 արձանագրային որոշմամբ: Հայեցակարգը արտացոլում է մշակույթի և արվեստի բնագավառում քաղաքացու և մարդու հետևյալ իրավունքներն ու ազատությունները.

ա) մշակութային կյանքին մասնակցելու, մշակութային գործունեություն իրականացնելու.

բ) մշակութային արժեքներին հաղորդակցվելու.

գ) ստեղծագործական գործունեություն իրականացնելու.

դ) գեղարվեստական կրթություն ստանալու և այդ կրթության ձևերն ու միջոցները ընտրելու:

Անհատի զարգացմանն ուղղված մշակութային ծրագրերի իրականացմամբ ապահովվում է մշակութային կրթության մատչելիությունը և որակը, մասնավորապես՝

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թ. նոյեմբերի 15-ի նիստում հավանության է արժանացել «Մանուկների և պատանիների գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության 2013-2015 թվականների ծրագիրը», որով նախատեսվում է ապահովել երաժշտական, արվեստի և գեղարվեստի դպրոցներում դասավանդող մանկավարժների վերապատրաստման և համալրման գործընթացների, նյութատեխնիկական բազայի համալրման և արդիականացման աշխատանքների իրականացման շարունակականությունը, ծրագրային, մեթոդական և ուսումնական գործընթացի կատարելագործումը, գեղագիտական դաստիարակության պետական միասնական քաղաքականությունը:

Երեխաների հանգիստը, ժամանցը և մշակութային կյանքը կազմակերպելու ուղղությամբ իրականացվել են.

ա) Գեղարվեստական կրթության մատչելիության ապահովման նպատակով ՀՀ կառավարության 2007 թ. ապրիլի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության մարզերում մշակույթի զարգացման ծրագիրը հաստատելու մասին» N 589-Ն որոշման 2-րդ հավելվածի 6-րդ կետով նախատեսված է «Երեխաների համար ուսուցման մատչելի պայմանների ստեղծում (նպատակային պետպատվերի տեղադրում՝ առաջնայնությունը տալով ազգային նվագարաններին)» միջոցառումը, որի իրականացման համար ՀՀ մշակույթի նախարարության կողմից ներկայացվել է «ՀՀ երաժշտական և արվեստի դպրոցներում ազգային նվագարանների գծով ուսուցում» ծրագրի վերաբերյալ ՀՀ - կառավարության որոշման նախագիծը (հաստատվել է ՀՀ կառավարության 2007 թ. հոկտեմբերի 11-ի N 1167-Ն որոշմամբ): 2007 թ. ուսման վարձավճարների փոխհատուցում ստացել են ՀՀ 134 դպրոցների 1993 սովորողներ: Ծրագրի իրականացման ընթացքում մի շարք դպրոցներում վերաբացվեցին ազգային նվագարանների բաժինները: Ազգային նվագարանների ուսման վարձավճարների փոխհատուցումը ոչ միայն հնարավորություն տվեց ապահովել ուսուցման մատչելիությունը, այլև դպրոցները կարողացան լուծել մի շարք հիմնախնդիրներ՝ նոր գործիքների, ուսումնական գրականության ձեռքբերում, ուսուցիչների վարձատրության հավելավճարներ և այլն: 2008 թ. ուսման վարձավճարների փոխհատուցում են ստացել 139 դպրոցների 2062 սովորողներ:

2009-2012 թթ. ուսման վարձավճարի փոխհատուցում է տրամադրվել ոչ միայն ազգային, այլև լարային և փողային նվագարանների բաժիններում սովորողներին: 2009-2010 թթ. ծրագրում ընդգրկվել են 141 դպրոցների 2443 սովորողներ, որից՝ 2082 ազգային, 100 լարային և 261 փողային նվագարանների բաժիններում սովորողներ: 2011-2012 թթ. ծրագրում ընդգրկված են 144 դպրոցների 2443 սովորողներ, որից՝ 2004 ազգային, 164 լարային և 275 փողային նվագարանների բաժիններում սովորողներ, ավելացել է վարձավճարի փոխհատուցման չափը:

բ) ՀՀ մշակույթի նախարարությունում ստեղծվել է ՀՀ շնորհալի երեխաների տեղեկատվական բանկ, որտեղ ներառվել են Երևան քաղաքի և ՀՀ մարզերի և ԼՂՀ-ի երաժշտական, արվեստի և գեղարվեստի դպրոցների մոտ 560 շնորհալի երեխաներ: Շնորհալի երեխաների ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանն է ուղղված միջազգային մրցույթներին և փառատոների

տեղեկատվական բանկերում ընդգրկված երեխաների մասնակցությանը աջակցության ցուցաբերումը, մասնավորապես՝ 2008-2012 թթ. վերոնշյալ միջոցառումներին մասնակցել են 246-ից ավելի շնորհալի երեխաներ և պատանիներ:

գ) Մեթոդական աշխատանքների կազմակերպման նպատակով 2009 թ. 10 մարզերում գործում են մարզային մեթոդական կենտրոնները (հանրապետական մեթոդական կենտրոնի մասնաճյուղերը), որոնք տեղակայված են այդ նպատակով ընտրված հենակետային դպրոցներում (ամեն մարզում՝ մեկական երաժշտական, արվեստի և գեղարվեստի դպրոց, ընդհանուր՝ 33 դպրոց): Հենակետային դպրոցներում տվյալ մարզի բոլոր դպրոցների համար կազմակերպվում են մեթոդական աշխատանքներ՝ նոր ուսումնական պլանների և առարկայական ծրագրերի ներդրում, խորհրդատվություն, առաջավոր փորձի փոխանակում, վարպետության և վերապատրաստման դասընթացների կազմակերպում: 2010-2012 թթ. շարունակվել է պետական պատվերի շրջանակներում հրատարակված նոր ուսումնական և մեթոդական ձեռնարկների, դասագրքերի անվճար բաշխումը մարզերում գործող դպրոցներին:

դ) Գեղարվեստական գրականության, մանկական գրադարանների և մամուլի զարգացման նպատակային ծրագրեր, մանկական գեղարվեստական գրքերի հրատարակման, գրադարանային ֆոնդի համալրման ուղղությամբ գրահրատարակչության բնագավառում իրականացվում են «Գրականության գծով պետական պատվեր» և «Աջակցություն գրականության հրատարակմանը» ծրագրերը, որոնց շրջանակներում իրականացվում է «Մանկական գրականություն» ենթածրագիրը: Վերոնշյալ ծրագրի շրջանակներում հրատարակվել է 2009 թ.՝ 25, 2010 թ. ՝30, 2011 թ.՝ 13, 2012 թ.՝ 14 գիրք: 2008 թ. գումարներ են հատկացվել երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի և պարարվեստի դպրոցներում ուսումնամեթոդական աշխատանքների իրականացման, ուսումնական նոր ծրագրերի, դասագրքերի, մեթոդական ձեռնարկների մշակման և հրատարակման համար: 2009 թ. հրատարակվել է 21, 2010 թ.՝ 35, 2011 թ՝. 31, 2012 թ.՝ 26 անուն հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների, ուսումնական և գիտաուսումնական գրականություն: Հրատարակված գրականությունն անվճար տրամադրվում է հանրապետության բոլոր համայնքների երաժշտական և արվեստի դպրոցներին:

2010 թ. մշակվել, իսկ 2011 թ. հաստատվել են հանրապետության երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի և պարարվեստի դպրոցների համար միասնական օրինակելի ուսումնական պլաններ:

Ներկա իրավիճակի համառոտ նկարագիրը

Հանգստի և ժամանցի կազմակերպմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում

Երեխաների հանգիստը և ժամանցը բազմաբովանդակ կազմակերպելու համար իրականացվել է.

ա) «Երեխաների և պատանիների համար գիտաճանաչողական ուղևորությունների կազմակերպում մայրաքաղաքի և մարզկենտրոնների թանգարաններ, պատկերասրահներ, համերգային և այլ մշակութային կազմակերպություններ» ծրագիրը, որի հիմնական նպատակն է նպաստել երեխաների աշխարհայացքի զարգացմանը, հայրենասիրական դաստիարակությանը, գեղագիտական ճաշակի ձևա-

վորմանը և ազգային արվեստին ու մշակութային ժառանգության հաղորդակցմանը: Ծրագիրը շարունակական է և իրականացվում է 2008 թվականից:

բ) «ՀՀ մարզերում շնորհալի երեխաների ու պատանիների ստեղծագործական կարողությունների զարգացում և խթանում» ծրագիրը, որը նպատակաուղղված է երաժշտական, արվեստի և գեղարվեստի դպրոցներում սովորող երեխաների մասնագիտական կրթական ծրագրերի առավել արդյունավետ ուսուցմանը, վարպետության դասընթացների միջոցով ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը, ինչպես նաև «Մենք ենք, մեր մարզը» մանկապատանեկան մարզային մշակույթի օրեր մայրաքաղաքում» ծրագրի իրականացմանը:

գ) Երեխաների հանգիստի և բազմաբովանդակ ժամանցի միջոցառումներ իրականացնելու նպատակով ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայության Հայաստանի պետական ֆիլհարմոնիային կից 2007 թ. հիմնվեց «Դպրոցականի ֆիլհարմոնիան»: 2007-2012 թթ. Դպրոցականի ֆիլհարմոնիան կազմակերպել է շուրջ 156 համերգներ և տարաբնույթ այլ միջոցառումներ, որոնք ոչ միայն նպաստում են երեխաների հանգիստը բազմաբովանդակ անցկացնելուն, այլև ունեն ուսուցողական և աշխարհայացքի ընդլայնման բնույթ:

Ծրագիրը նպատակաուղղված է.

ա. երեխաների և պատանիների գեղագիտական դաստիարակությանը և բազմակողմանի զարգացմանը.

բ. դասական երաժշտության, ժողովրդական արվեստի, գեղանկարչության, թատրոնի հետ հաղորդակցմանը:

Պատանի ստեղծագործողների համար հանրապետական ու միջազգային մրցույթների, փառատոների, ցուցահանդեսների կազմակերպում և մասնակցության ապահովում

ա) «Երգող Հայաստան» մանկապատանեկան երգչախմբերի հանրապետական մրցույթ, որի նախնական ընտրական փուլին մասնակցում են բոլոր մարզերի մանկական երգչախմբերը (երաժշտական և հանրակրթական դպրոցների): Մարզերում լավագույնը ճանաչված երգչախմբերը մասնակցում են մայրաքաղաքում կազմակերպվող մրցույթի եզրափակիչ փուլին:

բ) Մարզերում մշակութային կյանքի աշխուժացման, ինչպես նաև մայրաքաղաքից դեպի մարզեր մշակութային կյանքի ապակենտրոնացման նպատակով ՀՀ մշակույթի նախարարության կողմից կազմակերպվում են մի շարք թատերական փառատոներ ՀՀ մարզերում: Փառատոներին մասնակցում են տիկնիկային թատերախմբեր ոչ միայն Երևանից և ՀՀ մարզերից, այլև Ջավախքից և Արցախից:

գ) Վերոհիշյալ նպատակներին էր ուղղված նաև 2008 թ. անցկացվող ՀՀ ազգային փոքրամասնությունների երաժշտական փառատոնի կազմակերպումը, որտեղ ներկայացվում են Հայաստանում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների մշակույթը, ազգային երգն ու պարը: Փառատոնին մասնակցում են ՀՀ-ում բնակվող 11 ազգային միությունների ներկայացուցիչներ (այդ թվում նաև՝ մանկական համույթներ): Փառատոնի իրականացումը շարունակական է:

Պետական աջակցություն սոցիալապես անապահով և հաշմանդամ երեխաներին մշակութային մասնագիտական ուսուցման և գեղագիտական դաստիարակության ասպարեզում

ՀՀ մշակույթի նախարարության ենթակայությամբ գործող «Երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի գործունեության արդյունքում Երևանի 5 և Վանաձորի 2, Սպիտակի, Գավառի, Գյումրու 5 մասնաճյուղերի գիշերօթիկ հատուկ դպրոցներում հաշմանդամ, ծնողազուրկ և սոցիալապես անապահով 614 երեխաներ ստանում են արվեստի և արհեստների անվճար ուսուցում: Կենտրոնի կողմից երեխաներին անվճար տրամադրվում են նյութեր, գործիքներ, իսկ դասընթացի ավարտից հետո՝ վկայականներ: Կազմակերպվում են նաև համերգներ, ցուցահանդեսներ:

Մանկական կինոյի և թատրոնի զարգացման նպատակային ծրագրեր

- Մանկապատանեկան թատրոնների «Նռան հատիկ» հանրապետական փառատոն

Մանկապատանեկան թատրոնների «Նռան հատիկ» հանրապետական փառատոնի անցկացումը նպաստում է մանկապատանեկան թատրոնի զարգացմանը, շնորհալի երեխաների հայտնաբերմանը և ստեղծագործական գործունեության խթանմանը: Փառատոնը ավանդաբար անցկացվում է 2001 թվականից: 2001-2010 թթ. եզրափակիչ փուլերին մասնակցել է շուրջ 191 թատերախումբ և բեմականացվել է ավելի քան 300 ներկայացում: 2011 թ. «Նռան հատիկ» մանկապատանեկան 11-րդ թատերական փառատոնին մասնակցել է 35 թատերախումբ (36 ներկայացում, 12000 հանդիսատես): 2012 թ. (Հայ գրատպության 500-ամյակին նվիրված) մասնակցել է 36 թատերախումբ (37 ներկայացում, 10000 հանդիսատես):

- «Թումանյանական հեքիաթի օր» տիկնիկային միջազգային թատերական փառատոն Դսեղում

2005 թ. ՀՀ Լոռու մարզի Դսեղ գյուղում կազմակերպվում է թատերական այս փառատոնը: 2008 թ. փառատոնին մասնակցել են 14 թատերախմբեր Հայաստանից և արտերկրից: 2006-2011 թթ. փառատոնին մասնակցել են 22 հայկական և 17 արտասահմանյան երկրներից տիկնիկային թատրոններ, թատերախմբեր, վարպետության դասեր անցկացնող աշխարհահռչակ տիկնիկային գործիչներ: 2012 թ. մասնակցել են 9 երկրներ և ցուցադրվել է 37 ներկայացում:

- Մանկական մուլտֆիլմերի նկարահանում

Մանկական մուլտֆիլմերի նկարահանումը նպաստում է մանկական կինոյի զարգացմանը, հայրենասիրական դաստիարակությանը և աշխարհայացքի ընդլայնմանը, ժամանցի և հանգստի կազմակերպմանը: Տարեկան պետական աջակցությամբ երեխաների համար նկարահանվում են 4-5 մուլտֆիլմեր:

- Մանկապատանեկան կինոյի և անիմացիայի փառատոն

Փառատոնին մասնակցում են Հայաստանից և աշխարհի տարբեր երկրներից կինոգործիչներ, այդ թվում նաև պատանի ստեղծագործողներ: Ծրագիրն իրականացվում է 2001 թվականից և այն կրում է շարունակական բնույթ:

2006 թ. փառատոնը ֆինանսավորվում է ՀՀ մշակույթի նախարարության կողմից: Տարեցտարի ընդլայնվում են ստեղծված ծրագրերը (2006 թ.՝ 1, 2012 թ.՝ 6), որոնք ունեն մշակութային, կրթական, սոցիալական ուղղվածություն, համալրվում են նոր ծրագրերով,

միջոցառումներով (2006 թ.՝ 14, 2012 թ.՝ 42), ինչպես նաև ընդլայնվում են փառատոնի աշխարհագրական սահմանները՝ ավելանում են մասնակից ֆիլմերը (2006 թ.՝ 28, 2012 թ.՝ 105), արտերկրից ժամանող հյուրերի քանակը (2006 թ.՝ 23, 2012 թ.՝ 52) և անվանակարգերը (2006 թ.՝ 2, 2012 թ.՝ 13):

Մշակույթի ոլորտում Տարեկան ծրագրի նպատակներն ու խնդիրները

Ծրագրի նպատակն է՝

1) հասարակության ստեղծագործական ներուժի վերարտադրման և զարգացման պայմանների ստեղծման շարունակականության ապահովումը.

2) արվեստի և մշակույթի բնագավառներում Հայաստանում ձևավորված գեղարվեստական կրթության ավանդույթների պահպանումն ու զարգացումը, համապատասխանեցումը նոր տնտեսական հարաբերություններին, ժամանակակից պահանջներին և միջազգային կրթական չափորոշիչներին.

3) տաղանդավոր երեխաների ու երիտասարդների բացահայտումը, նրանց կրթության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման ու ինքնադրսևորման համար պայմանների ապահովումը.

4) մանուկների և պատանիների հաղորդակցում ազգային և համաշխարհային մշակութային արժեքներին, ժողովրդական արվեստի լավագույն նմուշներին, դասական և ժամանակակից արվեստին.

5) արվեստի բարոյական ներուժի իրացում՝ որպես մանուկների և պատանիների բարձրագույն նպատակների, բարոյական սկզբունքների ձևավորման ու զարգացման նախապայման.

6) սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների համար կրթության մատչելիության ապահովումը.

7) Երեխաների բազմաբովանդակ հանգստի, ժամանցի և մշակութային կյանքի կազմակերպումը.

8) Երեխաների մշակութային մասնագիտական ուսուցմանը և գեղագիտական դաստիարակությանը պետական աջակցության ցուցաբերումը.

Ծրագրի խնդիրն է՝

-գեղարվեստական կրթական հաստատությունների բնականոն գործունեության ապահովում՝ նյութատեխնիկական բազայի և երաժշտական գործիքների համալրմամբ, ուսումնամեթոդական աշխատանքների իրականացմամբ, ուսումնական նոր ծրագրերի և դասագրքերի մշակմամբ,

-ուսուցման մատչելիություն արտադպրոցական գեղարվեստական դաստիարակության շրջանակներում՝ մասնավորապես սահմանափակ կարողություններ ունեցող, սոցիալապես անապահով, առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների մշակութային կրթության ապահովմամբ,

-երեխաների բազմաբովանդակ հանգստի, ժամանցի և մշակութային կյանքի կազմակերպում,

-երեխաների ստեղծագործական ներուժի վերարտադրման և զարգացման պայմանների ստեղծում,

-հաղորդակցում ազգային և համաշխարհային մշակութային արժեքներին, ժողովրդական արվեստի լավագույն նմուշներին, դասական և ժամանակակից արվեստին,

-շնորհալի երեխաների բացահայտում և հետագա ուսուցման գործընթացում աջակցության ցուցաբերում, այդ թվում՝ համապատասխան խորացված մշակութային նախնական մասնագիտական կրթություն ստանալու պայմանների ստեղծում:

Ակնկալվող արդյունքը

ա. կրթված և ստեղծագործող, մտավոր զարգացած սերնդի ձևավորում,

բ. մշակույթի պահպանման և զարգացման նպատակով գեղագիտորեն զարգացած և շահագրգիռ լսարանի ստեղծում,

գ. արվեստի բնագավառի մասնագիտական կրթության ավանդույթների պահպանում և հետագա զարգացում,

դ. մանուկների և պատանիների հաղորդակցում ազգային և համաշխարհային արվեստին,

ե. գեղարվեստական կրթության և գեղագիտական դաստիարակության իրականացման միջոցով պատանիների բարձրագույն նպատակների, բարոյական սկզբունքների, գեղագիտական ճաշակի ձևավորում,

զ. ազգային և համաշխարհային մշակութային ժառանգության հաղորդակցում և ուսումնասիրում,

է. մշակութային կյանքին պատանիների մասնակցության պայմանների ապահովում,

ը. տաղանդավոր երեխաների ու երիտասարդների բացահայտում, նրանց կրթության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման ու ինքնադրսևորման համար պայմանների ապահովում:

Ռազմավարություն

Երաժշտական և արվեստի դպրոցներին պետական աջակցության շարունակականության ապահովում:

Նպատակային ծրագրերի իրականացում մանկական թատրոնի, կինոյի, գրադարանների զարգացման ասպարեզում:

Հաշմանդամ երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտրոնի գործունեության ընդլայնում:

Ծրագրերի մշակում ուղղված հատուկ կարիք ունեցող երեխաների ինտեգրման խնդրին:

Պետական աջակցություն՝ սոցիալապես անապահով երեխաներին մշակութային մասնագիտական ուսուցման և գեղագիտական դաստիարակության ասպարեզում:

Մշակութային ծրագրերի իրագործման ընթացքում համագործակցություն հասարակական կազմակերպությունների հետ::

IV. ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ
2014 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

2014 թվականի ընթացքում իրականացվելու են երեխաների իրավունքների պաշտպանության, նրանց կյանքի որակի բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ: Երեխաների իրավունքների պաշտպանության ոլորտում 2014 թվականի տարեկան ծրագրով նախատեսվող միջոցառումները բխում են երեխաների իրավունքների և շահերի պաշտպանությունից՝ նրանց խնամքի, բուժման և դաստիարակության համար նպաստավոր պայմանների ստեղծման, ֆիզիկական և մտավոր բնականոն զարգացման, հոգեբանական վերականգնման և արդյունավետ սոցիալականացման նպատակով:

ՑԱՆԿ
ԵՐԵԽԱՅԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ ՆԱԽԱՏԵՍՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ

Հ/Հ	***Միջոցառման անվանումը***	***Պատասխանատու կատարողը***	***Ակնկալվող արդյունքները***	***Կատարման ժամկետը***	***Ֆինանսավորման աղբյուրը***

1.	Երեխաների շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի 6 մանկատանը կխնամվի 745 երեխա	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 2 253 309.9 հազ. դրամ
2.	Երեխաների գիշերօթիկ խնամքի և պաշտպանության ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի 8 գիշերօթիկ հաստատությունում կխնամվի 800 երեխա	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 1 041 239.6 հազ. դրամ
3.	Ռիսկի գոտում հայտնված երեխաներին սոցիալական հոգածության ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության համակարգի երեխաների սոցիալական հոգածության 3 կենտրոնում 300 երեխայի կտրամադրվեն համապատասխան ծառայություններ	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 224 456.0 հազ. դրամ
4.	Հայաստանի Հանրապետության մանկատների	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և	<Պետական աջակցություն Հայաստանի Հանրապետության մանկական	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե

	շրջանավարտներին աջակցություն և խորհրդատվություն	սոցիալական հարցերի նախարարություն	խնամակալական կազմակերպությունների շրջանավարտներին> ծրագրի շրջանակներում աջակցություն կտրամադրվի 12 շահառուի:		16 331.4 հազ. դրամ
5.	ՀՀ երեխաների խնամք և պաշտպանություն իրականացնող հաստատություններում խնամվող երեխաններին ընտանիքներ վերադարձնելու (բեռնաթափում) և հաստատություններ երեխաների մուտքը կանխարգելելու ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրի շրջանակներում ընտանիք կվերադառնա 50 երեխա, կկանխարգելվի 50 երեխայի մուտքը հաստատություններ	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 22 146.2 հազ. դրամ
6.	Երեխաների խնամքի ցերեկային կենտրոնների կողմից դժվար իրավիճակներում գտնվող երեխաների սոցիալական հոգածության ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Տավուշի մարզում <Հույսի կամուրջ> ՀԿ-ի 4 ցերեկային կենտրոնում՝ Դիլիջանի, Իջևանի, Նոյեմբերյանի, Բերդի և նրանց հարակից գյուղերի՝ հաշմանդամություն կամ սոցիալ- հոգեբանական խնդիրներ և հատուկ կարիքներ ունեցող շուրջ 250 երեխայի մատուցվող ծառայությունների համար կտրամադրվի աշխատավարձ:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 63 333.6 հազ. դրամ

7.	Հայաստանի Հանրապետությունում խնամատար ընտանիքի ինստիտուտի ներդրման ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Խնամատար ընտանիքումներում կիրականացվի 25 երեխայի խնամքը	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 36 073.9 հազ. դրամ
8.	Հայաստանի Հանրապետության մանկատներում խնամվող դպրոցական տարիքի երեխաներին դրամական աջակցության տրամադրում:	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Մանկատներում խնամվող դպրոցահասակ՝ 7-18 տարեկան 219 երեխայի կտրամադրվի մանր ծախսերի համար նախատեսված գումար /գրպանի/	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 6 300.0 հազ դրամ
9.	«Անօթևան երեխաների համար ժամանակավոր օթևանի տրամադրման» ծառայություններ	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող 3-18 տարեկան 20 երեխայի կտրամադրվի մինչև 6 ամիս ժամկետով շուրջօրյա խնամք:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 37 651.2 հազ. դրամ
10.	Հայաստանի Հանրապետության մանկատների շրջանավարտներին կրթաթոշակի և միանվագ դրամական օգնության տրամադրում	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրի 35 շահառուի տրամադրվի կրթաթոշակ և միանվագ դրամական օգնություն»:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 2 800.0 հազ. դրամ

11.	Կենսաբանական ընտանիք տեղափոխված երեխաների ընտանիքներին դրամական օժանդակության փաթեթի տրամադրում	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Կենսաբանական 100 ընտանիքի կտրամադրվի դրամական օժանդակություն	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 16 402.4 հազ. դրամ
12.	Հայաստանի Հանրապետությունում առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների կենտրոնացված հաշվառման իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Կապահովվի առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների կենտրոնացված հաշվառումը:	2014թ. ընթացքում	ֆինանսավորում չի պահանջվում
13.	Հայաստանի Հանրապետությունում <Առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաներին բնակարան տրամադրելու կարգի> համաձայն առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների թվին պատկանող անձանց բնակարաններ տրամադրելու նպատակով կենտրոնացված հաշվառման իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Կապահովվի առանց ծնողական խնամքի մնացած երեխաների թվին պատկանող անձանց բնակարաններ տրամադրելու նպատակով կենտրոնացված հաշվառումը:	2014թ. ընթացքում	ֆինանսավորում չի պահանջվում

14.	Երեխաների հիվանդանոցային բուժօգնության բարելավման ազգային ռազմավարության ներդրման 2013-2015 թթ. գործողությունների ծրագրով 2014 թվականի համար նախատեսված միջոցառումների իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Երեխաների հիվանդանոցային բուժօգնության բարելավման ազգային ռազմավարությամբ 2014 թվականի համար նախատեսված միջոցառումների իրականացում	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 7 140 614.5 հազ. դրամ
15.	Երեխաներին և դեռահասներին անհրաժեշտ բուժօգնության ծավալների ապահովում՝ պետական նպատակային ծրագրի շրջանակներում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Նպատակային ծրագրերին համապատասխան երեխաների և դեռահասների համար ապահովված է մատչելի և որակյալ բուժօգնություն	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե /պետական բյուջեով նախատեսված համապատասխան ծրագրերի շրջանակներում/

16.	Հիվանդանոցային բուժօգնու-թյան ոլորտում երեխաների առողջության պետական հավաստագրի ծրագրի շարունակական ներդրում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Յուրաքանչյուր տարի 0-7 տարե-կան շուրջ 300 000 երեխա ըստ անհրաժեշտության հնարավորություն կունենա ստանալ մատչելի և որակյալ հիվանդանոցային բուժօգնություն:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե /պետական բյուջեով նախատեսված համապատասխան ծրագրի շրջանակներում/, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ.
17.	Իմունականխարգելման ազգային ծրագրի շարունակական իրագործում, ՀՀ կառավա-րության կողմից հաստատված գործողությունների ծրագրին համապատասխան	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Իմունիզացիայի ընդգրկման բարձր մակարդակի ձեռքբերում և պահպանում (առանձին պատվաստումների 95% և ավելի մակարդակի ապահովում):	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 655 840.3 հազ. դրամ

18.	Հաշմանդամ երեխաների համակարգված բուժօգնության և սպասարկման բարելավման ծրագրեր և միջոցառումներ: Վերականգնողական մարզային կենտրոնների ծրագրի ընդլայնում:	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	հաշմանդամ երեխաների համար վերականգնողական ծառայությունների որակի և մատչելիության բարձրացում	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 198 000.0 հազ. դրամ
19.	Ծննդօգնության պետական հավաստագրի ծրագրի շարունակական ներդրում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Տարեկան շուրջ 45 000 կին կստանա ծննդօգնության մատչելի և որակյալ ծառայություններ:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 6 759 886.6 հազ. դրամ

20.	Երեխաների սնուցման բարելավման ազգային ռազմավարության և 2013-2015 թթ. գործողությունների ծրագիրը մշակելը և ՀՀ կառավարություն ներկայացնելը	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Երեխաների սնուցման բարելավման ազգային ռազմավարության և 2013-2015 թթ. գործողությունների ազգային ծրագիրը մշակված է, ներդրման գործընթացը սկսված է:	2014թ. ընթացքում	Օենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
21.	<<Հայաստանի Հանրապետությունում միկրոտարրերով և վիտամիններով ցորենի ալյուրի հարստացման հայեցակարգին և հայեցակարգի կատարումն ապահովող միջոցառումների ցանկին հավանություն տալու մասին>> ՀՀ կառավարության 2011թ. փետրվարի 17-ի նիստի թիվ 6 արձանագրային որոշման միջոցառումների ցանկից բխող շարունակական աշխատանքներ	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	<<Հայաստանի Հանրապետությունում միկրոտարրերով և վիտամիններով ցորենի ալյուրի հարստացման հայեցակարգին և հայեցակարգի կատարումն ապահովող միջոցառումների ցանկին հավանություն տալու մասին>> ՀՀ կառավարության 2011թ. փետրվարի 17-ի նիստի թիվ 6 արձանագրային որոշման միջոցառումների ցանկից բխող 2014 թվականի համար նախատեսված միջոցառումների իրականացում «Հայաստանի Հանրապետության Ազգային	2014թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

			ժողովի կողմից «Ցորենի ալյուրի հարստացման մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումից հետո:		
22.	<<Մանկանը բարեկամ>> նախաձեռնության շարունակական ներդրում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Վաղ հասակի երեխաների սնուցման կազմակերպման գործընթացը բարելավված է՝ բացառապես կրծքով սնուցման ցուցանիշի աճ շուրջ 5 տոկոսով	2014թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

23.	Նախածննդյան խնամքի և բուժօգնության ծառայությունների բարելավում՝ 1) նորածնային ախտաբա-նությունների ներարգանդային ախտորոշման գործընթացի բարելավում, անտենատալ սկրինինգների ներդրում, 2) հղիության վաղ հաշվառման և նախածննդյան հսկողության ծառայությունների մատչելիության և որակի բարելավում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Նախածննդյան հսկողության վաղ հաշվառման ցուցանիշի բարձրացում շուրջ 10 տոկոսով: Ցածր քաշով նորածինների ցուցանիշի նվազեցում շուրջ 5 տոկոսով	2014թ. ընթացքում	Հայաստանօի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 1 572 423.4 հազ. դրամ
24.	Նյութափոխանակության ժառանգական հիվանդություն-ների և բնածին այլ շեղումների հայտնաբերմանն ուղղված նորածնային սկրինինգ ծրագրերի շարունակականության ապահովում և ընդլայնում	Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	Ժառանգական և զարգացման բնածին ախտաբանություններով պայմանավորված հաշմանդամության կրճատում շուրջ 3 տոկոսով	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ 1 800 945.0 հազ. դրամ

25.	Հանրապետության բոլոր մարզերում նախադպրոցական ծառայությունների ցանցի ընդլայնում՝ դպրոցին երեխաների պատրաստվածության մակարդակի բարձրացման և կրթության հավասար մեկնարկային հնարավորությունների ապահովման նպատակով	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն, ՀՀ մարզպետարաններ, Երևանի քաղաքապետարան	Նախադպրոցական կրթության կազմակերպման այլընտրանքային և ծախսարդյունավետ մոդելների ներդրման միջոցով հանրապետության 10 մարզում ընդգրկվել է 6172 երեխա, այդ թվում՝ <<Կրթության որակ և համապատասխանություն>> վար կային ծրագրի 80 նախադպրոցական միկրոծրագրերի շրջանակ ներում ընդգրկվել է շուրջ 1600 երեխա, ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով՝ հանրապետության 10 մարզում նախադպրոցական կրթության մեջ ընդգրկվել է 4572 երեխա:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե՝ 518 898.7 հազ. դրամ, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

26.	Հանրակրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերման, հաշվառման և կրթության մեջ ներառման մեխանիզմների մշակում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	ՀՀ հանրակրթական բոլոր դպրոցներում գործում է <<Դպրոցների կառավարման տեղե կատվական համակարգը>>, որը հնարավորություն է ընձեռում յուրաքանչյուր աշակերտի մասին հավաքագրված անձնավորված տեղեկատվությունը կուտակել մեկ միասնական տեղեկատվական շտեմարանում, բացառելով նույն աշակերտի բազմակի հաշվա ռումը, նվազեցնելով տեղեկատվու թյան անճշտությունների և միտումնավոր սխալների քանակը, ինչպես նաև վերահսկել աշա կերտի դպրոցից դպրոց տեղա փոխության գործընթացը:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

27.	Հոսքային ուսուցման կազմակերպում՝ սովորողների նախասիրություններին և հակումներին համապատասխան	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Հանրապետության առանձին գործող 105 ավագ դպրոցներում և միջնակարգ դպրոցների 3-րդ աստի ճանում իրականացվում է հոսքային ուսուցում՝ հումանիտար, բնագիտա մաթեմատիկական, արհեստագործական և ընդհանուր հոսքերում:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե

28.	<<Ներառական կրթություն>> ծրագրի իրականացում 101 դպրոցներում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն, ՀՀ մարզպետարաններ, Երևանի քաղաքապետարան	Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների համար ապահովվել է կրթության մատչելիություն և հավասար պայմաններ, մտավոր և ֆիզիկական զարգացման խնդիրներ ունեցող շուրջ 3000 երեխայի կրթությունը կազմակերպվել է հանրակրթական դպրոցներում:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 1 665 995.8 հազ. դրամ
29.	Դատապարտված երեխաների կրթության և նախնական մասնագիտական կրթության որակի բարձրացում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Ապահովվել է դատապարտված երեխաների կրթության իրավունքը, այս նպատակով <<Աբովյան>> քրեակատարողական հիմնարկում գործող Աբովյանի N2 արհեստա գործական պետական ուսում նարանում ներդրվել է երկու նոր մասնագիտություն՝ <<Հաշվետարություն>> և <<Համակարգիչների շահագործում>>:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

30.	Դպրոցական օլիմպիադաների կազմակերպում (16 առարկա-ներից՝ հանրապետական և 7 առարկա ներից՝ միջազգային օլիմպիադաների մասնակցություն)	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Հանրակրթական դպրոցների աշա կերտների համար կազմակերպվել են հանրապե-տական օլիմպիադաներ 16 առարկայից, իսկ լավագույնները մասնակցել են միջազգային օլիմպիադաների 7առարկայից :	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 59 688.0 հազ. դրամ
31.	Դպրոցականների սպարտակիադաների կազմակերպում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Հանրակրթական դպրոցների շուրջ 72500 աշակերտի համար անցկացվել են ամենամյա հանրա պետական սպորտային խաղեր 6 մարզաձևով: Մարզական խաղերի միջմարզային և հանրապետական փուլերին մասնակցել են շուրջ 2746 աշակերտ::	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 35 000.0 հազ. դրամ

32.	Դպրոցականների գեղարվեստական ստեղծագործության փառատոնի կազմակերպում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Հանրապետության բոլոր մարզերում կազմակերպվել են դպրոցականների գեղագիտական ստեղծագործության մրցույթ-փառատոներ, նկարչական հանրապետական ու միջազգային մրցույթներ, ինչպես նաև նկարչական հանրապետական մրցույթներ, իսկ լավագույնները մասնակցել են նաև միջազգային մրցույթների:	2014թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
33.	Հանրակրթական դպրոցներում <<Առողջ ապրելակերպ>> դասընթացի իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Հանրակրթական դպրոցների 8-11-րդ դասարաններում սովորողների համար անցկացվել են առողջ ապրե լակերպի դասընթացներ, սովորողները ձեռք են բերել կյանքի հմտություններ:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե, օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

34.	Դպրոցականների ամառային հանգստի կազմակերպում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Ամառային ճամբարներում կազմակերպվել են սոցիալապես անապահով ընտանիքների շուրջ 4500 երեխայի ամառային հանգիստը:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 37 4211.0 հազ. դրամ
35.	Սովորողների մասնագիտական կողմնորոշման նպատակով համապատասխան մանկավարժ ների վերապատրաստում	Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	Վերապատրաստումները նպաստել են մանկավարժների կողմից՝ սովորողների մասնագիտական կողմնորոշման աջակցության գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանը:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե

36.	Երաժշտական և արվեստի դպրոցներում «Ազգային, լարային, փողային նվագարանների գծով ուսուցում» ծրագրի իրականացում:	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	ՀՀ 144 երաժշտական և արվեստի դպրոցների ազգային, փողային և լարային նվագարանների բաժինների 2443 սովորող կստանա ուսման վարձավճարների փոխհատուցում, ինչը կնպաստի գեղարվեստական կրթության մատչելիության ապահովմանը, կրթական հաստատությունների պահպանմանը և մշակույթի ոլորտի հետագա մասնագետներով համալրմանը:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 474 500.4 հազ. դրամ
37.	Պատանի ստեղծագործողների համար մրցույթների, փառատոների, ցուցահանդեսների կազմակերպում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Պատանի ստեղծագործողների համար մրցույթների, փառատոների, ցուցահանդեսների կազմակերպմամբ կբացահայտվեն շնորհալի երեխաներ, որոնց հետագա ուսուցման գործընթացում և ստեղծագործական գործունեությանը կցուցաբերվի աջակցություն:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 24 000.0

38.	Գեղարվեստական գրականության, մանկական գրադարանների զարգացման նպատակային ծրագրեր, մանկական գեղարվեստական գրքերի հրատարակում, գրադարանային ֆոնդի համալրում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Մանկական գրականության հրատարակումը կնպաստի մանուկների աշխարհա-յացքի ձևավորմանը, հայրենասիրական դաստիարակությանը, ազգային և համամարդկային արժեքների սերմանմանը, գրադարանների մանկական գրականության համալրմանը:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 9 390.0
39.	Մանկապատանեկան թատրոնների զարգացման նպատակային ծրագրեր, այդ թվում՝ «Թումանյանական հեքիաթի օր» տիկ-նիկային միջազգա-յին փառատոն	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	«Թումանյանական հեքիաթի օր» տիկնիկային միջազգային փառատոների անցկացումը կնպաստի մանկապատանեկան թատրոնի զարգացմանը, շնորհալի երեխաների հայտնաբերմանը և ստեղծագործական գործունեության խթանմանը:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 3 900.0 հազ. դրամ

40.	Մանկապատանեկան ֆիլմերի միջազգային փառատոն /«Ա-ջակցություն մանկա-պատանեկան միջո-ցառումներին»/ ծրագիր	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Փառատոնը կնպաստի մանկա-կան կինոյի զարգացմանն ու հանրահռչակմանը, երեխաների հայրենասիրական դաստիարակությանը և աշ-խարհայացքի ընդլայնմանը, ժամանցի և հանգստի կազմա-կերպմանը:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 1 900.0 հազ. դրամ

41.	Պետական աջակցություն հատուկ կարիքներով, սոցիալապես անապահով երեխաներին մշակութային մասնագիտական ուսուցման և գեղագիտական դաստիարակության ոլորտում՝ Երևանի 5, Վանաձորի 2, Գյումրու 2, Գավառի, Սպիտակի, Ստեփանավա-նի մասնաճյուղերի գիշերօթիկ հատուկ դպրոցներում արվեստների և արհեստների ուսուցում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	ՀՀ մշակույթի նախարարության «Երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտ-րոն» ՊՈԱԿ-ի գործունեության արդյունքում Երևանի 5, Վանաձորի 2, ,Գյումրու 2, Սպիտակի Գավառի, Ստեփանավանի մասնաճյուղերի գիշերօթիկ հատուկ դպրոցներում հաշմանդամ, ծնողազուրկ և սոցիալապես անապահով ավելի քան 614 երեխա կստանա արվեստների և արհեստների ուսուցում:	2014թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 79 032.2 հազ. դրամ
42.	«Դպրոցականի ֆիլհարմոնիա»	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Ճանաչողական, բացատրական համերգների միջոցով երեխաների գեղագիտական դաստիարակության, աշխարհայացքի ընդլայնման և վաղվա բարձրաճաշակ ու գրագետ ունկնդրի դաստիարակում:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 13 905.0 հազ. դրամ

43.	«Մշակութային կրթության աջակցության» հիմնադրամի գործունեության իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Գեղարվեստական կրթություն իրականացնող ուսումնական հաստատությունների մանկավարժների և սովորողների մասնա-գիտական ունակու-թյունների զարգացման նպատակով ուսումնամեթոդական և գործնական աջակցության ցուցաբերում:	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 64 749.4 հազ. դրամ
44.	Մանկական մուլտֆիլմերի նկա-րահանում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Մանկական կինոյի զարգացում	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 111 096.6 հազ. դրամ

45.	«Երեխաների և պատանիների համար գիտաճանաչողական ուղևորությունների կազմակեր-պում» ծրագրի իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Երեխաների և պատանիների գեղագիտական դաստիարակություն և բազմակողմանի զարգացում, արվեստի ճյուղերի հետ շփում	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 8 000.0 հազ. դրամ
46.	«Մենք ենք, մեր մարզը» մանկա-պատանեկան մարզային մշակույ-թի օրեր մայրաքաղաքում ծրագրի իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն	Շնորհալի երեխաների և պատա-նիների ստեղծագործական կա-րողությունների զարգացում և խթանում	2014 թ. ընթացքում	Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջե 900.0

47.	Տվյալների միասնական շտեմարանի ստեղծում՝ անչափահասների կողմից կատարվող հանցագործությունների և այլ իրավախախտումների վերաբերյալ (հաշվի առնելով ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի և Թմրանյութերի և հանցավորության հարցերով ՄԱԿ-ի կոմիտեի (UNODC) կողմից մշակված ցուցիչները)	Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարություն	Ծահագրգիռ տարբեր գերատեսչությունների գործունեության և ջանքերի առավել արդյունավետ և հետևողական համակարգում	2014 թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
48.	Գիտական վերլուծություն՝ անչափահասների կողմից կատարվող հանցագործությունների և անչափահասների շրջանում կրկնահանցավորության վերաբերյալ	Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարություն	Հանցավորության դեմ տարվող պայքարի քաղաքականություն՝ հիմնավորված գիտական վերլուծություններով և պարբերաբար թարմացվող տեղեկատվությամբ	2014 թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

49.	12-18 տարեկան հակասոցիալական վարք դրսևորած անչափահասների /իգական սեռի/ համար վերականգնողական կառույցի ստեղծում	Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն	Վերականգնողական աշխատանքներ կիրականացվեն վարքի շեղում ունեցող աղջիկների շրջանում	2014 թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
50.	Առկա համայնքային վերականգնողական կենտրոնների զարգացում և ցանցի ընդլայնում	Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն	Կիրականացվեն կանխարգելման աշխատանքներ իրավախախտ անչափահասների շրջանում	2014 թ. ընթացքում	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

51.	Համայնքներում իրավախախտումների կանխարգելմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն	Անչափահասների կողմից կատարվող հանցագործությունների թվի նվազում	2014 թ. ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջում
52.	Ավագ դպրոցներում դպրոցական տեսուչ ծրագրի իրականացում	Հայաստանի Հանրապետության Կառավարությանն առընթեր ոստիկանություն	Աշակերտների իրավական գիտելիքների զարգացում, իրավախախտումների կանխարգելում	2014 թ. ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջում

Հավելված N 6

ՀԱՇՄԱՆԴԱՄՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանության 2014թ. տարեկան ծրագիրը (այսուհետ՝ Տարեկան ծրագիր) մշակվել է "Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին" Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 5.1 հոդվածին համապատասխան:

2. Ծրագիրը կազմելիս հաշվի են առնվել ՀՀ կառավարության 2005թ. նոյեմբերի 3-ի արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած "Հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության 2006-2015թթ. ռազմավարության" հիմնական ուղղությունները, ինչպես նաև շահագրգիռ հանրապետական գործադիր մարմինների կողմից ներկայացված առաջարկությունները, "Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին" ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի /այսուհետ՝ Կոնվենցիա/ և Եվրոպայի խորհրդի "Հաշմանդամների իրավունքների և հասարակության կյանքում նրանց լիարժեք մասնակցության խթանման 2006-2015թթ. Եվրոպայում հաշմանդամների կյանքի որակի բարելավման մասին" գործողությունների ծրագրի դրույթները:

II. ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ծրագրի նպատակն է՝

3. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման համար կենսագործունեության բոլոր ոլորտներում հավասար պայմանների ստեղծմանն ու հավասար հնարավորությունների ապահովմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը:

Ծրագրի խնդիրներն են՝

4. հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառման և սոցիալական պաշտպանության հարցերին առնչվող օրենսդրության կատարելագործումը,

5. հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական, մասնագիտական և սոցիալական վերականգնման համար անհրաժեշտ միջոցառումների ապահովումը,

6. հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքի, բժշկական և սոցիալական սպասարկման կազմակերպումը,

7. հաշմանդամություն ունեցող անձանց կրթության, մասնագիտական ուսուցման կազմակերպումն ու զբաղվածության խթանումը,

8. հաշմանդամություն ունեցող անձանց ներգրավումը մարզական և մշակութային ծրագրերում,

9. հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող պետական և հասարակական կազմակերպությունների հետ համագործակցության ընդլայնումը,

10. հասարակության ուշադրության բևեռումը հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնախնդիրների վրա:

III. ՆԵՐԿԱ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ

11. Հաշմանդամության ոլորտում իրականացվող պետական քաղաքականությունը, հիմնական մոտեցումները և պետական նպատակային ծրագրերը ուղղված են հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանությանն ու հավասար պայմանների և հավասար հնարավորությունների ապահովմանը, նրանց սոցիալական ներառմանը:

12. Շարունակվել են իրականացվել աշխատանքներ 2005թ. նոյեմբերի 3-ին ՀՀ կառավարության հավանությանն արժանացած ”Հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության 2006-2015թթ. ռազմավարության” դրույթների իրականացման ուղղությամբ:

13. 2010 թվականի հոկտեմբերի 22-ին ուժի մեջ մտած Կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխան կատարվում են աստիճանական քայլեր՝ ուղղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնախնդիրների լուծմանն ուղղված օրենսդրական բարեփոխումներին, գործող ծրագրերի խթանմանը, նրանց հիմնախնդիրների լուծման նորովի մոտեցումներին:

14. “Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին” ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի և Եվրոպայի խորհրդի “Հաշմանդամների իրավունքների և հասարակության կյանքում նրանց լիարժեք մասնակցության խթանման 2006-2015թթ. Եվրոպայում հաշմանդամների կյանքի որակի բարելավման մասին” գործողությունների ծրագրի դրույթներին համապատասխան, մշակվել և ՀՀ կառավարություն է ներկայացվել “Հայաստանի Հանրապետությունում Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման մասին” ՀՀ օրենքի նախագիծը, որը կարգավորում է հաշմանդամության սահմանման, հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական, բժշկական և մասնագիտական վերականգնման, հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելի միջավայրի ապահովման, նրանց կրթության, աշխատանքային գործունեության, առողջության պահպանման, ինչպես նաև հասարակական կյանքում բոլորի հետ հավասար

մասնակցության համար անհրաժեշտ սոցիալական, իրավական և տնտեսական նվազագույն երաշխիքների հետ կապված իրավահարաբերությունները:

15. Բժշկասոցիալական փորձաքննության գործընթացի կանոնակարգման, բժշկասոցիալական փորձաքննական մարմինների գործունեության վերահսկելիության և իրականացվող աշխատանքների թափանցիկության ապահովման համար ներքոնշյալ իրավական ակտերում կատարվել են փոփոխություններ և լրացումներ՝

1) „Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2006 թվականի մարտի 2-ի „Բժշկասոցիալական փորձաքննության իրականացման կարգը հաստատելու մասին" N 276-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին" ՀՀ կառավարության 2012 թ. դեկտեմբերի 6-ի թիվ 1633-Ն որոշում,

2) "Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2003 թվականի հունիսի 13-ի N 780-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին" 2012 թվականի դեկտեմբերի 6-ի N 1592 -Ն որոշում,

3) "Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2002 թվականի նոյեմբերի 14-ի N 1822-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ կատարելու մասին" N 1632-Ն որոշում,

4) „Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2002 թվականի նոյեմբերի 14-ի N 1821-ն որոշման մեջ լրացումներ եվ փոփոխություններ կատարելու մասին" N 1631-Ն որոշում:

16. 2012 թվականի մայիսի 31-ի N 684 –Ն որոշմամբ հստակեցվել է տարբեր ախտորոշումների ժամանակ հաշմանդամության սահմանման ժամկետները:

17. ՀՀ կառավարության 2012 թվականի հուլիսի 19-ի թիվ 948-Ն որոշմամբ՝ լսողության խնդիրներ ունեցող մինչև 18 տարեկան երեխաները և 18-ից մինչև 30 տարեկան հաշմանդամություն ունեցող անձինք եվրոպական արտադրության թվային և անալոգային լսողական սարքերով կապահովվեն պետական հավաստագրերի հիման վրա, ինչը հնարավորություն կտա ձեռք բերելու նրանց լսողությանը համապատասխան լսողական սարքեր և գործընթացը կդարձնի առավել բաց և մրցակցային:

18. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց զբաղվածության ապահովման խնդիրը շարունակում է մնալ սոցիալական ոլորտի դժվար լուծելի հիմնախնդիրների շարքում: "Բնակչության զբաղվածության և գործազրկության դեպքում սոցիալական պաշտպանության մասին" ՀՀ օրենքում հաշմանդամություն ունեցող անձինք ամրագրված են որպես աշխատաշուկայում անմրցունակ խումբ և, որպես այդպիսիք, նրանց համար սահմանված են լրացուցիչ երաշխիքներ:

19. Վիճակագրական տվյալների համաձայն՝ 2013թ. հունվարի 1-ի դրությամբ հանրապետությունում հաշվառված 186384 հաշմանդամություն ունեցող անձանց 67 %-ը աշխատանքային տարիքի են, որոնցից զբաղված է միայն 8-9%-ը:

20. 2012 թվականի դեկտեմբերի 30-ի դրությամբ "Զբաղվածության պետական ծառայություն" գործակալության մարզային և տարածքային կենտրոններում, որպես աշխատանք փնտրող, գրանցված է եղել 1407 հաշմանդամություն ունեցող անձ, իրականացվող ծրագրերում ընդգրկվել են 256-ը, աշխատանքի են ընդունվել 225-ը:

21. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց զբաղվածության գործընթացը խթանելու, համայնքի կյանքում նրանց ներգրավելու նպատակով, ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության միջոցներով՝ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության և "Սեյվ դը Չիլդրն" կազմակերպության համագործակցությամբ Երևանի 10 վարչական շրջաններում և Արարատի, Գեղարունիքի, Լոռու և Շիրակի մարզերում իրականացվում է „Հաշմանդամություն ունեցող անձանց կենսամակարդակի բարելավում զբաղվածության խթանման միջոցով" ծրագիրը:

22. ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության սոցիալական պաշտպանության համակարգերի հզորացման ծրագրի աջակցությամբ "Հայաստանի կույրերի միավորում" հասարակական կազմակերպության Էջմիածնի ուսումնաարտադրական կազմակերպությունում և Ճամբարակի "Աստղացոլք" հասարակական կազմակերպությունում գործում են փոքրձնական սոցիալական կազմակերպություններ: Սոցիալական կազմակերությունների հիմնումը ուղղված է մի կողմից հաշմանդամ անձանց սոցիալական խնդիրների լուծմանն ու նրանց համար հնարավորինս հավասար պայմանների ապահովմանը, մյուս կողմից նրանց աշխատանքային ներուժը հասարակությանը ի շահ ներդնելուն:

23. "Հաշմանդամների մասնագիտական կողմնորոշման և աշխատանքային վերականգնողական կենտրոն" պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կողմից իրականացվում է Գյումրի քաղաքի աշխատանք փնտրող հաշմանդամություն ունեցող անձանց աշխատանքային ունակությունների վերականգնման, մասնագիտական կողմնորոշման և խորհրդատվական ծառայություններ: 2012 թվականի ընթացքում ծառայություն է ստացել 720 հաշմանդամություն ունեցող անձ:

24."Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամների սոցիալական պաշտպանության մասին", „Հանրակրթության մասին", "Կրթության մասին" և "Կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող անձանց կրթության մասին" ՀՀ օրենքները կանոնակարգում են հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների կրթության հարցերը:

25. <<2012/2013 ուսումնական տարում շարունակվել են աշխատանքները կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք անձանց համար նախատեսված միջոցառումների իրականացման և ներառական կրթության ընդլայնման ուղղությամբ.

1) Երևանի բժշկահոգեբանամանկավարժական գնահատման կենտրոնի կողմից (ներառյալ մասնաճյուղերը) 2012 թվականի ընթացքում իրականացվել է շուրջ 2300 երեխայի կրթական կարիքների գնահատում, նրանց հանրակրթությունը կազմակերպելու նպատակով,

2) 23 հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում սովորել են թվով 2476 կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներ,

3) 2012/2013 ուսումնական տարում հանրապետության 79 ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցներում սովորել են 2421 կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաներ,

4) ապահովվել է անվճար հիմունքներով կրթությունը միջին մասնագիտական և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, առնվազն անցումային միավոր ստացած հաշմանդամություն ունեցող անձանց, ինչպես նաև ուսման ընթացքում հաշմանդամ դարձած անձանց համար,

5) մշակվել, տպագրվել և ձեռք են բերվել ուսումնամեթոդական ձեռնարկներ ու այլ ուսումնական նյութեր՝ կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպման համար: Ուսումնաօժանդակ գրականությունը տրամադրվել է հատուկ և ներառական կրթություն իրականացնող դպրոցներին:

26. Շարունակվել և իրականացվում են հասցեական ծրագրեր՝ ուղղված հաշմանդամություն ունեցող անձանց որոշակի խնդիրների լուծմանն ու սոցիալական ներառմանը:

1) 2012 թվականի ընթացքում հաշմանդամներն ապահովվել են պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաներով՝ 16400 ընդհանուր քանակով, այդ թվում տրամադրվել է լսողական սարք՝ 1351 հատ, որից 218-ը՝ եվրոպական արտադրության, հաշմանդամի նստասայլակ՝ 390 հատ, վերին և ստորին վերջույթների պրոթեզներ՝ 852, սեղմիրան՝ 697, աղեկապ՝ 254, օրթեզ՝ 364, սուպինատոր՝ 694, ռեկլինատոր՝ 10, հենակ՝ 1470, ձեռնափայտ՝ 662, օրթոպեդիկ կոշիկ՝ 1522, պրոթեզի կոշիկ՝ 2253, կրծագեղձի պրոթեզ՝ 560, փոքր տրամաչափի սայլակ 5, ձնկակալ 5, քայլակ 157, կատարվել է պարագաների վերանորոգում՝ 1217 հատ, ձայնաստեղծ սարք ստացել է 100 հաշմանդամ, 90 հաշմանդամի կատարվել է աչքի պրոթեզավորում, տրվել են լսողական սարքի ներդիրներ՝ 200 հատ /100 երեխայի/:

2) 2013 թվականի հուլիսի 1-ի դրությամբ հաշմանդամություն ունեցող անձանց հատկացվել է 6189,5 պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագա, այդ թվում՝ 14 սայլակ, 340 լսողական սարք /այդ թվում 78-ը՝ եվրոպական արտադրության/, ինչպես նաև այլ վերականգնողական պարագաներ, կատարվել է աչքի պրոթեզավորում /98/, 40 հաշմանդամ ապահովվել է ձայնաստեղծ սարքերով:

3) Միջազգային և հասարակական կազմակերպությունների միջոցով 2012 թվականին ձեռք է բերվել 164 հատ “Օտիկոն” ֆիրմայի թվային լսողական սարք և տրամադրվել 86 երեխայի, ինչպես նաև 21 երեխայի տրամադրվել է 42 SumoDM և 30 երեխայի՝ 60 հատ Phonak տեսակի լսողական սարքեր:

4) Տեսողության խնդիրներ ունեցող անձանց հասարակություն ինտեգրելու, նրանց համար, առանց այլ անձի օգնության, սովորելու և աշխատելու համար պայմաններ ապահովելու նպատակով, 2012 թվականին 10 հաշմանդամի համար իրականացվել է ”Արև” համակարգով համակարգչային ուսուցում և համակարգիչների տրամադրման ծրագիրը / իրականացվում է 2008 թվականից/ :

5) Շարունակվել և իրականացվում է տեսողության խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հատուկ տառատեսակներով /Բրայլյան/ գրքերի տպագրության, տետրերի պատրաստման, ”Խոսող գրքերի” ձայնագրության ծրագիրը, որը նշված անձանց հնարավորություն է տալիս կարդալու, գրելու, ինտեգրվելու հասարակություն:

6) Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկասոցիալական և հոգեկան առողջության վերականգնումն իրականացվել է "Արթմեդ" բուժվերականգնողական կենտրոնում, ինչպես նաև Միջազգային Կարմիր Խաչի հետվնասվածքային վերականգնողական, Գյումրու վերականգնողական, Կուրորտաբանության և ֆիզիկական բժշկության գիտահետազոտական կենտրոններում, "Օշական" մանկական վերականգնողական կենտրոնում, "Արարատ" մոր և մանկան կենտրոններում և այլ կազմակերպություններում:

27. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանության բնագավառում կարևոր տեղ ու դեր ունի նրանց խնամքի և սոցիալական սպասարկման տրամադրման ծառայությունների համակարգը:

1) Հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքը և սոցիալական սպասարկումն իրականացվում է ինչպես շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում, այնպես էլ տնային պայմաններում:

2) Կարևորելով հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ծառայություններ տրամադրող համայնքային ցերեկային կենտրոնների գործունեությունը՝ պետական աջակցություն է ցուցաբերվում "Առաքելություն Հայաստան", "Հույսի կամուրջ" և "Փրկություն" հասարակական կազմակերպություններին:

28. Շարունակվել են Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ազգային հանձնաժողովի /այսուհետ՝ Հանձնաժողով/ աշխատանքները:

1) Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնախնդիրների, դրանց հնարավոր լուծումների և խոչընդոտների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածությունը բարձրացնելու նպատակով, Հանձնաժողովի առաջարկությամբ ստեղծված ինտերնետային կայքը՝ www.disabilityarmenia.am հնարավորություն է տալիս տրամադրել համակարգված, ամբողջական և պարբերաբար թարմացվող տեղեկատվություն հաշմանդամության ոլորտում առկա իրավիճակի և նախատեսվող բարեփոխումների վերաբերյալ, ինչպես նաև ապահովում է հաշմանդամության ոլորտում իրականացվող քաղաքականության և ծրագրերի, առկա խնդիրների, իրավական դաշտի հասանելիությունը բնակչության լայն զանգվածներին:

2) Մշակվել է Հայաստանի Հանրապետությունում հաշմանդամության հիմնախնդիրների վերաբերյալ 2012 թվականի զեկույցը:

3) 2012թ. նոյեմբերի 15-ից դեկտեմբերի 15-ը Հանձնաժողովը հայտարարել է հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության, նրանց խնդիրների իրազեկման միամսյակի միջոցառումների ծրագիր: Միջոցառումները կազմակերպվել և իրականացվել են պետական մարմինների, հասարակական կազմակերպությունների, ուսանողների, հասարակության լայն մասնակցությամբ:

29. Հաշմանդամության հիմնախնդիրների վերաբերյալ հասարակության իրազեկության բարձրացման նպատակով հեռուստատեսությամբ պարբերաբար հարցազրույցներ են տեղի ունեցել ոլորտում պատասխանատու, նախարարության տարբեր

աշխատակիցների հետ, ցուցադրվել են հասարակական կազմակերպությունների պատրաստած սոցիալական տեսահոլովակներ: Նման աշխատանքներն ունեն շարունակական բնույթ:

30. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանության ոլորտում ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը սերտ համագործակցում է այլ հանրապետական գործադիր մարմինների, հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող հասարակական և միջազգային կազմակերպությունների հետ:

IV. ՀԱՇՄԱՆԴԱՄՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻՆ ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

31. Ինչպես անցած տարիներին, այնպես էլ 2014թ. իրականացվելու են հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանության ու ներառման և նրանց կյանքի որակի բարելավմանն ուղղված միջոցառումներ:

32. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանության ոլորտում 2014 թ. տարեկան ծրագրով նախատեսվող միջոցառումները բխում են այդ անձանց իրավունքների ու շահերի պաշտպանությունից, նրանց հասարակություն ինտեգրելու, նրանց համար հնարավորինս հավասար պայմաններ ստեղծելու և հավասար հնարավորություններ ապահովելու, բժշկական, սոցիալական և մասնագիտական վերականգնողական գործընթացն առավելագույնս արդյունավետ իրականացնելու, հաշմանդամություն ունեցող երեխաների ներառական կրթության ու հաշմանդամություն ունեցող անձանց զբաղվածության խնդիրների լուծման անհրաժեշտությունից:

33. Իրականացվելու են աշխատանքներ հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնախնդիրը կանոնակարգող ազգային օրենսդրությունը ՄԱԿ-ի "Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին" կոնվենցիայի դրույթներին համապատասխանեցնելու ուղղությամբ:

34. Կմշակվեն „Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման մասին" ՀՀ օրենքի պահանջներից բխող մի շարք իրավական ակտեր:

35. Հաշմանդամության սահմանման նոր՝ անձի բազմակողմանի գնահատման վրա հիմնված մոդելի ներդրման աշխատանքների իրականացում:

36. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ազգային հանձնաժողովը կիրականացնի հետևողական աշխատանքներ՝ հաշմանդամ անձանց իրավունքների պաշտպանության ուղղությամբ, կընդլայնվի համագործակցությունը հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնահարցերով զբաղվող հասարակական կազմակերպությունների հետ:

37. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ներառմանն ու պաշտպանությանն ուղղված 2014 թվականի համար նախատեսված միջոցառումներն իրականացվելու են 10 հիմնական ուղղություններով:

Ցանկ
հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական պաշտպանության 2014 թվականի տարեկան ծրագրով նախատեսված միջոցառումների

N/N	*Միջոցառման անվանումը*	*Պատասխանատու կատարողը*	*Ակնկալվող արդյունքը*	*Կատարման ժամկետը*	*Ֆինանսավորման չափը և աղբյուրը*
1.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հավասար և մատչելի պայմանների ապահովում**				
1.1	Հասարակական, արտադրական և բազմաբնակարան բնակելի շենքերի ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքների կազմման, նախագծերի մշակման, փորձաքննության և դրանց համաձայնեցման փուլերում հաշմանդամություն ունեցող անձանց և բնակչության սակավաշարժուն խմբերի համար սահմանված քաղաքաշինական նորմերի պահանջների նկատմամբ վերահսկողություն	ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց և բնակչության սակավաշարժուն խմբերի համար սահմանված քաղաքաշինական նորմերի պահանջների կատարում	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում

1.2	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սպասարկման համար նախատեսված սարքավորանքների /թեքահարթակներ կամ հատուկ վերելակային հարմարանքներ/պատրաստում, ձեռքբերում և մայրաքաղաք ներկրված քաղաքային ավտոբուսների /10 հատ/ վրա դրանց տեղադրման աշխատանքների իրականացում	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հասարակական տրանսպորտից օգտվելու հնարավորության ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /25.000.0 հազ. դրամ/
1.3	Քաղաքային նշանակության քաղաքաշինական օբյեկտներում, կառուցվող շենքերում, փողոցներում,մայթերում թեքահարթակների կառուցում	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Բնակչության սակավաշարժ խմբերի համար հավասար և մատչելի պայմանների ապահովում	Տարվա ընթացքում	Երևանի բյուջե /25.000,0 հազ.դրամ/
1.4	Մայրաքաղաքի ներքաղաքային երթուղիներում կանոնավոր ուղևորափոխադրումներ իրականացնող ավտոբուսների ուղեսրահներում գովազդային մոնիտորների տեղադրում՝ կանգառների անվանումների բարձրաձայն հայտարարման և դրանց գրառման ապահովման համար	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Կույր և խուլ հաշմանդամների համար քաղաքային հասարակական տրանսպորտից օգտվելու մատչելիության և հարմարավետության ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /20.000,0 հազ.դրամ/
1,5	Ճարտարապետահատակագծային առաջադրանքներ նախապատրաստելիս իբրև պարտադիր պահանջ կառուցապատողներին հանձնարարել հաշվի առնել հաշմանդամների համար մատչելի միջավայրի ստեղծման անհրաժեշտությունը	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Բնակչության սակավաշարժուն խմբերի համար հավասար և մատչելի պայմանների ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե Մասնավոր ներդրումներ

2.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց կրթության և մասնագիտական ուսուցման ծրագրեր**				
2.1	Երեխաների ֆիզիկական, մտավոր և/կամ/ հոգեկան զարգացման առանձնահատկությունների բացահայտում և գնահատում	ՀՀ ԿԳՆ, Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Շուրջ 3000 երեխայի ֆիզիկական, մտավոր և (կամ) հոգեկան զարգացման առանձնահատկությունների բացահայտում և գնահատում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /192509.8 հազ.դրամ/
2.2	Հանրապետությունում 101 հանրակրթական դպրոցում ներառական կրթության կազմակերպում	ՀՀ ԿԳՆ, ՀՀ մարզպետարաններ, Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Շուրջ 3000 երեխայի համար ներառական կրթության ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե՝ /1665995.8 հազ. դրամ/ ներառական կրթության ծրագրի շրջանակներում
2.3	Հատուկ կրթության կազմակերպում 23 հատուկ հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում	ՀՀ ԿԳՆ, ՀՀ մարզպետարաններ, Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Հատուկ կրթության կարիք ունեցող երեխաների կրթության կազմակերպում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե 3187091.4 հազ.դրամ/

2.4	Բարձրագույն և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների ընդունելության ժամանակ վճարովի համակարգի համար առնվազն անցումային միավորներ ստանալու դեպքում 1-ին և 2-րդ խմբերի հաշմանդամություն ունեցող անձանց, ինչպես նաև հաշմանդամ երեխաների համար անվճար հիմունքներով կրթության ապահովում	ՀՀ ԿԳՆ	1-ին և 2-րդ խմբի և "հաշ-մանդամ երեխա" կարգավիճակ ունեցող հաշմանդամություն ունեցող անձանց պետական պատվերի շրջանակներում կրթության կազմակերպում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե
2.5	Հատուկ կրթության ոլորտում դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակում և հրատարակում	ՀՀ ԿԳՆ	Հատուկ կրթության կարիք ունեցող հաշմանդամներին ուսումնական ձեռնարկներով ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /16000.0 հազ.դրամ/
3.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց զբաղվածության խթանմանն ուղղված ծրագրեր**				
3.1	Մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրում ընդգրկված 173 անձ	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե “Մասնագիտական ուսուցման կազմակերպում” ծրագրի շրջանակներում
3.2	Աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում գործատուին	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրում ընդգրկված 130 անձ	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե “Աշխատավարձի մասնակի փոխհատուցում

					գործատուին” ծրագրի շրջանակներում
3.3	Այլ վայր աշխատանքի տեղավորմանն աջակցություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրում ընդգրկված 1 անձ	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե “Այլ վայր աշխատանքի տեղավորմանն աջակցություն” ծրագրի շրջանակներում
3.4	Մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող անձանց աշխատանքային պրակտիկայի կազմակերպում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրում ընդգրկված 10 անձ	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե “Մասնագիտական աշխատանքային փորձ չունեցող անձանց աշխատանքային պրակտիկայի կազմակերպում” ծրագրի շրջանակներում

3.5	Ինքնազբաղվածության խթանման նպատակով փոքր ձեռնարկատիրության աջակցություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ծրագրում ընդգրկված 5 անձ	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե "Ինքնազբաղվածության խթանման նպատակով փոքր ձեռնարկատիրության աջակցություն" ծրագրի շրջանակներում
3.6	Միանվագ փոխհատուցում գործատուին	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	"Միանվագ փոխհատուցում գործատուին" ծրագրի շրջանակներում ընդգրկված անձ	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե "Միանվագ փոխհատուցում գործատուին" ծրագրի շրջանակներում
3.7	"Հաշմանդամների մասնագիտական կողմնորոշման և աշխատանքային վերականգնողական կենտրոն" ՊՈԱԿ-ի կողմից աշխատանք փնտրող հաշմանդամություն ունեցող անձանց աշխատանքային ունակությունների վերականգնման, մասնագիտական կողմնորոշման և խորհրդատվական	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	540 հաշմանդամություն ունեցող անձի ուսուցողական, խորհրդատվական և աշխատանքի վերականգնման ծառայությունների տրամադրում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե 17,649.6 հազ. դրամ

	ծառայությունների իրականացում				
3.8	"Հաշմանդամություն ունեցող անձանց կենսամակարդակի բարելավվում զբաղվածության խթանման միջոցով" ծրագրի իրականացում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, "Սեյվ դը Չիլդրն" "Հյուման դիգնիթի ընդ փիս" հիմնադրամ, "Լիարժեք կյանք" ՀԿ, "Ունիսոն" ՀԿ /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց զբաղվածության խնդիրների կարգավորում Երևանի 10 վարչական շրջաններում և Արարատի, Գեղարունիքի, Լոռու և Շիրակի մարզերում	Տարվա ընթացքում	ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալություն
4.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական սպասարկման ծրագրեր**				
4.1	Տուն ինտերնատներում տարեցների և հաշմանդամություն ունեցող անձանց խնամքի և սոցիալական սպասարկման իրականացում /հաշմանդամություն ունեցող անձինք կազմում են տուն ինտերնատներում խնամվողների շուրջ 60 %/	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	630 հաշմանդամություն ունեցող անձի շուրջօրյա խնամքի և սոցիալական սպասարկման կազմակերպում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /1.040.046.7 հազ. դրամ/
4.2	Տնային պայմաններում հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական սպասարկման ծառայությունների տրամադրում /	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի	Շուրջ 415 հաշմանդամություն ունեցող անձի սոցիալական	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /36.896.0

	հաշմանդամություն ունեցող անձինք կազմում են սպասարկվողների շուրջ 30%-ը /	նախարարություն	սպասարկման կազմակերպում տնային պայմաններում		հազ.դրամ/
4.3	Խնամքի և սոցիալական սպասարկման ծառայությունների տրամադրում Վարդենիսի նյարդահոգեբուժական տուն-ինտերնատին կից հոգեկան առողջության ցերեկային կենտրոնում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	50 հաշմանդամություն ունեցող անձի սոցիալական սպասարկում ցերեկային կենտրոնում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /19.443.3 հազ.դրամ/
4.4	Տնային պայմաններում և ցերեկային կենտրոններում ծեր և հաշմանդամություն ունեցող քաղաքացիների սոցիալական սպասարկման ծառայությունների տրամադրում /հաշմանդամություն ունեցող անձինք կազմում են սպասարկվողների շուրջ 30 %-ը/	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն “Առաքելություն Հայաստան” ԲՀԿ /համաձայնությամբ/	1350 հաշմանդամություն ունեցող անձի սոցիալական սպասարկում ցերեկային կենտրոններում և տնային պայմաններում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /51.718.5 հազ. դրամ/
4.5	Մտավոր խնդիրներ ունեցող դեռահասներին և երիտասարդներին սոցիալ-վերականգնողական ծառայությունների տրամադրում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն "Փրկություն" Հ/Կ /համաձայնությամբ/	Մտավոր խնդիրներ ունեցող 50 հաշմանդամություն ունեցող անձի սոցիալական սպասարկման կազմակերպում ցերեկային կենտրոնում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /24 աշխատողի աշխատավարձի վճարում/ /19.411.8 հազ. դրամ/
4.6	Առավել կարիքավոր հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար սոցիալական աջակցության ծրագրերի իրականացում	Երևանի քաղաքապետարան	Հաշմանդամութուն ունեցող անձանց սոցիալական աջակցության միջոցով	Տարվա ընթացքում	Երևանի բյուջե /8500.0 հազ.դրամ/

		/համաձայնությամբ/	կարիքի բավարարում, սոցիալական վիճակի բարելավում		
4.7	1-ին և 2-րդ խմբի հաշմանդամություն ունեցող անձանց ներքաղաքային էլեկտրատրասպորտով անվճար երթևեկելու համար վկայականների տրամադրում	Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարություն	1-ն և 2-րդ խմբի հաշմանդամություն ունեցող անձանց ներքաղաքային էլեկտրատրանսպորտով անվճար երթևեկելու իրավունքի ապահովում	2014 թվականի ընթացքում	«Տրանսպորտային փոխադրումներ» ՊՈԱԿ-ի տարեկան աշխատանքների ծավալի շրջանակներում /100.0 հազ. դրամ/
5.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց մատուցվող բժշկական օգնության, այդ թվում վերականգնողական ծրագրեր.**				
5.1	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնությանն ու վերականգնմանն ուղղված ծրագրերի իրականացում	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիվանդանոցային բժշկական օգնություն և սպասարկում, այդ թվում նաև վերականգնողական ծառայությունների մատուցում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /6.000.000.0 հազ. դրամ/

5.2	1-ին և 2-րդ խմբի հաշմանդամություն ունեցող անձանց և հաշմանդամ երեխաներին անվճար, 3-րդ խմբին՝ 50 տոկոս զեղչով դեղերի տրամադրում	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց դեղորայքով ապահովում՝ ըստ դիմելիության	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /"Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման" ծրագրի շրջանակներում/
5.3	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց առողջարանային ուղեգրերի տրամադրում	ՀՀ առողջապահության նախարարություն, ՀՀ մարզպետարաններ, Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց առողջարանային ուղեգրերով ապահովում շուրջ 1340 ուղեգիր	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /"Վերականգնողական բժշկական օգնության ծառայություններ" ծրագրի շրջանակներում
5.4	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկասոցիալական և հոգեկան առողջության վերականգնման աշխատանքների կազմակերպում և իրականացում "ԱՐԹՄԵԴ" ԲՎԿ-ում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	979 հաշմանդամություն ունեցող և սոցիալապես անապահով անձանց բժշկասոցիալական և հոգեկան առողջության վերականգնում հիվանդանոցային պայմաններում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /178.009.7 հազ. դրամ/

5.5	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար վերականգնողական օգնության ծրագրեր իրականացնող կազմակերպությունների կատարած աշխատանքների վերաբերյալ տեղեկատվության ստացում և ամփոփում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Վերականգնողական ծառայությունների համակարգված կազմակերպում, վերականգնողական ծրագրերի պլանավորում	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում
6.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց վերականգնողական, տեխնիկական և այլ օժանդակ միջոցներով ապահովման ծրագրեր.**				
6.1	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց պրոթեզա-օրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաներով ապահովում, դրանց վերանորոգում, այդ թվում՝	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող շուրջ 10 հազար անձանց պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաներով ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /860.081.1 հազ. դրամ/
6.1.1	Ձայնաստեղծ սարքերով ապահովում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Ձայնաստեղծ սարքի կարիք ունեցող 80 հաշմանդամություն ունեցող անձի ձայնաստեղծ սարքով ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /27,680.0 հազ. դրամ/

6.1.2	Տեսողությունից հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար աչքի պրոթեզավորման իրականացում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	150 հաշմանդամություն ունեցող անձի աչքի պրոթեզով ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /9,750.0 հազ. դրամ/
6.2	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց լսողական սարքերով, լսողական սարքի ներդիրներով և սայլակներով ապահովում, այդ թվում՝	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	1725 անձի լսողական սարքերով, հավաստագրերով, լսողական սարքի ներդիրներով և սայլակներով ապահովում, այդ թվում՝	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /101.000.0 հազար դրամ /
6.2.1	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սայլակներով ապահովում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	500 հաշմանդամություն ունեցող անձի սայլակներով ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /46. 500 հազ. դրամ/
6.2.2	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց և տարիքային կենսաթոշակառուներին ռուսական արտադրության լսողական սարքերով, 12-18 տարեկան երեխաներին և 18-30 տարեկան հաշմանդամ երիտասարդներին եվրոպական արտադրության լսողական սարքերով և մինչև 14 տարկան երեխաներին լսողական սարքի ներդիրներով ապահովում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Լսողության խանգարում ունեցող 900 անձի լսողական սարքով /900 սարք/, շուրջ 125 անձի՝ հավաստագրերով /250/, 200 երեխայի լսողական սարքերի ներդիրներով /400/ ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /54. 500. 0 հազ. դրամ/

6.2.3	Լսողության խնդիրներ ունեցող մինչև 12 տարեկան երեխաներին լսողական սարքերով ապահովում /OTIKON և SIEMENS ֆիրմաների/	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, "Հավատ" հ/կ /համաձայնությամբ/	Շուրջ 75 երեխայի լսողական սարքերով ապահովում	Տարվա ընթացքում	"Հովարդ Կարագյոզյան" բարեգործական հիմնադրամ
6.3	Տեսողությունից հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հատուկ /Բրայլյան/ տառատեսակով գրքերի, տետրերի, բյուլետենների տպագրում և "Խոսող գրքերի" ձայնագրում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	74400 թերթ ՀԿՄ օրգան ամենամսյա "Բյուլետեն"՝ 42327 թերթ Բրայլյան գրքիտպագրություն, 320 հատ բրայլյան տետրի պատրաստում, "Խոսող գիրք"՝ 1600 ժամ տևողությամբ ձայնագրում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /10.506.4 հազ. դրամ/
7.	**Հաշմանդամություն ունեցող անձանց ինտեգրումը հասարակություն մշակույթի և սպորտի միջոցով.**				
7.1	Պետական աջակցություն «Հայաստանի ազգային պարալիմպիկ կոմիտե» հասարակական կազմակերպությանը, «Հայաստանի կույրերի միավորում» հասարակական կազմակերպությանը, «Հայկական հատուկ օլիմպիադաներ» հասարակական կազմակերպությանը, «Խուլերի հայկական սպորտային կոմիտե» հասարակական կազմակերպությանը	ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց ֆիզիկական պատրաստվածության բարձրացում, առողջության ամրապնդում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /9.000.0 հազար դրամ/

7.2	2014 թվականին Սոչիում կայանալիք ձմեռային պարալիմպիկ խաղերին նախապատրաստման և մասնակցության ապահովում	ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող լավագույն մարզիկների մասնակցություն տարվա ընթացքում կայանալիք ամառային օլիմպիադային	մարտի 7-16-ը	ՀՀ պետական բյուջե /6, 869. 0 հազար դրամ/
7.3	2014 թվականին Խորվաթիայում կայանալիք խուլերի շախմատի օլիմպիական առաջնությանը մասնակցության ապահովում	ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն /համաձայնությամբ/	Լսողության խանգարում ունեցող անձանց մասնակցությունը շախմատի օլիմպիական առաջնությանը	մայիս-հունիս	ՀՀ պետական բյուջե /8, 091. 2 հազար դրամ/
7.4	"Հաշմանդամ երեխաների հատուկ ստեղծագործական կենտրոն" ՊՈԱԿ-ի Երևանի, Լոռու, Շիրակի և Գեղարքունիքի մարզերի մասնաճյուղերում գեղագիտական, արհեստագործության ուսուցման ծրագրերի իրականացում	ՀՀ մշակույթի նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար արվեստի և արհեստների անվճար ուսուցում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /79032.2 հազ. դրամ/

7.5	“Ընտանեկան գրադարանավար” ծրագրի իրականացում /Լոռու, Շիրակի մարզեր/ «Երևանի Ա. Իսահակյանի անվան կենտրոնական գրադարան» ՀՈԱԿ	ՀՀ մշակույթի նախարարություն Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Տեղաշարժման դժվարություն և հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար գրադարանային սպասարկում տնային պայմաններում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /774.0 հազ.դրամ/
7.6	Տեսողության խնդիրներ ունեցող անձանց տեղեկատվության ապահովման նպատակով գրադարաններում «Արև» տեղեկատվական հաղորդակցման ծրագրի իրականացում /Հայաստանի ազգային գրադարան, Խնկո-Ապոր անվան մանկական ազգային գրադարան, մարզային 10 գրադարաններ/ Երևանի Ա. Իսահակյանի անվան կենտրոնական գրադարան» ՀՈԱԿ	ՀՀ մշակույթի նախարարություն Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Տեսողության խնդիրներ ունեցող անձանց համար լսողական խորհրդանշան-ների միջոցով կարդալու հնարավորության ստեղ-ծում և տեղեկատվության հաղորդակցման ապահով-ում	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում
7.7	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների համար այցելությունների կազմակերպում Երևանի քաղաքապետարանի ենթակայությամբ գործող մշակութային կազմակերպություններ	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Ինտեգրումը հասարակություն մշակույթի միջոցով:	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում
7.8	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների ձեռքի աշխատաքների, գեղանկարների ցուցահանդեսի կազմակերպում, լավագույն մասնակիցների	Երևանի քաղաքապետարան, /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների ներառումը	2014թ. Դեկտեմբերի 3	Երևանի բյուջե /1000.0 հազ.դրամ/

	խրախուսում և պարգևատրում		հասարակություն մշակութային միջոցառումների միջոցով		
7.9	Երևան քաղաքի բակային սպարտակիադայի կազմակերպում 2 փուլով, ըստ տարիքային խմբերի, հաշմանդամություն ունեցող 12-18 տարեկան անձանց մասնակցությամբ	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող երեխաների և երիտասարդների ներառումը հասարակություն սպորտային միջոցառումների միջոցով	2014թ. Օգոստոս-սեպտեմբեր	Երևանի բյուջե /800.0 հազ.դրամ/
8.	**Սոցիալական գործընկերություն հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնահարցերով զբաղվող պետական և հասարակական կազմակերպությունների միջև**				
8.1	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ազգային հանձնաժողովի աշխատանքների ապահովում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ազգային հանձնաժողով	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության, նրանց սոցիալական ներառման գործընթացի խթանում	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում
8.2	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց մարզային հանձնաժողովների աշխատանքների համակարգում	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց մարզային հանձնաժողովների	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում

		ազգային հանձնաժողով	աշխատանքների ապահովում		
9.	**ԲՍՓ ձևաթղթերի տպագրության ծառայությունների իրականացում**				
9.1	ԲՍՓ ձևաթղթերի տպագրության ծառայությունների իրականացում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ԲՍՓ գործընթացի իրականացման համար ձևաթղթերով ապահովում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /4,123.2 հազ. դրամ/
10.	**Հանրային իրազեկում**				
10.1	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների և շահերի պաշտպանությանը, նրանց համար հավասար պայմանների ստեղծմանն ու հավասար հնարավորությունների ապահովմանն ուղղված միջոցառումների, քննարկումների, կլոր սեղանների կազմակերպում և իրականացում:	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով զբաղվող ազգային հանձնա-ժողով, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, Երևանի քաղաքապետարան, ՀՀ մարզպետա-րաններ /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց սոցիալական ինտեգրում	Տարվա ընթացքում	Դոնոր կազմակերպություն

10.2	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնախնդիրների լուսաբանում, գրքույկների, մեթոդական ուղեցույցների տպագրում, հեռուստահաղորդումների կազմակերպում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն, հասարակական կազմակերպություններ /համաձայնությամբ/	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնախնդիրների վերաբերյալ իրազեկության բարձրացում	Տարվա ընթացքում	ՀՀ պետական բյուջե /"Հանրային իրազեկման միջոցառումներ" ծրագրի շր-ջանակում/, դո-նոր կազմակերպություններ
10.3	«Ծնողավարման հմտություններ» թեմայով դասընթացների կազմակերպում՝ հատուկ կարիքներով երեխաների ծնողների համար:	Երևանի քաղաքապետարան /համաձայնությամբ/	Ծնողավարման հմտությունների ուսուցանում,երեխա–ընտանիք–հաստատություն կապի ամրապնդում	2014թ. հոկտեմբեր	ՀՀ պետական բյուջե 300.000 դրամ
10.4	/www.disabilityarmenia.am/ կայքում հաշմանդամության ոլորտում իրականացվող աշխատանքների վերաբերյալ տեղեկատվության ապահովում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հիմնա-խնդիրների և դրանց հնարավոր լուծումների համալիր ներկայացում, հասարակության իրազեկության բարձրացում	Տարվա ընթացքում	Ֆինանսավորում չի պահանջվում

Հավելված N 6 ա

2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ
ԵՐՐՈՐԴ ԵՎ ՅՈՒՐԱՔԱՆՉՅՈՒՐ ՀԱՋՈՐԴ ԵՐԵԽԱՅԻ ԾՆՆԴՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐԻՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՄԱՆ

1. Երրորդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծննդյան համար ընտանիքներին պետական աջակցության տրամադրման ծրագրի (այսուհետ՝ ծրագիր) նպատակն է Հայաստանի Հանրապետությունում ծնելիության խթանումը և բազմազավակ ընտանիքների կյանքի պայմանների բարելավումը, ծնողների՝ իրենց երեխայի ապագայի նկատմամբ վստահության ձևավորումը, երրորդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծննդյան դեպքում ընտանիքին տրամադրվող նյութական աջակցության չափի և հասցեականության մեծացումը, որպես ընտանիքի երկարաժամկետ զարգացման, վերարտադրության խթանման և ծնելիության խրախուսման երաշխիք:

2. Ծրագիրն իրականացվում է երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի համար նախատեսված ֆինանսական միջոցների հաշվին:

3. Ծրագրում օգտագործվող հիմնական հասկացություններն են՝

1) **ընտանիքում ծնված երրորդ և հաջորդ երեխա՝** ծրագրի իմաստով ընտանիքում ծնված երեխան երրորդն է կամ դրան հաջորդողը, եթե տվյալ երեխայի ծննդյան օրվա դրությամբ՝ տվյալ ամուսնական զույգի (միայնակ անձի) խնամքի տակ գտնվող, միևնույն բնակության վայրում փաստացի բնակվող երեխաները (ինչպես նաև պարտադիր զինվորական ծառայության զորակոչված, ժամկետային զինծառայող և(կամ) ռազմաուսումնական հաստատություններում սովորող կուրսանտ հանդիսացող չամուսնացած զավակները) և (կամ) չամուսնացած չափահաս զավակները, այդ թվում՝ որդեգրած և (կամ) խորթ, առնվազն երկուսն են.

2) **երեք և ավելի երեխա ունեցող ընտանիքներին պետական աջակցություն** (այսուհետ՝ պետական աջակցություն)՝ երրորդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի ծննդյան դեպքում տվյալ ընտանիքին անկանխիկ եղանակով տրամադրվող ֆինանսական միջոցներ.

3) **պետական աջակցության տնօրինող**՝ ընտանիքում ծնված երրորդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի հայրը և (կամ) մայրը, կամ երեխաների օրինական այլ ներկայացուցիչը, որը պետական աջակցության իրավունք ստացած ընտանիքի չափահաս բոլոր անդամների

գրավոր համաձայնությամբ կարող է տնօրինել ընտանեկան դրամագլուխը՝ մինչև այն երեխայի չափահաս դառնալը, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը.

4) **պետական աջակցության հաշիվ**՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող ցանկացած բանկում այն երեխայի անվամբ բացված հատուկ հաշիվ, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը և, որին փոխանցվում են պետական աջակցության շրջանակներում, ինչպես նաև օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներից տրամադրվող ֆինանսական միջոցները.

5) **ընտանեկան դրամագլուխ (կապիտալ)**՝ պետական աջակցության շրջանակներում, երեք և ավելի երեխա ունեցող ընտանիքներին անկանխիկ եղանակով տրամադրվող ֆինանսական միջոցներ, որոնք փոխանցվում են պետական աջակցության հաշվին, ինչպես նաև օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներից պետական աջակցության հաշվին փոխանցվող ֆինանսական միջոցները, դրանց վրա հաշվարկված և չպահանջված տոկոսները և այդ ֆինանսական միջոցների մի մասի օգտագործումից հետո պետական աջակցության հաշվում առկա մնացորդը:

4. Ծրագրի համաձայն, 2014 թվականի հունվարի 1-ին և դրանից հետո ընտանիքում ծնված երրորդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխայի համար տրամադրվող երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի մի մասը ծնողներին/ընտանիքին վճարվում է երեխայի ծննդից հետո, Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով և ժամկետներում, իսկ մյուս մասով ձևավորվում է **ընտանեկան դրամագլուխ**՝ ըստ ստորև բերված աղյուսակի

	Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստի չափը (ՀՀ դրամ)	**Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստից վճարվող գումարի չափը (ՀՀ դրամ)**	**Ընտանեկան դրամագլխի չափը, (ՀՀ դրամ)**
երրորդ և չորրորդ երեխայի ծննդյան դեպքում	1.000.000	500.000	500.000
հինգերորդ և հաջորդ երեխայի ծննդյան դեպքում	1.500.000	500.000	1.000.000

5. Պետական աջակցությամբ ձևավորվում է ընտանեկան դրամագլուխ:

6. Պետական աջակցության տրամադրման հիմքն ընտանիքում առնվազն երրորդ երեխայի ծնունդն է:

7. Ընտանիքը կարող է ունենալ մեկից ավելի ընտանեկան դրամագլուխ՝ պայմանավորված ընտանիքում երրորդ և յուրաքանչյուր հաջորդ երեխաների ծննդյան թվով: Այդ դեպքում, յուրաքանչյուր երեխայի համար բացվում է պետական աջակցության առանձին հաշիվ:

8. Ընտանեկան դրամագլխի չափը տարբերակվում է ընտանիքում ծնված երեխաների թվով:

9. Եթե ընտանիքը պետական աջակցության իրավունքը ձեռք է բերում ընտանիքում միաժամանակ մեկից ավելի երեխայի ծնվելու հանգամանքով և ծնված յուրաքանչյուր երեխայի հերթական համարով նախատեսվում է պետական աջակցության տարբեր չափ, ապա անկախ ընտանիքում նրանց հերթական թվից, պետական աջակցությունը տրամադրվում է տվյալ պահի համար սահմանված պետական աջակցության ավելի բարձր չափով:

10. Ընտանեկան դրամագլուխը կարող է տնօրինվել ոչ միայն այն երեխայի համար, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը, այլև պետական աջակցության իրավունք ստացած ընտանիքի մյուս անդամների համար: Ընտանեկան դրամագլուխը, մինչև այն երեխայի չափահաս դառնալը, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը, պետական աջակցության տնօրինողի կողմից կարող է օգտագործվել միայն անկանխիկ եղանակով՝ ըստ հետևյալ ուղղությունների.

1) պետական աջակցության իրավունք ստացած ընտանիքի (կամ այդ ընտանիքի անդամի) համար նոր բնակարանի գնման, կառուցման համար կամ բնակարանի ձեռք բերման նպատակով տրամադրված և հիփոթեքով ապահովված վարկի տոկոսադրույքների և մայր գումարի մարում,

2) պետական աջակցության իրավունք ստացած ընտանիքի անդամի՝ ուսումնական (ուսումնադաստիարակչական) հաստատություններում ուսումնառելու ընթացքում ուսման վարձավճարի վճարում,

3) պետական աջակցության իրավունք ստացած ընտանիքի անդամի՝ բժշկական օգնության դիմաց վճարում և(կամ) առողջության ապահովագրության դասով ընտանիքի մեկ կամ մի քանի անդամների ապահովագրության նպատակով ապահովագրավճարի վճարում:

11. Ծրագրում նշված ուղղություններից օգտվելու առաջնահերթությունը որոշվում է պետական աջակցության տնօրինողը:

12. Ընտանեկան դրամագլխի վրա հաշվեգրվում են տոկոսներ, որոնց չափը և հաշվարկման կարգը սահմանվում են պետական աջակցության տնօրինողի և բանկի միջև կնքված համապատասխան պայմանագրով: Պետական աջակցության տնօրինողը, պայմանագրով սահմանված ժամկետում, կարող է կանխիկ կերպով ստանալ և տնօրինել ընտանեկան դրամագլխի վրա հաշվարկված տոկոսները: Այդ ժամկետում չպահանջված տոկոսներն ավելանում են ընտանեկան դրամագլխին, որին հավելագրվում են տոկոսներ:

13. Այն երեխայի մահվան դեպքում, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը, ընտանեկան դրամագլուխը վերաձևակերպվում է ընտանիքի այլ երեխայի (զավակի) անունով՝ պետական աջակցության տնօրինողի և ընտանիքի չափահաս անձանց գրավոր համաձայնությամբ:

14. Ընտանեկան դրամագլուխն ամբողջությամբ ենթակա է վերադարձման, եթե այն երեխայի ծնվելուց հետո, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը, պետական աջակցության իրավունք ստացած ընտանիքի անդամներից

որևէ մեկի կամ երեխաների օրինական այլ ներկայացուցչի նախաձեռնությամբ ընտանիքում առկա երեխաներից որևէ մեկը տեղավորվել է մանկատանը կամ տրվել է որդեգրման:

15. Այն երեխայի չափահաս դառնալուց հետո, որի ծնունդով պայմանավորված, ծագել է պետական աջակցության իրավունքը, պետական աջակցության հաշվում առկա ընտանեկան դրամագլուխը և դրա վրա հաշվեգրված տոկոսները կարող են անխոչընդոտ տնօրինվել բացառապես տվյալ անձի կողմից՝ սեփական հայեցողությամբ, առանց որևէ սահմանափակման, բացառությամբ օրենքով և բանկի հետ կնքած պայմանագրով նախատեսված սահմանափակումների:

16. Ընտանեկան դրամագլխի տրամադրման կարգն ու պայմանները, պետական աջակցության հաշվի բացման և սպասարկման համար բանկերի հետ կնքվելիք օրինակելի պայմանագրի ձևը հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը: